

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:118

SVERIGES
RIKSDAG

Måndagen den 19 maj

Kl. 11.00–16.09

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 28 april justerades.

Stockholm den 15 maj 2025
Utrikesdepartementet
Maria Malmer Stenergard (M)
Enligt uppdrag
Klas Molin
Expeditionschef

§ 2 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 22 maj kl. 14.00*.

Interpellation 2024/25:664

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:646

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:646 Situationen för barnen i Gaza

av Jamal El-Haj (-)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 23 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet har andra åtaganden.

Stockholm den 15 maj 2025

Utrikesdepartementet

Maria Malmer Stenergard (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:664 Uteblivna åtgärder efter flygplatsutredningen

av Peter Hedberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 21 augusti 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 16 maj 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialutskottets betänkande

2024/25:SoU23 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

Justitieutskottets betänkande

2024/25:JuU28 Internationell verkställighet i brottmål

Civilutskottets betänkande

2024/25:CU19 Lättnader i byggkraven för studentbostäder

Trafikutskottets betänkanden

2024/25:TU13 Luftfartsfrågor

2024/25:TU16 Lagändringar till följd av ändrade

EU-regler om utsläppsfria tunga fordon

2024/25:TU17 Ändringar i lagen om hamnskydd

Interpellation 2024/25:650

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:650 Regeringens agerande gällande Gaza

av Ola Möller (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 23 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet har andra åtaganden.

§ 5 Riksbankens verksamhet och förvaltning 2024

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU23
Riksbankens verksamhet och förvaltning 2024 (framst. 2024/25:RB1, framst. 2024/25:RB2 och framst. 2024/25:RR2)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 6 Riksrevisionens rapport om distansarbete vid statliga myndigheter

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU28
Riksrevisionens rapport om distansarbete vid statliga myndigheter (skr. 2024/25:95)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 7 En effektivare förvaltning av buffertkapitalet

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU36
En effektivare förvaltning av buffertkapitalet (prop. 2024/25:133)
föredrogs.

Anf. 1 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Vi har i dag att behandla finansutskottets betänkande 36, *En effektivare förvaltning av buffertkapitalet*. Det är ett ärende som rör en viktig del av vårt pensionssystem och statens finansiella stabilitet.

Regeringen föreslår i propositionen att antalet buffertfonder inom det allmänna pensionssystemet minskas från fyra till tre. Syftet är att uppnå en mer effektiv kapitalförvaltning och att stärka förutsättningarna för en långsiktigt hållbar avkastning.

Finansutskottet har behandlat propositionen och föreslår att riksdagen bifaller regeringens förslag. Utskottet anser att en sammanslagning av fonderna kan leda till ökad effektivitet och bättre möjligheter till diversifiering i förvaltningen av pensionskapitalet. Det är viktigt att understryka att förändringen innebär att pensionssystemets grundläggande struktur och trygghet förblir intakt.

Fru talman! En effektiv förvaltning av våra gemensamma pensionsmedel är avgörande för att säkerställa att framtida pensioner kan betalas ut i enlighet med våra åtaganden. Genom att minska antalet fonder och därigenom reducera administrativa kostnader, kan mer avkastning tillföras pensionssystemet till förmån för nuvarande och framtida pensionärer.

AP-fondernas uppdrag är tydligt. De ska förvalta pensionskapitalet på ett långsiktigt och ansvarsfullt

sätt med målet att skapa hög avkastning till låg risk. Det är ett uppdrag som vilar på principer om självständighet, stabilitet och långsiktighet. Samtidigt finns ett tydligt etiskt ramverk för investeringarna, där hållbarhetsaspekter vägs in i förvaltningen. Det är en modell som har tjänat Sverige väl och som har bidragit till att värna framtida pensioner utan att ge avkall på etiska värderingar. Att detta uppdrag inte förändras i grunden genom sammanslagningen är en viktig trygghet.

Fru talman! Sedan det nuvarande pensionssystemet sjösattes har AP-fonderna levererat mycket goda resultat. Trots stora svängningar på de finansiella marknaderna har buffertkapitalet växt kraftigt. Fondernas totala tillgångar har mångdubblats över tid och bidragit till att förstärka systemets finansiella ställning. Det är ett kvitto på att det svenska pensionssystemet – med sin kombination av självständiga fonder, tydligt uppdrag och professionell förvaltning – faktiskt fungerar. Den stabilitet och trovärdighet som byggts upp ska vi vara rädda om när vi nu går vidare med dessa förändringar.

Fru talman! Det är också glädjande att regeringen i denna process har lyssnat till arbetsmarknadens parter och till oss socialdemokrater när det gäller vikten av att behålla parternas representation i fondernas styrelser. Den svenska modellen bygger på samverkan. Parterna besitter ovärderlig kunskap om arbetslivets villkor, ekonomisk utveckling och långsiktig trygghet – och deras perspektiv bidrar till en välvägd och ansvarsfull kapitalförvaltning. Att den rösten fortsatt har en plats i styrelserummen stärker legitimiteten för hela pensionssystemet.

Slutligen vill jag också betona vikten av att sammanslagningen genomförs med stor omsorg och att kompetensen inom de berörda fonderna tas till vara.

Med detta yrkar jag bifall till finansutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 2 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Buffertfondernas syfte är att hantera både överskott och underskott som uppkommer i det allmänna pensionssystemet. Pensionsavgifterna från alla oss som arbetar i dag går till att betala pensioner till dem som nu är pensionärer. Därför kan det skilja sig mellan just inbetalningar och utbetalningar. Där spelar buffertfonderna en stor roll. De hanterar demografiska utmaningar, och de hjälper oss att hantera kostnader och skillnader över tid, trender och konjunkturen. De utjämnar så att det blir rättvisare.

Buffertfonderna har dessutom gått bra de senaste åren sedan de tillkom, precis som tidigare talare nämnde. Totalt sett handlar det om ungefär 2 000 miljarder kronor i buffertfonderna.

När systemet skapades var det tänkt att ha flertalet olika fonder i syfte att sprida risker och investera på lite olika sätt. I dag vet vi emellertid att skillnaderna mellan buffertfonderna är betydligt mindre än vad tanken var från början. Därför har regeringen valt att gå fram med en modernisering av buffertfonderna så att fem av fonderna totalt blir tre. På så sätt kan vi minska

förvaltningskostnaderna av fonderna samtidigt som vi höjer kvaliteten och får fler människor som kan göra avvägningar kring svåra investeringar. Förhoppningen är att sänka förvaltningskostnaderna, få ännu mer framgångsrika investeringar och ett bättre underlag för de investeringar som fonderna gör.

I Göteborg kommer två fonder att bli en fond, och i Stockholm kommer tre fonder att bli två fonder.

Utöver detta skärper man kompetenskraven på styrelserna. Det är på tiden att vi moderniserar ett välfungerande buffertsystem till att bli ännu bättre.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 8 Justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU19

Justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (prop. 2024/25:128)
föredrogs.

Anf. 3 MARCUS ANDERSSON (S):

Fru talman! Vi ska debattera skatteutskottets betänkande nummer 19 om lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.

Sverige har en modern arbetsmarknad med en befolkning som arbetar på flera olika sätt. Vi har arbetare som befinner sig på plats, och vi har tjänstemän som distansarbetar. Vi har också till exempel en andel löntagare som är utomlands bosatta personer som utför arbetet utomlands på grund av anställning eller uppdrag i ett svenskt företag eller vid ett utländskt företags fasta driftställe i Sverige. Det är just för dessa som lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta behöver justeras.

Fru talman! Sverige har ett gott samarbete med våra nordiska grannländer. Och det finns en mängd synergieffekter som vi bara kan dra nytta av när vi jobbar tillsammans på den internationella arenan. Det inbringar således skatteintäkter till Sverige och respektive land när vi gör på detta sätt.

Mycket av vår nordiska regions styrka är att vi eftersträvar en aktuell och flexibel arbetsmarknad och har skattelagstiftningar som möjliggör nationell och regional tillväxt. Den 23 september 1996 undertecknade de nordiska länderna ett multilateralt avtal för att undvika dubbelbeskattning för just inkomst och förmögenhet. Det var ett tydligt kliv in i den moderna arbetsmarknaden med det så kallade nordiska skatteavtalet.

I en värld av tullar och nationalistiska rörelser är det viktigt att Sverige tar ansvar och fortsätter med främjande samarbeten för att bygga avtal för just en flexibel och stark regional arbetsmarknad. Det ska

finnas en tydlig och modern skattelagstiftning och bestämmelser i intern rätt som säkerställer beskattningen av inkomster som staterna har tilldelats beskattningsrätt för.

Fru talman! Vi socialdemokrater har kämpat för att få ett nytt Öresundsavtal på plats. Nu när det träder i kraft från och med den 1 januari 2025 gäller ett nytt skatteavtal mellan just Sverige och Danmark, det så kallade Öresundsavtalet. Avtalet gäller skatter på inkomster från och med inkomståret 2025, det vill säga inkomster som kan deklarerars 2026. Den kamp vi förde och alla de påtryckningar vi gjorde har burit frukt.

Öresundsregionen är en omfattande arbetsmarknad för Sverige och Danmark. Öresundsavtalet är viktigt för alla som jobbar. I till exempel Skåne är det extra viktigt. Sverige och Danmark behöver med Öresundsregionen vara en ledstjärna i världen och visa hur gynnsam gemenskapen mellan våra grannländer är för ekonomi, företagande och individ. Denna gemenskap underlättar även i vardagen för dem som bor i regionen och vill röra sig fritt mellan länderna.

År 2000 fick svenskar och danskar en spännande möjlighet när Öresundsbron invigdes. Våra länders arbetsmarknader utvidgades ytterligare i former som man bara hade drömt om. År 2003 undertecknades det första Öresundsavtalet, som möjliggjorde för regionens invånare att röra sig fritt, jobba och bo på ett sätt som inte tidigare varit lika aktuellt. Bron blev inte bara ett infrastrukturprojekt och ett landmärke utan även en metafor för just en gränsöverskridande vardag.

Fru talman! Efter en viss tid uppstod utmaningar och moderniseringsbehov av Öresundsavtalet. Arbetspendlarna i regionen hade stött på diverse frågor och byråkratiska hinder. Detta var uppenbart under många år, och vi socialdemokrater har kämpat för att få en förändring på plats.

Öresundsavtalet är en viktig fråga i skatteutskottet för oss socialdemokrater. Sveriges invånare har länge förtjänat ett nytt avtal. Därför har vi drivit frågan sedan 2012. När vi styrde tog vi initiativ till en översyn och inledde även förhandlingar om ett nytt avtal. Vi har även under den nuvarande regeringen fortsatt att vara drivande för en ny överenskommelse.

Med ett tydligt skatteavtal stärker vi Sveriges konkurrenskraft och gör vardagen enklare för vanligt folk. Öresundsavtalet bidrar till Sveriges investeringar och ekonomi och skapar fler arbetstillfällen.

Den ökade pendlingen ligger i fas med det nya Öresundsavtalet. Sedan 2020 har antalet pendlande stigit gradvis, och helårsstatistiken av pendlande räknades upp till 20 119 personer 2023.

Med avtalet förenklar vi för både arbetsgivare och arbetstagare. Från och med nu gäller det även för de offentligt anställda personerna.

Fru talman! Regionens attraktivitet och tillväxt är viktig för Sverige och Danmark. Med bra och enkla avtal stärker vi regionen och konkurrerar med andra regioner. Det sker i en värld som blir alltmer sammanknuten och där Öresundsregionen har varit och

fortsätter att vara en flexibel arbetsmarknad. Då kan vi locka till oss mer kompetens och investeringar.

Det har skett mycket i Öresundsregionen, och det kommer det att fortsätta göra. Därför är det viktigt att inte luta sig tillbaka och tänka att det är klart, att det är löst. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta följa avtalet.

Med Öresundsavtalet säkerställer vi ett framgångsrikt samarbete i Sveriges närområde. Det är grundstenen för att regionen och länderna ska kunna utvecklas och skapa arbetstillfällen. Detta understöder arbetsgivare och arbetstagare. Det stärker Sverige in i framtiden.

Anf. 4 ERIK HELLSBORN (SD):

Fru talman! I dag ska vi alltså diskutera en justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, också kallad SINK. Förslaget kan synas tekniskt, men det rör en principiellt viktig fråga: att upprätthålla svensk beskattningsrätt när arbetskraft hyrs in till svenska arbetsgivare, även om arbetet delvis utförs utomlands.

Varför behövs förändringen? Sedan 2021 bortser vi från det formella anställningsförhållandet och ser i stället till var den faktiska, ekonomiska arbetsgivaren finns. Detta ekonomiska arbetsgivarbegrepp säkerställer att personer som hyrs in till svenska verksamheter beskattas här.

Skatteverket har dock pekat på en lucka. Om den inhyrda arbetstagen skickas utomlands under kortare perioder, högst hälften av arbetstiden under en tolv månadersperiod, riskerar inkomsten att helt eller delvis falla utanför svensk beskattning. Det nu aktuella förslaget täpper till luckan genom att tydliggöra att även detta arbete, som utförs utanför Sveriges gränser, ska omfattas av SINK under samma tidsgräns som redan gäller för anställda i svenska företag. Det är särskilt viktigt i Öresundsregionen.

I det nya Öresundsavtalet har Sverige och Danmark lovat varandra att se till att tilldelad beskattningsrätt verkligen kan utnyttjas. Dessa justeringar behövs således för att avtalet ska fungera fullt ut så som det är tänkt.

Det handlar i mångt och mycket om rättvisa. En svensk som är bosatt i Malmö och arbetspendlar till Köpenhamn ska inte behandlas sämre än en dansk som är bosatt i Köpenhamn och hyrs in av ett svenskt bolag i Malmö. Båda bidrar till svensk välfärd när arbetet faktiskt utförs åt en svensk arbetsgivare.

Likabehandling är också avgörande för konkurrensneutralitet. Det finns annars risk för snedvridningar som gynnar utländska bemanningslösningar framför inhemska.

Enligt utförd konsekvensanalys berörs endast ett litet antal individer, främst med hemvist i Danmark. Därför är den offentligfinansiella effekten försumbar. Men principen är desto viktigare; vi ska inte öppna onödiga kryphål som kan utnyttjas i större skala i framtiden. Skatteverkets kostnader begränsas till enklare information och it-anpassningar, och inga företag

belastas med nya administrativa krav. Det är med andra ord ett kirurgiskt ingrepp som ger maximal rättssäkerhet till minimal kostnad.

Alla remissinstanser, däribland Svenskt Näringsliv, Skatteverket och Försäkringskassan, har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan större invändningar. Det råder med andra ord brett samförstånd om att förslaget är både nödvändigt och väl formulerat.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025, vilket ger arbetsgivare rimligt med tid att anpassa rutinerna. Samtidigt markerar vi att lika lön för lika arbete också betyder lika skatt för lika arbete, oavsett var arbetstiden råkar förläggas under kortare perioder.

Fru talman! Genom den aktuella propositionen säkerställer vi att den svenska skattelagstiftningen hänger ihop med våra internationella åtaganden, värnar neutral konkurrens och upprätthåller allmänhetens förtroende för skattesystemets rättvisa. Lagändringen är liten i omfång men stor i betydelse – för rättvisan, för skattebasen och för ordningen i Öresundsregionen. (Applåder)

Anf. 5 CRISTER CARLSSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till skatteutskottets förslag i betänkande SkU19 *Justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta*.

I det här ärendet verkar vi vara tämligen överens över partilinjerna. Det Moderaterna strävar efter, där det är möjligt, är att sänka skatten. Hittills har vi prioriterat att sänka skatten för vanliga löntagare. Vi sänker skatten på arbete för att motivera fler att ta ett jobb och så att vanliga människor kan få behålla mer av sina pengar. Vi sänker skatten på ISK för att uppmuntra svenskar att spara mer och skaffa sig till exempel en insats till sin bostad.

Moderaterna och Tidöpartierna vill dock alltid dessutom förenkla, förtydliga och inte minst ta bort skadliga skatter. I det här fallet blir det en förenkling och ett förtydligande. Bakgrunden till förslaget är det nya Öresundsavtalet med Danmark som trädde i kraft i december 2024 och som ställer krav på att svensk lag säkerställer beskattningsrätt för Sverige även i de fall där arbete utförs i hemviststaten eller tredjeland.

Enligt nuvarande SINK-regelverk gäller redan att visst arbete utomlands ska anses som arbete utfört i Sverige. Detta gäller dock inte uthyrd arbetskraft, vilket nu förtydligas. Du bor i Danmark men jobbar tillfälligt för ett svenskt företag via ett danskt bemanningsföretag. Du arbetar på distans från Danmark, och med den nya regeln kan Sverige beskatta din inkomst. Det räcker alltså inte att arbetet fysiskt sker utanför Sverige; om kopplingen till den svenska arbetsgivaren är stark nog kan det ändå anses som arbete utfört i Sverige.

Det gäller att vi i Sverige behåller vår skattekraft i Sverige för att finansiera skola, vård, omsorg och mycket annat. Men kan det vara en idé och rättvist att sänka den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta? De åtnjuter ju inte de sociala förmånerna på

samma sätt som vi som bor i Sverige. Förslaget skulle då innebära sänkt skatt för cirka 90 000 personer som är bosatta utomlands.

En närbesläktad skatt är exitskatten, som är väl värd att nämna. År 2022 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en ny utredning för att se över beskattningen av kapitaltillgångar för personer som flyttar utomlands. Och det är nog en kvalificerad gissning att det när Socialdemokraterna pratar om att ”titta på skatten” handlar om att höja och inte sänka.

År 2023 lades denna utredning självklart ned av nuvarande regering. Argumenten mot exitskatt är flera: Den skrämmer bort investerare och företag. Sverige blir oattraktivt när man inte kan lita på staten. Färre investeringar i landet gör oss fattigare och minskar skatteintäkterna. Det är egentligen moraliskt fel att staten låser in människor i länder. Skatten tas ut på tillgångar och inte inkomster. Individernas pengar är låsta i företagets värde; det är inte pengar man har i handen. Det låser in kapital, och en stark ekonomi med tillväxt kräver rörligt kapital där pengarna kan investeras i nya smarta idéer.

En annan aspekt som är kopplad till detta är att dessa regler inte får försvåra generationsskiften i familjeföretag, till exempel när barn till företagare bor utomlands.

Skattereformerna kring ägande har skapat trygghet som gör att framgångsrika företagare väljer att stanna i Sverige. Skatt på ägande i sig och inte på avkastning är enormt skadligt för framgångsrika växande företag, då det på papperet kan se ut som om det finns stora värden trots att det i praktiken kanske inte finns likviditet att betala skatten med.

Jag läste en artikel om att tusentals förmögna individer har sökt sig bort från England då man tagit fram nya regler som innebär höjd skatt på inkomster och kapitalvinster. Svenska rådgivare rapporterar om en ökad hemflytt bland svenskarna, vilket såklart är bra för oss. Här menar kritiker att Storbritannien riskerar att förlora inte bara stora skatteintäkter utan också kompetens och investeringar.

Samma fenomen har man sett i Norge, men vi har även haft det i Sverige. När skatterna på arv och gåva och därefter förmögenhetsskatten avskaffades var det för att locka tillbaka framgångsrika entreprenörer till Sverige. Den riktigt stora fördelen som uppstod är att entreprenörer, som ofta är smarta innovatörer, stannar kvar eller kommer tillbaka till Sverige för att utveckla sina bolag eller starta nya. Man investerar sin kompetens och sitt kapital i sina företag här, vilket skapar jobb och välstånd. Det kan väl aldrig vara fel?

De som menar att det skulle vara ett problem att Sverige har fått fler framgångsrika entreprenörer borde svara på hur Sverige skulle bli bättre om dessa lämnade landet. Låt oss inte skapa detta problem här i Sverige igen!

(Applåder)

Anf. 6 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att säga att det är fascinerande och roligt att vi står här och debatterar just argumenten kring skattesänkningar och dylika frågor.

Jag tror att majoriteten av Sveriges befolkning, alltså en rätt stor andel, tycker att det är rätt kärva tider nu. De kanske inte riktigt delar bilden att de skattesänkningar som ledamoten Crister Carlsson står här och uttrycker sig stort och pompöst om sipprar ned till dem som knappt har råd med mat i dag. Jag skulle därför vilja ställa frågan till ledamoten Crister Carlsson och Moderaterna hur de tänker att skattesänkningarna faktiskt kommer att bidra till att få gemene löntagares ekonomi att gå ihop.

Anf. 7 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Marcus Andersson! Det här är ju en evig diskussion vi har mellan partierna.

Jag anser, precis som jag säger, att man genom att stärka företagen och innovationen och få hit innovatörer – som många gånger kan vara rika – stärker hela Sveriges ekonomi. Vi får en större kaka att dela på. Det är det vi måste sträva efter. Sveriges ekonomi måste bli större.

Socialdemokraterna pratar hela tiden om de rika, och jag funderar på vilka de rika egentligen är. Socialdemokraterna vill till exempel inte höja brytpunkten för statlig inkomstskatt. Många som jobbar inom vården hamnar över den gränsen. Till exempel sjuksköterskor som har en vidareutbildning och relativt hög lön och som jobbar mycket övertid kommer över brytpunkten.

Tycker ledamoten Andersson att de människorna ska klås på ännu mer skattepengar? En person kanske till exempel åker från sin familj på julaftons morgon, så att barnen får fira sin jul själv, och får då lite övertid och pengar i handen. Borde den personen då inte få behålla åtminstone hälften i sin plånbok?

(Applåder)

Anf. 8 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ledamöterna om att den här debatten handlar om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.

Anf. 9 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Min intention var inte att gå upp och ha ett replikskifte med ledamoten Crister Carlsson gällande betänkandet, men jag kunde inte låta bli när han tog upp den allmänpolitiska skattefrågan i sitt anförande. Jag kände att jag ändå ville bemöta det.

Jag är själv anställd i vården, Crister Carlsson, som stödassistent inom en kommunal verksamhet. Jag delar till viss del din bild i vissa frågor, men tyvärr kanske inte speciellt mycket rörande skattepolitiken. Det som är lite intressant är att du var inne på höga skatter när du benämnde hur och vem som skulle få skattesänkningarna. Vi har flera olika företrädare som är ute och pratar om till exempel marginalsatterna. Där kom det

nyligen en rapport om hur hög inkomst man måste ha för att åka på en marginalsatt på 50 procent, och det visar sig att man då är uppe i 560 000 i månaden. Det visar den senaste statistiken. Ja, hör och häpna! Det är med de skattereduktioner som finns.

Det finns en jätteintressant rapport som man kan ta del av. Nu har jag tappat namnet på den, men det går säkert att googla fram vad rapporten heter.

Jag vet inte om vi riktigt delar samma bild om den statistik som finns. Det finns ett flertal olika redovisningar och undersökningar som påvisar att om skattesänkningar skulle generera ytterligare jobb är det inte direkt en vinnande faktor i den här frågan.

Återigen: Moderaterna och Sverigedemokraterna har konsekvent missbedömt läget. Arbetslösheten har nu stigit, och man skar ned på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det man ville göra var att sänka skatten för de allra rikaste.

Anf. 10 TREDJE VICE TALMANNEN:

En påminnelse om debattens ämne är uppenbarligen någonting som man kan behöva komma med flera gånger. Dessutom påminner jag samtliga ledamöter om att tilltalet i kammaren är att alla talar via talmannen. Jag brukar ha överseende med något enstaka du, men blir det väldigt många brukar jag påtala detta.

Anf. 11 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag hörde ingen riktig fråga från ledamoten Andersson. Jag vill ställa en fråga till honom.

I sitt tal sa han att Socialdemokraterna har utövat påtryckningar vad gäller Öresundsavtalet och att S har kämpat för det. Då måste jag tänka till och fundera. Varför har det inte hänt under de åtta år när Socialdemokraterna satt i regeringen? Varför har det inte hänt tidigare?

(Applåder)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Detta får ses som en retorisk fråga eftersom det var en slutreplik.)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 9 Slopad stämpelskatt vid inteckning i skepp

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU20
Slopad stämpelskatt vid inteckning i skepp (prop.
2024/25:107)
föredrogs.

Anf. 12 MARCUS ANDERSSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi skatteutskottets betänkande nummer 20, *Slopad stämpelskatt vid inteckning i skepp*.

Fru talman! Jag vill börja med att måla upp en bild av vårt närområde. Sverige är ett land som har en lång kust med tillhörande sjöfartsleder. Det har varit en

styrka för oss och bidragit till vår export, turism, fiske och handel.

Tidigare konflikter i historien har påvisat hur viktigt det är att ha en egen handelsflotta och hur enkelt små störningar i det globaliserade handelsnätverket påverkar logistikkedjor, något som i sin tur påverkar Sveriges befolkning.

Sverige har länge haft en handelsflotta som har varit stark. Dock har det de senaste 20 åren varit en trend med ett minskat antal svenskflaggade skepp.

Under den så kallade strategiska pausen har vi inte bara sett hur de väpnade krafterna avsevärt har minskat ambitionsnivån utan även hur totalförsvaret och den generella beredskapen inte har varit i fokus.

Under pandemin blev vi varse hur sårbar den globala marknaden var, till exempel när man i Asien satte sina besättningar och skepp i karantän. Ett annat exempel var att det under pandemin inte gick att få tag i narkosläkemedel, utan man fick genomföra operationer med lokalbedövning på grund av störningar i leveranskedjorna.

I Göteborg ligger inte bara Sveriges största hamn utan Nordens största hamn. Våra grannländer i Norden och även Natoallierade räknar med att vi kommer att ta ett stort ansvar för försörjningen av regionen.

En stor del av Finlands import går genom Sverige och våra hamnar. Sveriges geografiska placering med kust mot både Östersjön och ut i Kattegatt gör att vi kommer att behöva hantera maritim säkerhet på en hög nivå.

För att möjliggöra att tullen, Kustbevakningen och marinen kan ägna sig åt de kvalificerade uppgifter de är ålagda i fred, kris och krig behöver Sveriges försörjning säkerställas.

I händelse av höjd beredskap kommer svenska farleder att behöva prioriteras. De ska hållas öppna, och svenska hamnars säkerhet ska garanteras. Vi behöver också säkerställa att vi har en svensk handelsflotta som kan försörja svenska folket, våra grannländer samt våra allierade.

Fru talman! Den nya tidens konflikter är inte alltid fullskaligt krig eller väpnad strid. Så kallade gråzonsoperationer och sabotage kan pågå långt innan en eventuell konflikt tar fart.

I Sveriges ekonomiska zoner har vi nyligen haft sabotage av undervattenskablar samt även Nord Stream 2-incidenter. Sverige behöver snabbt kunna mobilisera och kraftsamla för maritima operationer. Då behöver Sveriges mat, sjukvård och generella försörjning vara tryggad med svenskflaggade fartyg.

I tider av kris och krig behöver Sverige ha tillgång till en egen handelsflotta för att garantera möjligheten att föra varor in och ut ur landet. Att Sverige har ett konkurrenskraftigt regelverk för sjöfart som bidrar till att Sverige har en stark handelsflotta är viktigt för vår säkerhet och vårt välbefinnande.

Sjöfarten är avgörande för Sveriges handel med omvärlden. Den är ett viktigt verktyg för att flytta fler långväga godstransporter från lastbil till tåg för att minska klimatpåverkan av transportsektorn.

Det alltmer minskande antalet svenskflaggade fartyg är inte bara dåligt för Sveriges beredskap och säkerhet. Det har en direkt negativ påverkan på just tillväxt, arbetstillfällen och skatteintäkter.

Fru talman! Men en kraftigt minskad handelsflotta har Sverige blivit mer beroende av utländska rederier för att försörja landet med varor, bränslen och mediciner. Det blir en helt ohållbar situation ifall vi får en värre kris eller i värsta fall krig i vårt närområde. Vi kan inte räkna med att andra länders fartyg kommer att prioritera Sverige, utan då behöver vi ha en svensk handelsflotta som vi har förfoganderätt till.

Amatörer studerar strategi, och proffs studerar logistik. Detta är ett citat av general Omar Bradley, som bland annat blev försvarschef i USA efter andra världskriget. Det han ville förtydliga med det uttalandet var just en sådan del som vi debatterar i dag.

Om Sverige inte har fartyg som kan frakta och säkerställa att vi får drivmedel, reservdelar till stridsvagnar samt ammunition till förbanden kommer dessa inte kunna lösa sina stridsuppgifter.

Att gå vidare med slopad stämpelskatt vid in-teckning i skepp är ett välkommet steg på vägen för att stärka svensk sjöfart, försvarslogistik och beredskap. Men det finns viktiga delar som regeringen lämnar därhän.

Vi socialdemokrater anser att mer måste göras för att just stärka sjöfarten. En bärande del i detta är att revidera tonnageskatten för att säkerställa ett mer konkurrenskraftigt regelverk för sjöfarten.

Risken med att nöja sig med att ha en lägre ambitionsnivå kan vara att vi ändå inte uppnår det vi strävar efter. Ifall Sverige ska få fler inflaggade skepp behöver vi uppnå en harmonisering av villkor med våra grannländer så att vi kan uppnå de krav som ställs på att tillhandahålla transporter som till exempel Natomedlemskapet kräver.

Det finns även andra viktiga exempel och händelser i närtid som kan belysa läget. Gotlandstrafiken var nyss i upphandlingsskede. Vi är alla här i kammaren väl medvetna om hur strategiskt viktig ön är. Svenska rederier kunde inte ro hem upphandlingen på grund av svenska skatteregler. Tonnageskatten gör att andra länders rederier premieras. Det svenska systemet för tonnageskatt är inte lika tillåtande som tonnageskatten i våra nordiska grannländer.

Vi ställer oss därför bakom förslaget och utskottets ställningstagande. Dock är en bärande del att revidera tonnageskatten för att säkerställa ett mer konkurrenskraftigt regelverk för sjöfarten. Vi socialdemokrater anser att det är en viktig fråga som behöver prioriteras, och vi kommer att fortsätta att följa upp den.

Anf. 13 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Det är ganska glädjande att höra att Socialdemokraterna ändå pratar sjöfart. Tonnageskatten är en viktig del för att vi ska få en sund konkurrens, och stämpelskatten är bara det första steget.

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Marcus Andersson avseende tonnageskatten, som

Socialdemokraterna har lämnat ett särskilt yttrande om. Vad i tonnageskatten är det som Marcus Andersson och Socialdemokraterna vill göra ändringar i? Vi ska inte glömma att det faktiskt var Socialdemokraterna som införde tonnageskatten för svensk sjöfart.

Som tidigare ledamot i trafikutskottet ifrågasatte jag tonnageskattesystemet, inte som system utan varför man vid införandet av systemet inte gjorde det tillräckligt stort och tillräckligt inkluderande.

Jag ställde en fråga till dåvarande infrastrukturminister Tomas Eneroth om huruvida man skulle kunna utveckla och utvärdera tonnageskattesystemet. Problemet, fru talman, var att väldigt få fartyg, knappt några alls, valde att ingå i tonnageskattesystemet. Det gick därför inte att utvärdera systemet.

Därför, fru talman, vill jag ställa frågan till Marcus Andersson: Vilka förändringar vill Socialdemokraterna göra i tonnageskattesystemet?

Anf. 14 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Jimmy Ståhl för frågan.

Man kan dra en parallell till vad Sverigedemokraternas mantra i mångt och mycket brukar vara: I grund och botten är allting som har skett sossarnas fel. Och det som sker nu – det är sossarnas fel, eller hur?

Fru talman! När det gäller det som ledamoten Jimmy Ståhl pratade om har ju Sverigedemokraterna möjlighet att påverka detta i dagsläget. Vi socialdemokrater har lämnat ett särskilt yttrande där vi tycker att man behöver göra något här och nu. Jag tycker definitivt att det är viktigt att Sverige så snabbt som möjligt kan få in en svensk handelsflotta. Med det sagt har vi ställt oss bakom betänkandet, med ett särskilt yttrande rörande stämpelskatten.

Jag ser fram emot att ledamoten Jimmy Ståhl lovar att det framöver kommer att komma mer om tonnageskatten. Vi kommer givetvis att följa det betänkandet noga.

Anf. 15 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Det var som jag misstänkte; det var inga konkreta förslag.

Det var som sagt Socialdemokraternas fel att tonnageskatten infördes. Men det är en positiv grej, så det ska inte ledamoten ta alltför hård kritik gentemot sig själv för. Däremot var inte tonnageskattesystemet tillräckligt, och det är det som vi håller på och kämpar för att försöka införa just nu.

Problemet är att vi har konkurrensnackdelar i Sverige. En av de stora nackdelar som uppstod när tonnageskattesystemet infördes var att man tog pengar från nettomodellen så att sjöfarten själv fick betala kostnaden för införandet av tonnageskattesystemet. Man utlämnade också andra viktiga delar som gjorde att det blev en konkurrensnackdel gentemot närsjöfart och fartyg som rör sig i svenska vatten. De behövde korsa gränsen till utländskt vatten, vilket också gav en konkurrensnackdel.

Nu håller regeringen på, mycket tack vare utredningen *Vågade skatter – Navigering i sjöfartens förutsättningar*. Och vi ska inte glömma Socialdemokraterna. De var med, och det är ett enigt utskott. Vi vill ju alla sjöfarten väl; det måste vi komma ihåg. Det är väldigt positivt!

Men nu lägger vi till andra delar, allt i promemorian *Vågade skatter*. Den utredning som gjordes var inte positiv. Stämpelskatten, som vi pratar om i dag, är en stor barriär för att göra skillnad för svenska fartyg. Om man inte har gemensamma lösningar med alla andra länder kommer inga fartyg att flagga svenskt. Då har vi ett problem, precis som ledamoten Marcus Andersson påtalade i talarstolen. Varför ska du ha en svensk flagga när du kan ha en dansk flagga?

Det är väldigt viktigt att vi gör de här förändringarna. Regeringen har lagt in ett bareboatregister, och vi inkluderar specialsjöfarten med mera.

Anf. 16 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen ledamoten för frågan och för att vi kan stå här och belysa vikten av den svenska sjöfarten.

Precis som ledamoten Jimmy Ståhl var inne på är det av vikt att vi har en bred uppslutning kring den svenska handelsflottan. Jag uppfattade dock inte riktigt någon fråga, men jag förstod att ledamoten lade fram vad regeringen vill göra. Det är precis det vi framhåller, och precis det som påvisades i utredningen *Vågade skatter – Navigering i sjöfartens förutsättningar*.

Där fanns, precis som ledamoten påpekar, flera förslag, men i en del av dessa valde regeringen att inte göra någonting. Jag ser fram emot kommande betänkanden och Sverigedemokraternas nya inriktning när det gäller just handelsflottan.

I grund och botten kan man säga att vi har lyft och betonat det här från Socialdemokraterna. Vi följer frågan, och vi tycker inte att regeringen och Sverigedemokraterna gör tillräckligt för Sveriges säkerhet i frågorna kring handelsflottan.

Anf. 17 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att säga: Grattis Sverige – nu lägger regeringen fram ett lagförslag som ger svensk sjöfart lite flyt!

Rederierna kanske inte ställer sig i kö för att flagga in fartyg, men den höga tröskel som i dag finns slipar vi ned till obefintlighet. Stämpelskatten kan tyckas vara ganska lågt satt med 0,4 procent, men för de större fartygen blir det ganska stora belopp. Det främjar inte heller rederiernas vilja att satsa på dyr extrautrustning, för de får då ökade kostnader för sina inköp och samtidigt högre skatt om de flaggar svenskt.

En gång i tiden var Sverige en stor sjöfartsnation med en stor svensk flotta och en blomstrande varvsindustri. Tyvärr har politikerna över tid inte värnat sjöfarten. Man har tagit den för given, vilket har lett till att vi i dag har ett historiskt litet antal svenskflaggade handelsfartyg.

Glädjande nog har regeringen tagit tag i sjöfartsfrågorna, och sjöfarten står högt på agendan. Ökningen av svenskflaggade fartyg kommer att ta tid, men nu ger vi förutsättningarna för att få fler svenska fartyg. På kort sikt kan vi glädja oss åt att rederierna väljer att flagga svenskt på nybyggen och på sikt göra den svenska flottan större.

Fru talman! Svenska rederier är i många delar världsledande och ligger långt framme avseende utvecklingen av miljövänliga fartyg. Fartygsinvesteringar innebär stora kapitalinvesteringar. Att dessutom utrusta fartyg med miljöteknik som går utöver minimikraven innebär ännu större investeringar.

Det bli dyrare för svenska rederier som vill ligga i framkant och utrusta sina fartyg med ny klimat- och miljöteknik som går utöver dagens lagstiftning. Rederier som vill investera i ytterligare miljöteknik ombord får därmed en högre kostnad för stämpelskatt. Ett flertal länder har därför avvecklat stämpelskatten i syfte att öka inflaggningen, då man har noterat att stämpelskatten motverkar att fartyg kommer in under deras tonnageskattesystem och att de samlade skatteintäkterna därmed minskar.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande från Socialdemokraterna där de uttrycker oro för att regeringen gör för lite för sjöfarten. Var inte oroliga, blir svaret från oss sverigedemokrater. Mycket har gjorts, men mer kommer att göras. Svensk sjöfart har hittat leendet mot politiken och vet att framtiden är deras.

Det mest glädjande är att det inte finns några större politiska motsättningar i sjöfartsfrågorna. Alla förstår hur viktig sjöfarten är, framför allt för beredskapen. Än tydligare har detta blivit sedan Ryssland brutalt gav sig på Ukraina.

Det arbetas för fullt med att få till en förändrad tonnageskatt som tar bort konkurrensnackdelar gentemot utländskt flaggade fartyg. Det får vara slut på att missgynna vår egen näring. Vi måste arbeta för att stärka all sjöfart – allt från specialsjöfarten, inlandssjöfarten, kustsjöfarten och närsjöfarten till oceansjöfarten.

Fru talman! Som göteborgare med lite saltstänk i blodet måste jag ändå få lyfta några stoltheter inom handelsflottan. Jag ska läsa upp några rederier från en liten ö, Donsö, i södra Göteborg: Furetank Rederi, Rederi AB Donsötank, Sirius Rederi, Tärntank, Veritas Tankers och Älvtank.

Donsö är en relativt liten, bilfri ö i Göteborgs södra skärgård. Man brukar säga: Sätter du en gotlänning på en öde ö överlever han. Sätter du en Donsöbo på en öde ö blir han miljonär. De är riktigt bra affärsmän.

Jag vill även passa på att lyfta fram Thunbolagen, Ahlmark, Destination Gotland och självklart jättarna Stena Line och Walleniusrederierna med samarbetsbolag.

Det finns också en uppsjö svenska rederier som enbart seglar i svenska vatten och även större utländska rederier som är vår motorväg ut på havet mot kontinenten. Då tänker jag på Viking Line, Tallink Silja Line, Polferries, Unity Line, Bornholmslinjen, Öresundslinjen, Finnlines och Wasaline.

De sista rederierna jag nämnt, fru talman, har vi i Sverige stor nytta av. Men de har inte svensk flagg, och vid krig har vi ingen rådighet över dessa över huvud taget. Därför är det av största vikt att arbeta hårt för att få fler svenskflaggade fartyg.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 18 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Jimmy Ståhl står här och teasar den svenska befolkningen och sjöfarten om kommande förändringar i skatten. Precis som i replikskiftet efter mitt anförande skulle jag vilja ställa en fråga utifrån ledamoten Jimmy Ståhls påstående att det kommer mer. Min fråga är: När kommer det? Är det verkligen i nuläget dags att vänta på denna förändring rörande tonnageskatten?

Anf. 19 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! När kommer det? Det är en spännande fråga.

Problemet är att vi har ett gäng som håller på och utreder. *Vågade skatter* var en utredning som Rikard Engström gjorde. Tyvärr hade han alldeles för lite tid och möjlighet att göra det fullständigt och fullkomligt jättebra.

Jag får ändå säga att jag har respekt för Rikard Engström och hans arbete. Han gjorde en ganska bra utredning, men det saknades vissa delar. Bland annat hade Gotlandsrederierna drabbats görhårt om man hade gått på Rikard Engströms förslag. Där gjorde vi lite förändringar.

Arbetet med utredningen håller på för fullt. Förhoppningsvis kommer den ganska snart. Jag kan inte tidssätta det i dag och vill inte föregripa arbetet. Däremot är jag helt säker på att den kommer att bli jättebra, och det är en av de absolut viktigaste faktorerna.

Sedan har vi naturligtvis andra delar som vi jobbar med. Bland annat har vi den nationella samordnaren, som ska öka den tidigare obefintliga svensk inlands-sjöfarten och närsjöfarten. När möjligheten till inre vattenvägar kom 2014 var det helt tyst från regeringen. Det blev ingenting, fast vi hade alla möjligheter.

Men nu ska vi inte svänga utanför debatten, fru talman. Problemet är att jag älskar sjöfart. Jag har jobbat i Göteborgs hamn i 20 år. Jag sover med en båt under kudden. Det är mitt liv.

Att säga att regeringen inte gör tillräckligt är superfel. Vi gör jättemycket för sjöfarten. Vad gör Socialdemokraterna?

Anf. 20 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Jimmy Ståhl för frågan.

Jag, som nog kan ses som en landkrabba i diskussionen om sjöfart, skulle ändå vilja framhålla att vi socialdemokrater gör mycket. Framför allt har vi lämnat ett särskilt yttrande och varit väldigt tydliga i debatten med att ni kan göra mer. Det finns mer att göra. Svensk sjöfart pekar just på tonnagesystemet och tonnageskatten som en viktig del att komma åt.

Du var inne på Gotland. Där såg vi också, fru talman, hur svenska rederier inte rodde hem den upphandlingen. Den tillföll ett annat rederi.

Jag skulle återigen bara vilja påtala att vi i dag inte får något tydligt svar från Sverigedemokraterna i kammaren. De har ju lovat här i dag att det kommer att ske tonnageskatteförändringar, men det återstår väl att se.

Vi socialdemokrater kommer att stå och peka på de otillräckligheter som finns i den svenska sjöfarten rörande försörjning och en svensk handelsflotta.

Anf. 21 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Jag blir lite frågande. Nu är det ju svårt att ställa en fråga till ledamoten Marcus Andersson, men när det gäller färjetrafiken till Gotland är jag ganska säker på att det kommer att vara en svensk flagga på det fartyget. När jag lyssnade på Marcus Andersson, fru talman, upplevde jag att det inte skulle vara en svenska flagga. Då får jag ställa en retorisk fråga: Vilken flagga hade Marcus Andersson sagt att det var om han hade kunnat svara? Det kommer vi inte att få reda på nu, fru talman.

Anf. 22 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Vilken underbar start på veckan – att stå här i kammaren och debattera avskaffandet av stämpelskatt vid inteckning i skepp! Detta är en skatt som länge har ansetts behöva ses över eftersom skattesatsen på 0,4 procent av inteckningsbeloppet helt enkelt har varit för hög. Nu blir det ingen skattesänkning, utan någonting ännu bättre: Skatten avskaffas helt och hållet från den 1 juli i år.

Att landet styrs av en handlingskraftig regering med starkt näringslivsfokus spelar roll. Flera kontraproduktiva och skadliga skatter som exempelvis plastpåskatten, avfallsförbränningsskatten och flygskatten har avskaffats. Andra skatter har sänkts, och flera är på gång att sänkas.

Det är glädjande att höra att även Socialdemokraterna har insett att skattelättnader inte nödvändigtvis leder till minskade skatteintäkter. Tvärtom leder de till fler jobb och till en kraftigare utveckling av den svenska ekonomin.

Fru talman! Sjöfarten har stor betydelse för utrikes-handeln och näringslivet. Ett jobb på sjön beräknas ge fyra jobb på land. Det handlar om skeppsmäklare, rederipersonal och jobb i hamnar och på myndigheter med mera.

Av Sveriges export och import sker 90 procent via sjöfart. Sjöfarten bidrar inte bara till att stärka den svenska ekonomin utan är livsviktig för att upprätthålla Sveriges maritima kompetens. Det krävs en svensk handelsflotta av en viss storlek för att de som utbildar sig till sjökaptener och andra sjöyrken ska ha möjlighet till praktik. Det är också viktigt för svenska företag som tillverkar fartygsutrustning att ha tillgång till testbäddar för innovationer – för att inte tala om vikten av en svensk flotta om kriget kommer och möjligheterna att få förnödenheter via land- och luftvägar

försvinner. Då blir svenskflaggade fartyg verkligen en fråga om liv och död.

Tyvärr har den svenska handelsflottan uppvisat en negativ utveckling under de senaste decennierna. Rederier har anammat en utflaggningsmodell genom att placera fartyg under alternativ flagg, vilket ger dem kostnadsbesparingar genom minskade avgifter samt mer flexibla standarder för fartygsdrift.

För några år sedan avlämnade trafikuskottet en rapport om sjöfarten och dess konkurrenskraft. I denna utmärkta rapport finns följande exempel om skillnaderna i registreringsavgifter och skatter mellan Sverige och Singapore: För ett fartygsbygge på 67 000 brutton med ett kontraktspris på 70 miljoner dollar och en belåningsgrad på 70 procent, där det tas ut tio in-teckningar, pantbrev och anteckningar om innehav av pantbrev uppgår de totala kostnaderna i Sverige till knappt 1 300 000 kronor varav stämpelskatten är 1 250 000 kronor, registrering av fartyget 16 100 kronor, registrering av in-teckningar 21 000 kronor och anteckningar om innehav av pantbrev 9 800 kronor. Motsvarande avgifter i Singapore uppgår till cirka 270 000 kronor.

Fru talman! Det blev en uppstapling av siffror här, men sammanfattningsvis är skillnaden i registreringskostnad för fartyget 1 miljon svenska kronor – till Sveriges nackdel. Man behöver inte leta efter exempel från Singapore. Det är även billigare att registrera fartyg i Danmark. Där var stämpelskatten 0,2 procent för ett tiotal år sedan, för att sedan avskaffas helt. Danmark är också det land flest svenska fartyg har flaggat ut till.

Fru talman! Med sitt beslut att avskaffa stämpelskatten tar regeringen ett viktigt steg mot att attrahera fler fartyg att använda svensk flagg. Stämpelskatten har pekats ut som en av nyckelfaktorerna som är hämmande och gör svensk flagg oattraktiv för fartygsägare som vill registrera sina fartyg. Nu tar vi bort stämpelskatten och stärker den svenska sjöfartsnäringens konkurrenskraft.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 23 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Boriana Åberg, för anförandet! Jag tänkte som sagt inte gå upp och ta repliker i detta ärende, men jag kunde inte låta bli när man nu återigen drog in oss socialdemokrater i allmänna skattepolitiska frågor. Jag ska försöka hålla mig till ämnet.

Jag har ett par frågor till Boriana Åberg. Vi har debatterat detta tidigare i replikskiften rörande tonnageskatten och just den utredning som ligger till grund för bland annat sänkningen av den slojade stämpelskatten. Vad anser man att man behöver göra åt tonnageskatten, och när? Moderaternas samarbetsparti, fru talman, har ju tydligt sagt att man ska förändra tonnageskatten.

Anf. 24 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Tack till Marcus Andersson, som gav mig möjlighet att förklara varför jag drog in Socialdemokraterna i debatten!

Det är inte varje dag Socialdemokraterna ställer sig bakom sänkta skatter. Det är snarare tvärtom. För Socialdemokraterna är skatter något livsviktigt. Ju fler skatter och ju högre skatter, desto bättre, tycker Socialdemokraterna. När de för en gångs skull visar lite förnuft och ställer sig bakom en skattesänkning – i det här fallet till och med avskaffandet av stämpelskatten – tycker jag att Socialdemokraterna ska få beröm och uppmuntras att tänka på samma sätt även när det gäller andra skatter.

Sänkta skatter och avskaffade skatter leder inte automatiskt till minskade skatteintäkter utan tvärtom oftast till stora samhällsekonomiska vinster. I slutändan ger det större skatteintäkter. Det gäller till exempel avskaffandet av värns-katten, som Socialdemokraterna faktiskt genomförde – visserligen för att hålla sig kvar vid makten. Det visade sig vara en plusaffär för staten.

Anf. 25 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan väl börja med att lägga lite fokus på vad skatt är och vad det ger. Socialdemokraterna ser det inte på något sätt som ett självändamål att ha jättehöga skatter, utan det vi säger är att vi ska ha en välfärd. En del av den går in i det som diskuteras i dag, till exempel försvaret. Där ser man också att skatteintäkter finansierar andra saker, till exempel att ge folk möjlighet att studera i och med studiebidragen.

Låt mig återgå till ärendet. Jag hör fortfarande inget svar på frågan om stämpelskattsbetänkandet, som vi debatterar i dag. Jag skulle jättegärna vilja ha en allmänpolitisk skattedebatt, men jag förstår att fru talmannen inte vill det. Därför avslutar jag med att upprepa frågan: Varför väljer Moderaterna och Borian Åberg att inte ta vara på den svenska handelsflottan och införa en förändring av tonnageskatten så snart som möjligt? Jag och Socialdemokraterna anser inte att vi kan vänta med detta åtagande, fru talman.

Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Det är ju just det vi gör! Vi avskaffar den skatt som rederier har påpekat är det största hindret för att flagga svenskt, det vill säga stämpelskatten.

När det gäller tonnageskatten undrar jag om Marcus Andersson har läst på vad tonnageskatt är. Men jag ska inte ställa någon fråga, för han har ingen ytterligare replik.

När tonnageskatten skulle införas skedde det efter att det gått fram och tillbaka, med den ena utredningen efter den andra. En utredning var säkert en decimeter tjock! Man diskuterade bland annat var gränsen skulle gå. Den sattes vid en bruttodräktighet på 100 ton, vilket var fel. Den skulle ha satts vid 20 ton. Man skulle också ha involverat olika slags båtar, till exempel sådana som gör reparationer på undervattenskablar till havsbaserad vindkraft, underhåller oljeplattformar och liknande, det vill säga servicefartyg.

Som min kollega Jimmy Ståhl påpekade arbetar Regeringskansliet med detta. Det kommer alltså. Jag föreslår att Marcus Andersson ställer frågorna ”när” och hur” till ansvarig minister. Vi har en frågestund med ministrarna varje torsdag. Passa på och ställ frågan där den hör hemma!
(Applåder)

Anf. 27 ANDERS EKEGREN (L):

Fru talman! Dagens debatt ska handla om slopad stämpelskatt vid in-teckning i skepp. Lyssnar man på debatten tror man att den handlar om tonnageskatten, men en sådan debatt kommer lite senare.

Den 27 juni 2023 tillsatte den nuvarande regeringen en utredning som resulterade i promemorian *Vågade skatter – navigering i sjöfartens förutsättningar*. Syftet var att se om det fanns behov av att ändra reglerna för stämpelskatt vid in-teckning i skepp och tonnagebeskattningen.

Det fanns det, och först ut är regeringens proposition om att slopa stämpelskatten vid in-teckning i skepp. Längre fram kommer positiva förändringar när det gäller tonnageskatten; det är självklart väldigt viktigt att man utreder frågan. Det var faktiskt Socialdemokraterna som införde tonnageskatten. Redare som jag har talat med anser att det inte går att hantera den. När man nu tar fram ett nytt förslag om tonnageskatt är det därför viktigt att det blir bra.

Svensk sjöfart är inte som den var när jag växte upp i Göteborg under 60- och 70-talen. Då fanns det hur många rederier som helst. En uppgift vi hade i skolan var att följa rederiet Transatlantics fartyg Arizona över de vida haven.

Att slopa stämpelskatten vid in-teckning i skepp är ett sätt att stärka svensk sjöfart och bland annat minska utflaggningsen och få nya fartyg att bli svenskregistrerade. I dag finns många fartyg registrerade i de danska och norska fartygsregistren. I många länder betalar redarna ingen stämpelskatt alls, vilket har gjort att redarna väljer att registrera sig i dessa. Om stämpelskatten slopas blir förutsättningarna mellan olika länder mer likartade. Av samtal jag har fått kan denna åtgärd samt en bättre tonnageskatt hindra fortsatt utflaggning.

Fru talman! Jag har läst igenom många remissvar och tidningsartiklar om förslaget. Remissinstanserna är väldigt positiva och ser detta som ett steg i rätt riktning.

Trots att det inte handlar om så stora belopp – cirka 10 miljoner per år – anser Trafikanalys att signalvärdet är stort och att det kan leda till att nya företag väljer att registrera sina skepp i Sverige. Ur ett beredskapsperspektiv är det också viktigt. Ett svenskflaggat fartyg seglar under svensk lag och kan därför disponeras av Sverige i kris och krig.

Trafikanalys anser vidare att 85 procent av de ombordanställda på ett svenskregistrerat fartyg är svenska medborgare, och fler svenskregistrerade fartyg innebär med stor säkerhet fler svenska ombordanställda. Även det vore till fördel ur ett beredskapsperspektiv, och det

skulle stärka det svenska sjöfartsklustrets kompetensförsörjning.

Det finns även positiva bieffekter av förslaget. Havs- och vattenmyndigheten och Svensk Sjöfart anser att detta kan ha positiva effekter på klimatet och miljön. De konstaterar att det blir billigare att investera i moderna miljövänligare fartyg.

Regeringen bedömer att det kommer att kosta staten cirka 10 miljoner kronor per år, vilket är en blygsam summa för staten men innebär minskade kostnader för sjöfarten. Vissa remissinstanser tror att statens kostnader blir mindre då fler fartyg kommer att svenskregistreras.

Förslaget går helt enkelt i rätt riktning för svensk sjöfart. Jag yrkar därför bifall, fru talman, till skatteutskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 28 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Det blir tätt mellan mina inlägg från talarstolen. Nu beror det på att ledamoten Anders Ekegren kommenterade införandet av tonnageskatten, och jag vill bemöta det han sa.

Jag blev tvungen att kolla upp det här. När tonnageskatten kom 2017 ingick som en del i beslutet att den skulle utvärderas. Det är bland annat därför nuvarande utredning gjorts.

Min fråga blir densamma som jag ställt till alla andra ledamöter i kammaren i dag: När kommer förslaget? Hur kommer ledamoten att verka för att detta ska gå igenom så snart som möjligt?

Anf. 29 ANDERS EKEGREN (L) replik:

Fru talman! Jag blir alltid lite förvånad när man utmanas i skattefrågor av en socialdemokrat. Det är ju inte Socialdemokraternas bästa gren, om man säger så. Jag har deltagit i debatter tidigare. Vissa gillar helt andra saker, men socialdemokrater verkar gå igång på att höja skatten. Det som är lyckosamt i dag är att vi är överens om förslaget.

År 2017 hade vi en socialdemokratisk regering. Det är alltså en socialdemokratisk regering som har infört tonnageskatten. Men jag säger så här: Det hade varit jättebra om vi kunde införa förslaget i höst, men det är självklart viktigt att en ny tonnageskatt inte blir som den nuvarande. Den måste fungera. Förslaget måste bli bra.

Jag är från Göteborg, och det finns alltid personer som tycker att man kan prata med en göteborgare när det gäller sjöfart. Jag tror att detta förslag när det ska läggas fram måste vara bra och innebära positiva förändringar. Vad jag förstår är det i dag väldigt många rederier som väntar. Man tycker att det här med stämpelskatten är ett steg i rätt riktning, men man vill också se förändringar när det gäller tonnageskatten. Men det är jätteviktigt att detta blir bra.

Vad jag har förstått av de samtal jag har fått finns det i dag rederier som säger ungefär så här: Blir det inte en bra tonnageskatt kommer vi att flagga ut från Sverige och använda oss av ett annat alternativ. Därför

måste detta förslag bli bra. Det får inte bli som 2017 års förslag.

Anf. 30 MARCUS ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Svaret på frågan är alltså att man utreder och ser över detta, och så kommer det att komma ett optimalt förslag någon gång framåt i tiden, helt enkelt. Vi socialdemokrater har sagt, och jag säger igen, att vi tror att detta går att lösa rätt enkelt och snabbt. Det finns redan underlag och en utredning som säger hur och vad.

Med det sagt skulle jag egentligen bara återigen vilja påtala att jag inte har fått något svar på när detta kommer och att svensk handelsflotta fortfarande är i behov av en förändrad tonnageskatt.

Anf. 31 ANDERS EKEGREN (L) replik:

Fru talman! Jag har samma svar som tidigare. Jag skulle nog om jag var socialdemokrat ligga ganska lågt i denna fråga. Det var nämligen ni som införde den nuvarande tonnageskatten 2017. Det blev inte bra, och det är många företag som har valt att inte använda sig av detta. Jag tycker att vi nu ska göra om och göra rätt så att det blir en tonnageskatt som faktiskt går att använda sig av. Om detta tar några veckor mer eller mindre tycker inte jag är något stort problem. Ni satt ju faktiskt i regering till 2022, så ni hade fem år på er att rätta till tonnageskatten. Man kan fråga sig varför ni inte gjorde det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 10 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU31
Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer
(prop. 2024/25:123)
föredrogs.

Anf. 32 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Över hundra gånger varje dag, året runt, anmäls en kvinnomisshandel i Sverige. Den farligaste platsen för kvinnor i Sverige i dag är hemmet. Där kontrolleras, plågas, våldtas och mördas kvinnor året om.

När en kvinna lyckas separera från en våldsam man måste hela samhället finnas där, också lagen. Att stoppa mäns våld mot kvinnor är en fråga om trygghet, frihet, rättvisa och respekt.

Till dig som lyssnar på den här debatten nu, som själv är utsatt eller som, liksom jag, är engagerad i din lokala kvinnojour, vill jag säga följande: Ibland, eller rättare sagt ofta, kan det kännas otroligt tröstlöst – som att vi bara står och stampar och inte kommer någonvar medan kvinnor och barn misshandlas eller tvingas leva gömda och i de värsta fallen mördas. Vi har all rätt att känna så – att vara förbannade och förtvivlade över de

giftiga och samhällsfarliga maskulinitetsnormerna, den globala och internationella pushbacken mot jämställdheten och de stora underskotten i välfärden, som ju ska finnas där för oss alla när vi behöver den.

Vi måste se de faktiska undanträngningseffekterna till följd av gängkriminaliteten och nyrekryteringen, som vi självklart ska ta på fullaste allvar men som nu tar alltmer fokus, tid och resurser från riksdagen och de rättsvårdande myndigheterna och regeringen.

Vi vet att barn som växer upp med våld i hemmet, antingen genom att själva vara utsatta eller genom att se pappa slå mamma, löper högre risk att i vuxen ålder återigen bli utsatta eller att själva bli förövare eller dras in i gängkriminalitet. En av våra absolut viktigaste prioriteringar måste vara att skydda barn från att bli utsatta för våld i hemmet – självklart främst för att värna om barns rätt till en trygg, våldsfri uppväxt men också för att bygga skyddsbarriärer mot våld för hela samhället.

Fru talman! Vi socialdemokrater har länge lyft mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och våld mot barn som en av två huvudprioriteringar i rättspolitik. Under vår tid i regeringsställning har ett antal straff skärpts för att betona allvaret i mäns våld mot kvinnor. Nya brottsrubriceringar har tagits fram: samtyckeslagen, hedersbrott och barnfridsbrottet. Vi tillförde särskilda utredare till polisen.

I dag debatterar vi propositionen *Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer*. Kontaktförbud, alltså ett förbud mot att till exempel skicka sms, närma sig kvinnan fysiskt eller befinna sig i närheten av kvinnans bostad eller arbetsplats, har stor betydelse för utsatta kvinnor och barn.

I Sverige lever runt 30 000 personer med sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring. Många av dem är kvinnor och barn på flykt i sitt eget land från en livsfarlig man. De tillhör samhällets allra mest utsatta. Som sagt: När en kvinna lyckas separera från en våldsam man måste hela samhället finnas där, också lagen. När det gäller kontaktförbudslagen har många röster höjts för att en översyn behöver göras, såväl våldsutsatta själva som kvinnojoursrörelsen, myndigheter och politiker. Skyddet måste stärkas.

Även Riksrevisionen bekräftar den bilden. I november förra året debatterade vi här i kammaren deras granskning av statens skydd av hotade personer. När det gäller frågan om kontaktförbud såg Riksrevisionen bland annat att åklagarnas beslut om kontaktförbud främst påverkas av tidigare brottslighet och alltför lite av risken för brott, förföljelse eller trakasserier. Det konstaterades att det finns stora och bestående skillnader när det gäller andelen beviljade kontaktförbud över landet och att kontaktförbud med fotboja inte fungerar som ett effektivt skydd i dagsläget.

Dessa problem ser vi socialdemokrater. Vi såg dem återkommande i samtal med våldsutsatta när vi satt i regeringsställning. Därför tillsatte vi socialdemokrater under förra mandatperioden en utredning som skulle utvärdera tillämpningen av lagen om kontaktförbud, ta ställning till om lagen är modernt och ändamålsenligt

utformad och utreda om möjligheten att meddela kontaktförbud bör utvidgas, bland annat när det gäller det geografiska området. Detta arbete tog nuvarande regering vidare, och i dag debatterar vi det lagförslaget.

Socialdemokraterna står bakom propositionen och välkomnar att det råder stor politisk samsyn om att skyddet av hotade personer behöver stärkas och att gärningsmannens frihet måste begränsas mer än i dag. Vi har dock lämnat in ett särskilt yttrande i denna fråga, där vi vill utveckla vårt ställningstagande.

Vi ser mycket positivt på att andra omständigheter än tidigare brottslighet ska få större betydelse vid riskbedömningen och att otillbörlig övervakning införs som en ny grund för kontaktförbud. Samtidigt vill vi framhålla att det är av helt central betydelse att riskbedömningarna faktiskt fungerar som det är tänkt genom att berörda myndigheter har de resurser och förutsättningar i övrigt som krävs för detta. Vidare är det viktigt att processen för att ansöka om kontaktförbud är tydlig och enkel att förstå för skyddspersonen, med den ut-sattas frihet och skydd i fokus.

Vi ser också mycket positivt på att utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud kan omfatta större geografiska områden än i dag och att det när ett särskilt utvidgat kontaktförbud bestäms särskilt ska beaktas att behovet av skydd för den som förbudet avser att skydda tillgodoses. Det är bra att kvinnor och barn som lever under hot från en livsfarlig man nu kommer att få ett starkare skydd och en större rörelsefrihet. Att kvinnan ska kunna bibehålla jobb, skola, sociala relationer och fritidsintressen utan att riskera att utsättas för brott av den som kontaktförbudet avser måste vara en rättighet som väger tyngre än hans rörelsefrihet.

Detta betyder dock inte att det saknas utrymme för att ytterligare stärka kontaktförbudslagstiftningen utifrån skyddspersonens rätt till ett tryggt och fritt liv. I Jämställdhetsmyndighetens remissvar framhölls att man bör utreda möjligheten att i de fall där hotbilden är extra stor i stället inskränka förbudspersonens rörelsefrihet inom ett visst geografiskt område. När ett kontaktförbud meddelas underrättas nämligen förbudspersonen om vilket område han inte får vistas i, och därmed avslöjas samtidigt vilket geografiskt område skyddspersonen befinner sig i. Detta kan vara särskilt allvarligt och farligt om hotbilden är hedersrelaterad och flera olika personer kan utgöra ett hot.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis understryka att hela samhällets samlade resurser måste finnas där för den som lever under hot från en livsfarlig person. Regeringen måste säkerställa att de rättsvårdande myndigheterna, Skatteverket, kvinnojourerna, sjukvården, skolan och socialtjänsten har den kunskap och de resurser som krävs för att samverka, för att stoppa gärningsmannen och säkerställa kvinnors och barns rätt till stödinsatser och ett liv i trygghet och frihet.

Jag yrkar bifall till regeringens proposition.
(Applåder)

Anf. 33 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Sanna Backeskog, för anförandet! Jag kan konstatera att vi i stort är överens om mycket när det gäller våld i nära relation.

Jag har en fråga som inte har direkt koppling till kontaktförbudet men ändå berör polisens arbete med brottsutsatta och våldsutsatta i nära relation. Det handlar om det faktum att vi har tagit beslut om ett ökat informationsutbyte mellan myndigheter. Polisen har ofta varit kritisk och menat att man kom in alldeles för sent – hade man fått informationen i ett tidigare skede hade man kanske kunnat agera.

Jag har fått signaler från SKR om att Socialdemokraterna är tveksamma till informationsutbyte när det gäller till exempel socialtjänsten och barnavårdscentraler. Det vore intressant för mig att få veta hur ni här i riksdagen från Socialdemokraternas sida ser på informationsutbyte. Ofta är det ju på barnavårdscentralerna, i hälso- och sjukvården och i socialtjänsten man ser de tidiga signalerna. Tidigare har det rått en sekretess när det gäller detta, men nu har man öppnat upp för informationsutbyte.

Hur ser Socialdemokraterna på den möjligheten? Står ni bakom den lagstiftningen och att informationsutbyte ska ske i större utsträckning än tidigare?

Anf. 34 SANNA BACKESKOG (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Torsten Elofsson, för en viktig fråga! Informationsutbyte är ofta avgörande just för att upptäcka fall med särskilt hänsynslösa förövare som verkar inom hemmets väggar. De upptäcks inte så lätt, och de syns inte så lätt. Där är det viktigt att det finns en starkare möjlighet till informationsutbyte i dag.

Jag tror väldigt mycket på samverkansformer mellan till exempel socialtjänst, polis och skola. Regeringen har ju inrättat samverkan i form av Bob-råd när det gäller risken för gängkriminalitet. Jag förstår inte varför man inte har inrättat det just när det gäller kvinnofridsfrågor, våld mot barn eller våld mot kvinnor i hemmet. Det tror jag skulle vara jätteviktigt.

I Bollnäs finns någonting som heter Trygghetens hus. Jag rekommenderar ledamoten att titta på det. Där samverkar socialtjänst och polis tillsammans i ett otroligt tätt samarbete. De har också nära kontakt med hälso- och sjukvården, både primärvården och psykiatrin. Man är också ute och träffar ungdomar mycket. Detta är något jag tror på.

Under vår tid i regeringsställning startades flera sådana samverkansformer runt om i landet. Men nu får vi signaler om att de verkar läggas ned. Jag vill därför ställa frågan tillbaka till ledamoten Elofsson: Är detta ett arbete som ni skulle vilja föra vidare och ge tydligare uppdrag att lokalt och på plats samverka för att upptäcka våld mot barn i hemmet?

Anf. 35 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Sanna Backeskog, för svaret!

Jag ändå lite tveksam. Samverkan kan ju ske i generella termer, men när det handlar om att peka ut

individer och personer blir det ändå helt plötsligt en barriär. Jag refererar då majoriteten i SKR, som med Socialdemokraterna i spetsen valde att avstyrka delar av det förslag som ligger och säga att man inte vill medverka till detta. Det gällde då barn och unga. I det här fallet gäller det brott i nära relation, som också berör barn och unga.

Det handlar alltså mer om att lämna konkret och bra information till polisen, så att polisen har någonting att arbeta utifrån – inte de mer generella samverkansformerna, för där är vi helt överens. Men hur ser ni på att bryta sekretessen för enskilda individer det gäller socialtjänst och hälso- och sjukvård?

Anf. 36 SANNA BACKESKOG (S) replik:

Fru talman! Om jag uppfattar ledamoten rätt innebär det ensidiga informationsutbytet att regeringspartierna vill att det alltid ska vara en skyldighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst att informera polisen vid minsta misstanke om vilken typ av brott som helst, samtidigt som det inte finns någon som helst motsvarande skyldighet för polisen att informera om vad man vet.

Jag tror på en ömsesidig samverkan med ett ömsesidigt informationsutbyte, där man kan informera varandra och lägga pusslet tillsammans med en starkare möjlighet att dela information. Det tror jag är helt avgörande just för att vi ska upptäcka våld i nära relationer och särskilt kanske när barn är utsatta för våld i hemmet. Jag tror att det är en avgörande fråga att vi kan jobba bättre för de utsatta barnen.

På tal om utsatta barn – nu kommer ju inte ledamoten Elofsson att kunna svara på den här frågan – skulle jag vilja rikta ljuset mot dem som lever under hot och är på flykt. Där larmar kvinnojoursrörelsen om att allt färre barn placeras på kvinnojourer. Det handlar dels om att man måste lägga ned skyddade boenden, för att den lag som ni har infört, som i grunden är bra, är underfinansierad. Det har också att göra med att kommunerna och socialtjänsten har allt mindre resurser för att skyddsplacera kvinnor och barn på skyddat boende tillsammans.

Nu vet jag att ledamoten inte kan svara, men jag hoppas verkligen att regeringen tar detta vidare och hör samman kvinnojourernas förtvivlan över de barn som i dag inte får det skydd som de verkligen behöver.

Anf. 37 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens proposition om en förändrad kontaktförbudslagstiftning. Det är bra, och det är efterlängtat. Många är de utvärderingar som har visat på allvarliga brister när det gäller hur regelverket tillämpas i dag. Inte minst gäller det Riksrevisionens senaste rapport, som ju nämndes här.

Men det finns brister även i regeringens nuvarande förslag. Jag vill lyfta fram några. En är att presumtion för kontaktförbud inte ska gälla gemensam bostad. Presumptionsregeln innebär att ju brottsoffrets skyddsbehov kan tillgodoses skyndsamt. Det leder också till större förutsebarhet, vilket är rättssäkert. Just därför är

det konstigt att regeringen har valt att undanta de situationer där kontaktförbudet avser en gemensam bostad. Det är till och med orimligt. Det kommer ju att innebära mer ingående utredningar och längre handläggningstider, och dessa förlängningar sker på bekostnad av skyddspersonens säkerhet och integritet.

Fru talman! I dag är det nästan enbart tidigare brottslighet som utgör grund för kontaktförbud. Det har lett till den ibland horribla situationen att en kvinna tvingas leva gömd medan den som hotar henne går fri.

Regeringens proposition är här verkligen ett steg i rätt riktning. Det handlar om att andra faktorer än tidigare brottslighet ska vägas in i bedömningen, så att kontaktförbud kan meddelas i många fler fall än i dag. Det är dock viktigt att bedömningen inte lägger alltför ensidigt fokus på just de faktorer som nämns i propositionen, till exempel psykisk sjukdom och psykisk ohälsa. Riskbedömningen behöver breddas, så att till exempel aggressiva eller kontrollerande beteenden, som i dag inte är straffbara, också kan ligga till grund för att utfärda kontaktförbud.

Men, fru talman, vi beslutar alltså om ett system i dag som har verkat under lång tid och som begränsar brottsoffret, som i de allra flesta fall är en kvinna som inte har gjort något annat än att råka bli kär i fel man. Samtidigt går förövaren fri, eller så kan förövaren till stor del fortsätta leva ett vanligt liv och ha en i stort sett vanlig vardag.

Jag får faktiskt lite rysningar när jag läser texterna om syftet med nuvarande lagstiftning men också när jag läser argument för att ändra nuvarande lag. Jag tycker att vi är inne i en värderingsvurpa – jag ska försöka beskriva det lite grann.

Vi kan utgå från att kontaktförbud infördes för länge sedan som en åtgärd för att stävja våld i hemmet eller familjebråk, som det hette på den tiden. I stället för att döma någon till exempel för misshandel blev det en sämre lösning, en plan B. Det var svårt att döma. Därför införde man kontaktförbud.

Det är tydligt att tanken var att ett kontaktförbud först skulle gälla en bostad, en fastighet. Men det funkade inte riktigt i verkligheten. Skyddspersonen kunde nämligen stå i sin lägenhet och se genom fönstret att förövaren stod utanför och väntade på henne.

Jag citerar ett uttryck i propositionen: ”Regeringen anser dock att det framstår som rimligt att den utsatte, i de fall som det kan antas att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt, kan komma i åtnjutande av ett större fredat område än vad som är möjligt i dag.”

Jag kan ju tycka att en person som inte har begått ett brott ska kunna förvänta sig att alla områden är fredade områden.

Man införde då ett utvidgat kontaktförbud som kunde gälla flera fastigheter, ett kvarter, och sedan till och med ett särskilt utvidgat kontaktförbud som kunde gälla ett eller flera större områden i anslutning till skyddspersonens bostad eller arbetsplats.

Men inte ens detta hjälper riktigt. Det är därför man i propositionen, tänker jag, pratar om att man ska kunna ha större områden, kanske en hel kommun.

Men jag citerar igen. ”Möjligheten att utöka förbudsområdet har varit ett led i att försöka åstadkomma en ökad frihet och trygghet för den som skyddas av förbudet. Skyddspersonen ska alltså inte behöva avstå från att t.ex. gå till en lekpark eller en affär i närheten av sin bostad av rädsla för att stöta ihop med personen i fråga.”

Fru talman! Wow! En kvinna ska kunna känna sig trygg även vid en lekpark eller i en affär nära sin bostad – gentilt! Man kan annars tycka att ett brottsoffer som inte har gjort något kriminellt ska kunna känna sig trygg typ överallt.

Detta är lite provocerande, kort sagt.

Fru talman! Det är också provocerande att lagtexten hela tiden problematiserar huruvida åtgärden är proportionerlig ur gärningsmannens perspektiv. Det pratas om och slås fast att en svensk medborgare enligt regeringsformen och Europakonventionen är tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket, att lämna riket, att fritt röra sig där och att fritt välja sin bostadsort.

Men det här gäller bevisligen inte de utsatta kvinnorna. Ett kontaktförbud innebär precis raka motsatsen till detta för skyddspersonerna.

Problemet är att särskilt utvidgade kontaktförbud inte hjälper på riktigt – de bygger på ett feltänk, enligt mig och Centerpartiet – oavsett hur stora områdena är.

Fru talman! Ett liv är nämligen mycket mer än bara jobb, skola och mataffär. Det är fritidssysselsättningar. Det är hobby. Det är umgänge med familj och vänner. Det är semesterresor, jobbkonferenser, spontana utflykter, sportlov, sommarlov, nya partner och släkträffar. Det mesta av detta sker sällan inom en enda kommun.

I dag är det alltför vanligt att förövaren står och väntar vid platsen där brottsoffrets familj bor, vilket kan vara i samma kommun eller en annan.

Grundförutsättningen måste vara att det alltid är förövaren, inte offret, som måste anpassa sig.

Centerpartiet har under lång tid framhållit att det här måste göras om i grunden, vilket också är vad Jämställdhetsmyndigheten lyfter i sitt remissvar. Det handlar om en annan ordning. I stället för att avgränsa ett skyddsområde kring skyddspersonen borde man inrätta ett begränsningsområde kring förövaren som denne inte får lämna utan att meddela det. Förövaren bor då på ett ställe, jobbar på ett ställe och har mataffär på ett ställe och får vistas däromkring.

Det enda rimliga är såklart att skyddspersonen ska kunna leva sitt liv i frihet – utan rädsla och utan geografiska begränsningar. Regeringen måste därför skyndsamt göra en översyn av hela kontaktförbudssystemet som utgår från en sådan princip.

Centerpartiet står naturligtvis bakom alla sina reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservation 3.

Anf. 38 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Våld i nära relationer, stalkning, hot och trakasserier är verkligheter som många, framför allt kvinnor, lever med varje dag i vårt land. Det är vår skyldighet som lagstiftare att se till att samhället står

på offrens sida – den som hotas, förföljs eller lever i rädsla ska kunna lita på att staten skyddar dem.

Det handlar om att öka tryggheten. Det handlar om att kontaktförbud i nuvarande form många gånger inte räcker till. Gärningspersoner kan fortsätta trakassera och skrämma sina offer med hänsynslöshet och en känsla av strafffrihet, vilket är oacceptabelt.

Med det här förslaget tar vi flera viktiga steg:

Skyddszoner blir verklighet. Polisen ska kunna använda sig av teknik som geofencing för att övervaka att förbudet respekteras.

Fotboja blir huvudregel. Vid utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud ska elektronisk övervakning som huvudregel användas. Det blir inte längre undantaget utan snarare normen när hotbilden är allvarlig.

Det blir skärpta straff. Den som bryter mot ett kontaktförbud med fotboja ska i normalfallet dömas till fängelse. Det är helt i linje med Tidöavtalet, där vi vill ha kännbara och verkliga konsekvenser för den som inte respekterar lag och ordning.

Fru talman! Sverigedemokraterna har länge drivit på för just dessa förändringar. Vi har lyssnat på poliser, på åklagare, på socialtjänst och – viktigast av allt – på kvinnor och barn som gång på gång tvingas fly, gömma sig, byta namn eller leva i ständig rädsla för att förövaren ska dyka upp.

Det är inte offret som ska behöva fly. Det är förövaren som ska begränsas. Just detta är en ideologisk skiljelinje. För oss i Sverigedemokraterna är rättssamhället inte bara en formalitet. Det är en grundläggande skyldighet att skydda hederliga människor från hot, våld och förtryck, oavsett om hotet kommer från en före detta partner, en granne eller någon som ingår i ett hedersrelaterat nätverk.

Det är också viktigt att understryka att vi nu ger Polismyndigheten större möjligheter att agera. Med ökade befogenheter följer också ansvar. Det ska finnas rätt kompetens, rätt resurser och tydliga riktlinjer. Det är därför Tidöpartierna genomför en historisk satsning på rättssväsendet – inte bara för att lagar ska skrivas utan också för att de ska följas och upprätthållas.

Fru talman! Vissa partier har som vanligt haft invändningar, framför allt kring integritet och rättssäkerhet. Man har uttryckt oro över vad en fotboja kan innebära för gärningspersonens livssituation. Det är symtomatiskt. För dessa partier är förövaren i centrum. Vi väljer att sätta offret först.

Det betyder inte att vi ignorerar rättssäkerheten, tvärtom. Det handlar om proportioner. Den som har dömts – eller där tillräckliga skäl finns för kontaktförbud – har själv försatt sig i den situationen. Då ska samhällets lojalitet ligga hos den som hotas, inte hos den som hotar.

Fru talman! Det här är ett steg i rätt riktning, men det är inte färdigt. Vi behöver fortsätta utreda hur kontaktförbud kan kombineras med skärpta straff, bättre stödinsatser för offer samt tydligare samordning mellan polis, åklagare och socialtjänst.

Tryggheten för Sveriges kvinnor och barn är inget som det får kompromissas med. Den som hotar,

förföljer eller bryter mot lagen ska få kännbara konsekvenser.

Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 39 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! I det betänkande som vi nu debatterar behandlas flera förslag från regeringen om utökat skydd för utsatta personer i fråga om kontaktförbud. Syftet är att kunna göra det möjligt att meddela fler kontaktförbud, stärka den brottspreventiva funktionen och åstadkomma ett reellt skydd för de utsatta.

För Miljöpartiet är mäns våld mot kvinnor och barn en högst prioriterad fråga. I dag får våldsutsatta kvinnor och barn alltför ofta sina liv och sin frihet inskränkta. De är brottsoffren, men de lever frihetsberövade. Från samhällets sida måste det vara väldigt tydligt att det är den som utövar våld och förtryck som ska begränsas, inte brottsoffret. I alltför många fall fortsätter våldet i olika former efter att den våldsutsatta lämnat relationen. Det är hög tid att vi börjar se det så kallade eftervåldet som en särskild typ av våld och vidtar åtgärder för att förhindra det.

Miljöpartiet välkomnar att regeringen nu fortsätter det arbete som vi påbörjade i regering. I dagens regelverk finns fortfarande brister som vi måste komma till rätta med. Ett sådant exempel är, som vi påtalat länge, att ett kontaktförbud måste gälla en hel kommun eller större geografiska områden än i dag för att stärka våldsutsatta kvinnors trygghet och frihet. Mot den bakgrunden är vi positiva till att regeringen i propositionen föreslår att särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna omfatta större geografiska områden. Det är ett viktigt förslag som kan bidra till ett mer omfattande skydd samt tryggare och säkrare villkor för utsatta. Kvinnor ska kunna åtnjuta sin rörelsefrihet; det är förövaren som ska anpassa sitt liv.

I regering gjorde vi det också möjligt att förena fler utvidgade kontaktförbud med fotboja som en första handsåtgärd – en viktig åtgärd för att stärka tryggheten för våldsutsatta kvinnor. Vi ställer oss därför positiva till att regeringen ser över ytterligare situationer där kontaktförbud ska kunna utfärdas. Vi står även bakom regeringens förslag om utökad elektronisk övervakning där polis och åklagare ges möjlighet att kontrollera att kontaktförbudet efterlevs genom fotboja.

Fru talman! Miljöpartiet vill också betona att ett kontaktförbud i många fall inte ensamt är tillräckligt för att tillgodose de skyddsbehov som finns. Vi vill därför utveckla lagstiftningen för att ge bättre skydd för kvinnor som utsätts för våld, även eftervåldets alla dimensioner. Vi vill se utökad kunskap hos polis, socialtjänst, åklagare och andra myndigheter om våldsutsatthet och hur våldsutsatta kan skyddas.

Kvinnor och barn måste också i ett tidigt skede skyddas genom att erbjudas plats på skyddat boende. Tyvärr är det dyrt för kommunerna att placera personer i skyddade boenden. Tillgången till skyddat boende för våldsutsatta riskerar därför att styras av budget och inte behov. Så kan vi inte ha det. Den både

brottsförebyggande och brottshindrande miljö som ett skyddat boende innebär kan också ses som en delvis statlig angelägenhet. Därför vill vi i Miljöpartiet att staten står för halva kostnaden för placeringar på skyddade boenden. Vi vill också införa en flyttpeng i socialförsäkringssystemet för att motverka de ekonomiska konsekvenser som särskilt kan drabba kvinnor med skyddad identitet som tvingas till återkommande flyttar.

Fru talman! Miljöpartiet vill även påpeka att de utökade möjligheterna att meddela kontaktförbud inte får ges ett för ensidigt fokus. Detta har också flera remissinstanser, till exempel Advokatsamfundet och Myndigheten för delaktighet, betonat. Regeringen föreslår att andra omständigheter än tidigare brottslighet ska få större betydelse vid riskbedömning. Som Sveriges Kvinnoorganisationer lyfter fram behöver vi komma ifrån rådande praxis, det vill säga att en person behöver ha lagförts tidigare för att åläggas kontaktförbud, och se till att riskbedömningar blir mer heltäckande och även omfattar aggressiva eller kontrollerande beteenden som inte är straffbara.

Samtidigt menar Myndigheten för delaktighet att kunskapsläget är bristfälligt inom området, vilket kan komma att påverka utfallet av förslagen. Det är till exempel svårt att veta hur personliga faktorer som psykisk sjukdom, allvarliga psykiska störningar och missbruk påverkar risken för våldsutövande. Vid flera tillfällen har myndigheten påpekat att bristen på kunskap inom området riskerar att leda till sämre förebyggande arbete och att färre våldsutövare upptäcks och hanteras samt till rättsosäkerhet och felaktiga riskbedömningar.

Det är ett steg i rätt riktning att andra faktorer än tidigare brottslighet vägs in i bedömningen, så att kontaktförbud kan utfärdas i fler fall. Det är dock viktigt att man vid bedömningen inte sätter ett för begränsat fokus på de faktorer som nämns i förslaget, såsom psykisk sjukdom. Vi delar Sveriges Kvinnoorganisationers ståndpunkt att det är viktigt att en heltäckande bedömning görs i varje enskilt fall och att bedömningen inte enbart väger in de faktorer som räknas upp i propositionen. Med anledning av det yrkar jag bifall till vår reservation 1, som handlar om det här med fler omständigheter vid riskbedömning.

Anf. 40 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Alldeles för många kvinnor i Sverige lever med ständig rädsla för ett överhängande våldshot, inte sällan från en våldsam före detta partner – rädsla när någon knackar på dörren, rädsla när fotsteg närmar sig bakom på gatan, rädsla när telefonen plingar till. Under mina år som polis har jag alldeles för många gånger mött utsatta som saknat tillräckligt stöd.

Därför är jag både tacksam och stolt över att få stå här i dag i riksdagens talarstol och presentera en ny lagstiftning som kommer att innebära ett bättre skydd mot män som förföljer, trakasserar och slår. Kontaktförbud ska kunna utfärdas i fler fall och bli mer omfattande. Samtidigt skärper vi straffen för våldsbrott,

sexualbrott och grovt barnfridsbrott. Under alltför lång tid har rättssystemet kompromissat mellan brottsoffrets och förövares behov. Moderaterna står däremot alltid reservationslöst på brottsoffret sida. Nu ser vi till att utsatta får det stöd de förtjänar.

Den proposition vi debatterar här i dag innebär det mest omfattande reformpaketet på området på över ett decennium. Den lagstiftning som nu ligger på bordet syftar till att fler kontaktförbud ska kunna meddelas, att det ska ske tidigare i processen och att skyddet ska bli verkligt och inte bara formellt.

En viktig sak som nämnts här tidigare är att vi inför otillbörlig övervakning som grund för kontaktförbud. Det här är en modernisering som svarar mot dagens verklighet. Människor i utsatta situationer vittnar om hur deras partner eller före detta partner kartlägger varje steg de tar genom gps-spårning, fejkade profiler på sociala medier och buggning av telefoner. Det är övergrepp som vi behöver ta på lika stort allvar som det fysiska våldet. Den nya bestämmelsen gör det möjligt att ingripa redan innan våldet är ett faktum.

Vi ser också till att riskbedömningen blir mer nyanserad. Hot kan finnas även utan fällande domar. Därför slår vi nu fast att även förföljelse, psykisk påverkan och andra omständigheter, till exempel missbruk eller kontrollbeteende, ska kunna ligga till grund för kontaktförbud. Det är ett steg bort från en alltför legalistisk syn och mot ett mer verklighetsförankrat rättsskydd.

Kontaktförbud ska nu också kunna meddelas i syfte att skydda målsägande och vittnen i rättsprocesser. Vi har sett alltför många fall där vittnen skrämts till tystnad, där brottsoffer dragit sig ur och där rättvisan fått stå tillbaka för rädslan. Om rättsstaten ska fungera krävs det att de som vågar vittna också vet att rättssamhället skyddar dem. Nyligen infördes också möjligheten att vittna anonymt under en förundersökning och i brottmål i domstol.

Fru talman! En särskilt viktig nyhet är presumptionsregeln: att kontaktförbud ska meddelas som huvudregel efter allvarliga brott i nära relationer. Det är ingenting som kvinnan ska behöva kämpa för att få. Den som har dömts för att ha utövat våld mot sin partner eller sitt barn ska inte automatiskt ha rätt att återuppta kontakten. Tvärtom ska samhället tydligt signalera att skyddet för den utsatte kommer först.

Vi ser också till att det blir en skärpning av påföljderna. Den som överträder ett utvidgat kontaktförbud riskerar med detta lagförslag upp till två års fängelse. Det är en nödvändig markering av att ett förbud från staten inte är en vädjan utan ett bindande beslut; den som bryter mot det ska mötas av kännbara konsekvenser.

Särskilt vill jag lyfta fram att maximistraffet för grovt barnfridsbrott nu höjs till sex års fängelse. Barn som bevittnar våld lever inte bara med traumat här och nu, utan det påverkar hela deras framtid. Den här lagändringen är ett erkännande av att vi i Sveriges riksdag och hela samhället tar de långsiktiga skador som våld i hemmet orsakar på allvar.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att trygghet inte bara är en känsla. Det är i en bemärkelse en rättighet. Statens främsta uppgift är att skydda sina medborgare från hot, våld och förtryck. Dessa lagändringar är en viktig del i att fullgöra den uppgiften.

Anf. 41 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ett engagerat anförande där han på ett föredömligt sätt kortfattat sammanfattade fördelarna med och de positiva effekterna av det här lagförslaget, som vi är särdeles överens om.

Jag skulle ändå vilja problematisera lite. Ett talesätt – inte bara från regeringen och dess samarbetspartier, utan från alla – är ju att man alltid ska sätta brottsoffret i centrum och att man med alla medel ska försöka begränsa förövaren och inte brottsoffret. I mitt anförande gav jag många exempel på att det inte är så och på att vi på något sätt genom årtionden har fastnat i en värdering som handlar om att det liggande förslaget är det absolut bästa för brottsoffret. Så är ju inte fallet. Oavsett hur stort område man utfärdar ett kontaktförbud på vet vi att kvinnan, som det oftast handlar om, rätt vad det är behöver åka någon annanstans – kanske till en annan kommun, där familjen bor. Hur det än är blir det brottsoffret – inte förövaren – som blir begränsad. Det kan röra sig om jobbkonferenser, utflykter eller sportlov eller om att hälsa på familjen, som bor någon annanstans.

I grund och botten tycker jag och Centerpartiet att det här borde göras om. Man borde ha en ordning där man inför en begränsningsyta för förövaren i stället för ett skyddsområde för brottsoffret.

Med tanke på att ledamoten är polis är jag genuint intresserad av hur man tror att det här skulle kunna funka. Är det här inte ett riktigt sätt att skydda brottsoffret?

Anf. 42 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Centerpartiets ledamot för en mycket konstruktiv debatt. Jag tycker att det är väldigt positivt att i stället för den sedvanliga politiska pajkastningen, där alla själva gör allting rätt medan motståndarna gör allting fel, ha en mer saklig debatt med konstruktiva förslag. Jag önskar att vi oftare fick den här typen av mycket konstruktiva och konkreta förbättringsförslag presenterade från talarstolen och att vi därmed fick förmånen att debattera dem.

Lagen om kontaktförbud – eller, som det tidigare hette, besöksförbud – har funnits sedan 1980-talet och har gradvis utvecklats och förbättrats. Man bör vara synnerligen enfaldig om man tror att vi med de lagändringar vi gör här i dag når den perfekta lagstiftningen. Jag tror att vi alla är överens om att det är viktigt att utvärdera den lag vi nu stiftar och se om den kan förbättras ytterligare.

Jag uppskattar problematiseringen och tycker att det som framfördes i allra högsta grad är viktigt att titta vidare på, även om man möjligtvis kan se en viss problematik kopplat till Europakonventionens rättigheter

när det gäller vilka krav som ställs på den här typen av frihetsbegränsande åtgärder utan att det finns en fällande dom i brottmål. Med det sagt hoppas jag verkligen kunna läsa mer om detta och ta del av det i någon form i framtiden för att kunna ha en mer välinformerad uppfattning.

Anf. 43 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Det är ju detta jag tycker är farligt. Den här lagstiftningen kom på 80-talet. Vi har gradvis förändrat den; den har byggts på och byggts på. Vi har till slut landat i – och jag hoppas att alla håller med om detta – att det är ett feltänk. Oavsett vad alla tror, tänker och gör är det fortfarande brottsoffret som begränsas – inte förövaren. När det går så långt som att man i regeringens proposition använder formuleringar som att brottsoffret behöver ha ett större fredat område än vad som är möjligt i dag, eller att skyddspersonen inte ska behöva avstå från att gå till en lekpark eller en affär i närheten av sin bostad av rädsla för att stöta ihop med personen i fråga, blir det ju helt fel.

Jag tyckte att det var intressant att ledamoten tog upp att det finns en viss problematik med frihetsbegränsningar i relation till regeringsformen och Europakonventionen. Ja, så är det. Det beror på att vi har fel perspektiv. Då landar vi någonstans i frågan: Hur villig är ledamoten, regeringen och samverkanspartierna att faktiskt inte släppa den här frågan utan gå vidare och initiera en ny utredning där man på riktigt kan börja titta på frågan om ett begränsningsområde i stället för ett förbudsområde? Någonstans är ju detta det enda rimliga.

En konkret fråga skulle kunna vara huruvida ledamoten är redo att tillsammans med andra aktörer gå i bräsch för att en ny utredning, där man hakar i den här frågan, tar vid.

Anf. 44 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är lite väl tillspetsat att mena att det här är helt fel tänkt. Man ska vara väldigt försiktig med att dra generella slutsatser utifrån individuella erfarenheter, men jag vill ändå drista mig till att säga att min erfarenhet gör gällande att de kvinnor för vilka jag, i egenskap av polis, haft förmånen att berätta att den före detta partner som hotat dem har fått kontaktförbud har varit oerhört tacksamma för detta och upplevt en större frihet.

Vi ser nu till att det kan bli ett utvidgat kontaktförbud som i vissa fall kan gälla en hel kommun. Det skapar ju en frihet. Med det sagt tycker jag, återigen, att det är väldigt bra och positivt att titta vidare på vilka ytterligare reformer vi kan genomföra för att skydda våldutsatta och hotade kvinnor och öka deras frihet.

Detta är också någonting som jag tycker påminner om styrkan i vårt regeringsunderlag. Vi har ett fantastiskt samarbete med Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna där det förs konstruktiva förhandlingar om hur politiken ska utvecklas. Grunden är Tidöavtalet, och det utvecklas hela tiden. I den utsträckning ledamoten hoppas på ytterligare och ännu

bättre reformer som kan öka kvinnors frihet vågar jag nog drista mig till att påstå att det hoppet ligger i regeringsunderlaget, där det sker en kontinuerlig och konstruktiv dialog om politikens utveckling.

Anf. 45 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag kommer att yrka bifall till förslaget i betänkandet och till den proposition som det bygger på.

Jag vill markera att detta är väldigt efterlängtat. Det är också så att det här har varit en fråga som i mycket har drivits av den förra regeringen, och det är viktigt att detta fullföljs. Jag vill också, liksom flera andra här i talarstolen, markera att vi är långt ifrån färdiga med den här problematiken.

När man från kvinnorörelsens sida – inte minst jourerna – i slutet av 80-talet började kräva vad man kallade besöksförbud var det i sig, som några har hunnit nämna här, en viktig reform och ett nytänk. Numera heter det kontaktförbud, och det vill jag att vi ska uppmärksamma. Här blir det på sätt och vis fokus på att det enbart skulle vara fysisk förflyttning av en hotfull person som innebär någonting för den som har varit eller riskerar att bli utsatt för hot och våld.

Även brev, sms och information på sociala medier, som kanske inte tydligt är riktad till en person men ändå träffar den som har varit offer eller är rädd för att bli offer, blir en återtraumatisering som är allvarlig för vuxna och än mer för barn. Även här måste reformerna skydda kvinnor och barn. Att en förövare eller trolig förövare gör sig påmind är väldigt dramatiskt.

Det blir också tydligt att vi kan behöva detta instrument i fler konstellationer än dem vi tänker på i första hand. Våld i nära relationer som drabbar kvinnor och barn är givetvis den allra allvarligaste, men detta ska även gå att använda för att skydda målsäganden och vittnen i rättsprocesser och underlätta för rättsväsendet att få korrekt information som kan bidra till friande eller fällande domar. Att kunna stötta dem som är målsägande och vittnen i andra situationer vill jag markera som ytterligare viktigt.

Om vi begränsar oss till de fysiska förflyttningarna är det oerhört viktigt att skyddsområdet är utvidgat. En passage i texterna som återkommer flera gånger är att man vill att området för kontaktförbudet ska vara så stort att polisen hinner fram om förövaren närmar sig gränsen för det. Jag tror att det finns väldiga utmaningar här, men jag hoppas verkligen att man kan tackla dem. Det är ju stora skillnader på var i riket man befinner sig. En kommun i övre Norrland är jättestor medan en kommun i södra Sverige är ganska begränsad till ytan. Ambitionen måste dock vara att leva upp till detta löfte så att området blir tillräckligt stort.

Det är ganska sällsynt att barn är skyddspersoner. Det har dock ökat successivt, och nu rör 8–10 procent av besluten om kontaktförbud barn. En jätte viktig markering i propositionen och betänkandet är att barn ska ha rätt till ett eget ombud. Om barnet ska skyddas av ett kontaktförbud ska det tillsättas en särskild företrädare, alltså en jurist som för barnets talan och gör

barnets röst och behov tydliga. Om barnet i stället begränsas av ett kontaktförbud ska barnet ha en offentlig försvarare. Båda dessa aspekter är givetvis viktiga.

Vi måste gång på gång understryka att risken för att våldet trappas upp är som störst när en kvinna håller på att bryta upp från ett förhållande eller nyligen har gjort det. Här brister det stort i insikt. För ett par år sedan tittade Jämställdhetsmyndigheten på vårdnadstvister och kunde i sin rapport visa att våld var inblandat i 64 procent av fallen om vårdnad och umgänge.

De steg vi nu försöker ta är steg i en riktning mot att vi ska förverkliga löften och förpliktelser vi har åtagit oss i dokument om mänskliga rättigheter. Ni tänker säkert på barnkonventionen eftersom jag nämnde barn och vårdnadstvister, men det handlar också om Istanbulkonventionen, som nämns alldeles för sällan. Däri finns starka krav på att staten ska kunna skydda både kvinnor och barn bättre.

Det finns annan kritik att ta till sig. Riksrevisionen har granskat mycket i sin rapport, och Noas senaste rapport visar att polisen hade kunnat förhindra fler fall av dödligt våld mot kvinnor om man hade varit skickligare. Kompetensen i hela rättsväsendet måste skärpas, och detta motionerar Vänsterpartiet om år efter år. Kompetensutvecklingen blir heller aldrig färdig, för det kommer ständigt nya forskningsrön och fakta man behöver ta till sig för att kunna ge ett rimligt och rättvist skydd.

I dagens medier ser vi också att det är mycket som inte hanteras rätt. I ett fall, som utifrån det material som har samlats in verkar vara hedersrelaterat, säger man att den kvinna som senare mördades hade gjort flera anmälningar men att hon sedan tog tillbaka dem. Men det är faktiskt inte möjligt längre, för det är allmänt åtal. Om det görs en anmälan måste man förvalta den. Det handlar också om att bemöta offret på ett sådant sätt att offret förhoppningsvis fortsätter att ge information. Man ska dock inte stanna där utan försöka finna annat bevismaterial och hela tiden, oavsett om anmälan tas tillbaka, fortsätta när underlaget gör en misstänksam. Till exempel hade den nämnda kvinnan åtskilliga fysiska skador.

Jag ska också beröra att det finns åtgärder i rättsväsendet som inte alltid är kompatibla med varandra. Ett kontaktförbud omfattar ju ett visst område, och det ger personen som omfattas av förbudet en fingervisning om var den som ska skyddas från hot och våld finns. Detta är omöjligt att kombinera med andra åtgärder, till exempel skyddade personuppgifter med skyddad folkbokföring, eftersom man då redan har pekat ut var kvinnan nu finns. Sekretessmarkeringar fungerar inte heller bra.

Det yttersta skyddet, fingerade personuppgifter, innebär att den som är offer måste radera ut hela sitt tidigare liv och sina kontakter för att undvika kontakt med en enda person. Här är det jätteviktigt att fortsätta att diskutera vilka möjligheter vi har att agera utifrån Jämställdhetsmyndighetens förslag att det i stället är förövarens liv som ska begränsas. Om detta har Centerpartiet en reservation.

Min talartid är slut, så jag stannar där.

Anf. 46 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Nordborg, för anförandet! Det var som vanligt engagerat.

Jag har en reflektion. Jag tror att vi båda är överens om att ärenden som gäller mäns våld mot kvinnor är ganska komplicerade.

Jag satt och läste min tidning i morse innan jag begav mig hit till riksdagen. Där stod om en kvinnlig polis som jobbade med brott i nära relation och som helt plötsligt blev ett offer. Hon hade en relation. Hon fick barn. Mannen blev mer kontrollerande. Det hela urartade, och till slut blev det fysisk misshandel. Hon gjorde en anmälan och fick skyddat boende och så vidare.

I utredningen utgick man från att hon som utredare av brott i nära relation var kompetent att själv bedöma saker och ting. Vad hände då? Jo, åklagaren avskrev ärendet. Brott gick inte att styrka. Det fanns inga skador, bara hennes ord. Det fanns inga vittnen. Det innebär att mannen betraktades som oskyldig.

Hur länge ska man ha ett kontaktförbud? Vad ska det grundas på? Vi måste ha ett rättssamhälle som gör att mannen också betraktas som en rättsperson i den bemärkelsen att han har rätt att få sin sak prövad. Men det är komplicerade ärenden. Vi pratar mycket om förövare och så vidare. Förövare är någon som är dömd för ett brott, men många gånger handlar det om misstanke om brott som sedan inte utmynnar i något eftersom det ofta sker i slutna rum. Det finns inga vittnen, det finns inga skador och det har ofta pågått under lång tid.

Min fråga till Gudrun Nordborg är: Vad gör vi med den typen av ärenden?

Anf. 47 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för ledamotens frågor.

Jag vill börja med avslutningen, vad vi gör om det bara finns en misstanke. Då ska vi fortsätta och se om den går att styrka. Det går ofta. Det kan finnas sms, det kan finnas brev och det kan finnas sådant som vi inte direkt letar efter. Det kan vara så att den som har varit utsatt har berättat för grannar, vänner och andra. Det kan finnas spår hos hälso- och sjukvården och så vidare.

Jag tycker att det är viktigt att detta lyfts upp i propositionen. Också när det är hotfulla situationer och upprepade förföljelser ska man kunna agera. Där tror jag att vi kan komma längre, och det tycker jag är en viktig del. Det måste inte finnas en fällande dom, som man är alldeles för fixerad vid i dag.

När det gäller exemplet med en kvinnlig polis känner jag till många kvinnliga poliser. Det spänner över år, så det är inte bara precis nu. De har blivit avvisade i rättsväsendet, som har sagt: Du är polis och borde kunna försvara dig själv. Vi tror inte på dig. Du skulle kunna hantera en sådan situation. Det här är inte giltigt.

Det finns situationer där det är en kvinnlig polis som är gift med en manlig polis. Då blir det ännu

svårare. Jag minns första gången rättssystemet klarade av att fälla en manlig polis för grov kvinnomisshandel, som det handlade om den gången. Det handlar om fördomar och gränser som vi måste bryta. Dessa fördomar ska vi göra upp med så mycket vi kan. En polis kan vara våldsam på ett felaktigt sätt.

Anf. 48 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Så är det absolut. Jag känner flera poliser som har blivit dömda för misshandel av både män och kvinnor. Poliser är inga helgon. Det finns felaktigheter där också.

I det här fallet vill jag peka på komplexiteten i det hela. En professionell polis som dessutom är van att utreda brott i nära relation är nu ett brottsoffer. Rimligen borde hon kunna peka på omständigheter som leder i bevis eller styrker mannens farlighet. Trots dessa förutsättningar misslyckas det.

Jag försvarar inga förövare, men jag vill peka på komplexiteten i ärendena. Gudrun Nordborg är också jurist i botten. Som åklagare kan man inte helt förlita sig på den ena utsagan, utan man måste lyssna på den andra utsagan också. Ofta strider de mot varandra.

Jag vill i detta replikskifte egentligen bara peka på att det här inte är några enkla ärenden.

Anf. 49 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Med våldskompetens blir det i alla fall enklare att se mönster och följa upp. När det gäller det här fallet läggs ansvaret på offret. Även om hon var kvinnlig polis är det fel inställning att det är hon som ska leverera allting. Man måste hjälpas åt och se om hon kan berätta mer. Finns det ytterligare saker man skulle kunna följa upp och som leder till att man får en tryggare inställning? Man kanske åtminstone kan ge skydd med ett kontaktförbud. Men det är inte säkert att sådana dialoger leder till att man får underlag för åtal och fällande dom.

Det måste inte vara så här. Så skarpa krav får vi inte ha. Då har vi inte kommit någonvart med de reformer som har skett hittills och som det har tagit årtionden att flytta fram. Där är vi absolut inte färdiga ännu. Det tror jag att vi förhoppningsvis är ensamma om. Fördomar får inte fortsätta att styra.

Anf. 50 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Som har framgått tydligt här i kammaren i dag kan man säga att våld i nära relation är ett stort samhällsproblem. Det kan innefatta många brottsrubriceringar, exempelvis misshandel, olaga hot, våldtäkt och sexuella övergrepp. Det förekommer i hela samhället oavsett klasstillhörighet, könstillhörighet, etnicitet, kulturell eller religiös bakgrund, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning. Majoriteten utgörs av mäns våld mot kvinnor, och som nämnts här i dag dödas varje år ett antal kvinnor av män som de har eller har haft en relation med.

Att utöva våld är alltid ett brott, och det finns flera lagar mot den här typen av upprepat våld. En osund och destruktiv relation, där våld kan komma att

utvecklas, kan börja med att det som från början var förälskelse, uppvaktning och positivt intresse övergår i kontroll och svartsjuka.

Det i sin tur brukar leda till att den utsatta isoleras och kanske inte får träffa vänner ensam och att partnern ifrågasätter umgänge och fritidsaktiviteter. Den utsatta kanske måste bevisa sin kärlek genom att följa partnerns regler. Man brukar tala om att handlingsutrymmet för den utsatta drastiskt minskar. Det här är allvarliga varningssignaler. I en sund relation förekommer aldrig kontroll.

Fru talman! Insatserna och åtgärderna mot våld i nära relation har successivt blivit bättre, men det finns fortsatt mycket att göra. Inte minst polisens redovisning av Operation Beta visar att det finns behov av förbättringar.

Historiskt var misshandel i hemmet ett angivelsebrott. Om kvinnan inte ville anmäla blev det ingenting av det. Detta har som väl är ändrats. Vi har fått en förändrad syn på brott i nära relation som har gett oss ny lagstiftning i form av fridslagar vad gäller både kvinnofrid och barnfrid. Den nuvarande lagen om kontaktförbud, som vi debatterar här i dag, infördes 1988. Polis och åklagare har – tro det eller ej – utvecklat nya arbetsmetoder, men det finns fortfarande mycket att göra, inte minst vad gäller kontaktförbudet.

Kontaktförbud är en viktig skyddsåtgärd för främst kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. Den nuvarande lagstiftningen har tillämpats restriktivt. Åklagarens beslut har ofta baserats på grunder som krävde att den våldssverkare som skapade rädsla och otrygghet hade en tidigare dom avseende likartad brottslighet.

Nu skärper vi lagstiftningen och ger ökade möjligheter att utfärda kontaktförbud och stärka skyddet för den utsatta.

Tidigare känd brottslighet har givetvis fortfarande betydelse, men nu väger vi även in andra faktorer som får större betydelse. Otillbörlig övervakning är ett sådant intrång som införs som ny grund för kontaktförbud.

Fru talman! Nytt är även att vi ser över kontaktförbudets geografiska gränser. Utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna omfatta större geografiska områden. Rörelsefriheten ska begränsas för förövaren och inte för den som utsätts för våld, hot och trakasserier – även i fall där förövaren inte går hela vägen, vilket lyftes fram av tidigare talare.

Vi stärker också besittningsskyddet så att vi förhoppningsvis får bättre förutsättningar att ge den hotade möjlighet att bo kvar i bostaden medan den som kontaktförbudet avser får flytta på sig.

I vissa fall kommer ett särskilt utvidgat kontaktförbud även att förenas med villkor om elektronisk övervakning om det inte finns särskilda skäl mot det. Det kommer att bli vanligare med elektronisk boja och lättare att övervaka gärningspersonerna eller förövarna.

Det blir även straffskärpningar för den som bryter mot kontaktförbudet. De mest flagranta överträdelserna kan ge upp till två års fängelse. Överträdelse i

andra fall kan ge upp till ett års fängelse och i ringa fall böter.

Parallellt med det utökade skyddet har polis och åklagare utvecklat ny arbetsmetodik med ökat fokus på förövarna. Indikationer på hot och risk dokumenteras nu kontinuerligt, och det görs insatser för att förhindra och förebygga brott. En del i detta är även ambitionen att utöka samarbetet mellan polis och andra myndigheter där sekretessen tidigare utgjort ett hinder.

Som jag nämnde i ett tidigare replikskifte finns det en utredning om ökat informationsutbyte mellan myndigheter. Där föreslås en ny generell sekretessbrytande bestämmelse som syftar till att möjliggöra effektivt informationsutbyte.

Som vi var inne på tidigare här är det egentligen inte enbart polis och åklagare som ska arbeta med detta, utan hela samhället måste engagera sig på olika sätt. Det är viktigt att även myndigheter, hälso- och sjukvård, socialtjänst och andra som kommer i kontakt med kvinnor och barn som utsätts för den här typen av hot också indikerar det. Jag är fullt öppen för att polisen vidarebefordrar information, i den mån man har någon, till andra myndigheter. Problemet, i alla fall enligt rikspolischefen, har varit att polisen kommer in lite väl sent. Det finns myndigheter och individer som har haft informationen, men man har inte vidarebefordrat den i tid. Det gör att kvinnan löper stor risk att utsättas för brott. En liten vädjan till andra: Låt oss alla hjälpas åt att komma till rätta med det här!

Fru talman! Jämte de polisära insatserna mot den grova våldsbrottsligheten kopplad till gängkriminalitet och organiserad brottslighet har insatser mot brott i nära relationer regeringens högsta prioritet.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 51 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Att prata om hot och förstå hot, eller förstå vad det innebär att bli hotad, är svårt. Det handlar ju inte om fysiskt våld. Det handlar mer om upplevelser och känslor, och att beskriva upplevelser och känslor är ganska svårt.

Det fysiska våldet är mer lättförståeligt: Han slog mig. Han skar mig. Han hoppade på mitt huvud. Han sköt mig i axeln. Det är lättare att beskriva och förklara, för vi har alla någon gång slagit oss och förstår vad smärta är. Men hur beskriver man rädsla? Hur beskriver man fruktan?

Hur beskriver du känslan av att inte kunna sova för att du inte vet om någon kommer att slå in dörren och skada dig i din bostad? Hur känns det att starta din bil och inte veta om den kommer att sprängas? Hur känns det att sitta i soffan och inte veta om någon kommer att skjuta genom fönstret – eller skjuta genom fönstret i rummet bredvid, där ditt barn ligger och sover?

Hur känns det att känna oro i kroppen varje gång det ringer eller varje gång du får ett sms? Där kommer hoten, och hoten beskriver exakt vad som ska göras med dig – hur du ska våldtas, skjutas, skäras i bitar. De förtäckta hoten berättar var dina barn går i förskolan

eller skolan eller i vilket fotbollslag din dotter spelar. Du får en beskrivning av vilka kläder du hade på dig när du gick till jobbet i morse.

Hur känns det att hela tiden behöva vara på din vakt när du sitter på bussen och att hela tiden titta efter vem eller vilka som kliver ombord? Du blir nervös varje gång du får blickar, när du hör ljud eller när någon stöter till dig.

Hur känns det att inte våga gå och handla i mataffären därför att du är rädd att träffa på den där personen, den som vill skada dig?

Tänk dig att ha det så här, dag efter dag efter dag! Det är inte lätt för någon av oss att förstå hur det känns att leva med ett hot.

Fru talman! I dag debatterar vi här hur vi kan öka skyddet för dem som blir hotade. Min fråga är då: Finns det några begränsningar i lag för hur mycket vi kan skydda dem som blir hotade? Ska lagen inte bara säga att vi ska göra allt som står i vår makt? Ska inte den som blir hotad känna att samhället står till 100 procent på hans eller hennes sida?

Den som väljer att hota är förloraren, och med förloraren menar jag att den personen bör förlora väldigt många rättigheter. De bör faktiskt försvinna från den personen. I stället ska det handla mer om skyldigheter och begränsningar.

Det mest effektiva sättet att hindra någon som hotar är såklart att låsa in den personen. Då är det löst. Lås in personen tills den antingen inte kan genomföra hotet längre eller tills hotet har försvunnit! Men det skulle troligen innebära att vissa personer skulle få sitta inlåsta resten av livet, och så fungerar inte vår lagstiftning. Därför ser vi i dag hur hot som i bästa fall ger några månaders fängelse därefter faktiskt verkställs.

Kom ihåg att alla mord på kvinnor har föregåtts av ett hot! Därför måste vi ta de hoten på allvar.

Fru talman! Det finns mycket att göra när det gäller att bekämpa hot, och då pratar jag inte bara om hot inom familjen utan även om hot mot vittnen och målsägande.

En sak som i dag används för att skydda dem som blir hotade är kontaktförbud – något som, om ni frågar mig, inte fungerar helt tillfredställande som det är i dag. Men, som jag sa förut, alternativet till det är att låsa in dem som hotar. Då skulle skyddet vara hundra procentigt, men det är kanske inte ett sådant samhälle vi vill ha. Dessutom skulle det bli ohållbart, för i så fall skulle väldigt många människor sitta inlåsta. Och, i ärlighetens namn, det finns olika nivåer även på hoten. Jag kommer tillbaka till det lite senare.

Regeringen lägger nu fram ett förslag på hur lagen om kontaktförbud kan förbättras. Man föreslår bland annat att skyddet för den som hotas i samband med en rättsprocess, alltså vittnen och målsägande, ska stärkas. Det ska i mycket större sträckning gå att vittna digitalt. Man ska också kunna använda sig av kontaktförbud i större utsträckning än i dag. Det är bra. Ingen ska skrämmas till tystnad bara för att man har blivit utsatt för ett brott eller vittnar om ett brott.

Regeringen vill också se att kontaktförbud för den som hotar sätts in på ett tidigare stadium än i dag. Kontaktförbud ska användas mer preventivt än i dag. Det är bra, för som jag sa förut: Alla mord på kvinnor har föregåtts av ett hot. De hoten måste vi ta på allvar.

Det är viktigt att vi gör insatser tidigare än i dag. Jag kan inte säga det tillräckligt många gånger, så jag säger det igen: Vi måste ta alla hot mot kvinnor på allvar. Och med ”vi” menar jag alla – politiker, myndigheter, tjänstemän – alla.

I dag säger lagen att en person som hotar kan få ett utvidgat kontaktförbud. Men först om personen överträder det utvidgade kontaktförbudet kan det bli aktuellt med ett särskilt utvidgat kontaktförbud, som då omfattar ett större geografiskt område som personen inte får vistas i och en fotboja som i realtid kan berätta för polisen när, hur och var personen överträder förbudet.

Nu vill man att det ska kunna beslutas om detta särskilt utvidgade kontaktförbud på ett tidigare stadium, alltså utan att det har funnits en överträdelse av ett utvidgat kontaktförbud innan. Det är bra.

Det som nästan är ännu viktigare än vad som händer med den som överträder kontaktförbudet är hur samhället reagerar. Om samhället bara reagerar med ett ”aja baja, gör inte om det där” i stället för att personen faktiskt får skaka galler i ett par år kommer vi aldrig att förhindra de hot som övergår från hot till våld – och kanske till och med till dödligt våld.

Det är därför glädjande att regeringen föreslår att straffet för överträdelse av utvidgat kontaktförbud höjs från ett års fängelse till två års fängelse. Frågar ni mig hade man kunnat dubbla det, men det här är en bra start.

Fru talman! Jag vill slutligen säga att hela rättskedjan – från lagstiftare till polis, åklagare och domstolar – måste vara med på tåget. Vi måste visa att vi på riktigt tar hoten och våldet mot kvinnor, vittnen och målsägande på allvar. De förslag som regeringen nu går fram med är ett steg i rätt riktning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 11 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.

Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU29
Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.
föredrogs.

Anf. 52 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Hot, våld och trakasserier mot offentliganställda är ett allvarligt problem. Ingen ska behöva utstå hot och våld på grund av sitt arbete. Denna typ av handlingar får inte tolereras. Beslutet vi har i kammaren i dag är en viktig signal att detta inte accepteras i ett demokratiskt samhälle.

När tjänstemän utsätts riskerar de att inte kunna utföra sitt arbete. Ledamoten Melin beskrev på ett förtjänstfullt sätt i förra inlägget – om förra betänkandet – hur hot påverkar människor ända in i benmargen. Tack för den redogörelsen, ledamoten Melin!

I januari år 2020 infördes ett särskilt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet, med anledning av ett antal kravaller och oroligheter där inte minst polis och ambulanspersonal drabbades. Det är ett nytt gradindelat brott, och det har blivit ett antal fällande domar även i HD, faktiskt. Det har blivit ungefär fyra månaders fängelse i snitt för de här överträdelserna och brotten mot människor som gör sitt dagliga arbete.

I dag tar vi ett steg till – ett av flera på samma väg, kan man säga. Vi behandlar nu betänkandet *Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.* Det bygger på regeringens proposition och en utredning som har benat igenom de här sakerna i grunden. Det ska sägas att vi initialt, när den här produkten började tas fram, också hade en liten dialog på departementet i den här frågan.

Det är väldigt välkommet, för det är tyvärr en alltför sällsynt gäst i verkligheten. När SD och Tidöregeringen ska ta fram produkter förekommer det ganska lite dialog med oppositionen. Vi hade önskat lite mer av det. I detta fall var det dock en bra dialog initialt, och det ska ni ha kredd för.

Jag ska inte gå igenom det här, för det är er produkt och inte vår i grund och botten, men det handlar bland annat om ett helt nytt brott när det gäller förolämpning av tjänsteman. Man får väl nästan säga att det återinförs, eftersom detta är någonting som har funnits tidigare. Det finns också skärpta straffskalor och annat i detta. Syftet är glasklart: att skydda olika människor som i tjänsten arbetar för att bekämpa eller beivra brott.

Detta är en åtgärd som vi socialdemokrater stöder. Det finns vissa delar i det här förslaget som många remissinstanser har varit tveksamma till. Det gäller inte minst anonymisering av beslutsfattare och annat. Vi behöver följa detta väldigt noggrant framöver. Det här är inte enkel materia. Offentlighet och transparens är grundläggande i ett demokratiskt samhälle, och vi ska inte ta lätt på de sakerna.

Jag ska återkomma lite till vissa saker, men jag vill framför allt lyfta fram de fackliga remissyttrandena. Både LO, TCO och Saco har framför allt betonat att detta inte generellt sett ersätter arbetsmiljöfrågorna, utan det här måste ske på två ben. Vi riksdagspolitiker har ju en viss förkärlek för att jobba med straffrätten. Det är det naturliga för oss när vi stiftar lagar och så. Samhället är dock mer komplext, och arbetslivet är mer komplext.

Framför allt TCO och Saco är väldigt tydliga med att fokus inte bara får ligga på att straffa förövaren, utan det måste jobbas med brottsförebyggande och förebyggande insatser för att göra arbetsmiljön säker och bra på många sätt. Det går också att förebygga hot och våld på många sätt. Det har man under lång tid gjort tillsammans med fackföreningsrörelsen.

Vi har kunnat se att detta också kräver ökad bemaning, bättre resurser, förbättrade scheman och många andra saker som också bidrar till en bättre arbetsmiljö för personalen och som minskar utsattheten.

Fackförbundet ST, som organiserar väldigt många offentliganställda, är inne på samma linje. De lägger också fram en del konkreta förslag i sitt remissyttrande. Det handlar bland annat om ett nationellt inrapporteringsystem för att få bättre koll på hur problematiken ser ut när det gäller incidenter av hot och våld.

Det är detta som är härligt med det svenska remissystemet: Om man läser noggrant kan man hitta en del guldgrubbar som man naturligtvis kan bygga vidare på längre fram.

Fru talman! Socialdemokraterna stöder som sagt utskottets förslag. De som bär upp välfärden i samhället – rättsstaten, våra lärare, vårdpersonal, socialsekreterare, handläggare och poliser – har alla rätt att gå till jobbet utan att utsättas för våld, trakasserier och hot. Punkt slut. Det här angår dessutom hela samhällskroppen. Det angår oss alla.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet. Låt oss tillsammans och gemensamt se till att våra offentliganställda får ett starkare skydd – ett starkare skydd som de förtjänar – och att vi fortsätter att arbeta för en trygg arbetsmiljö.

Anf. 53 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! När vi häromveckan följde utvecklingen av det fruktansvärda trippelmordet i Uppsala blev samtidigt socialtjänstens lokaler i Södertälje beskjutna. Socialchefen sa då att det förmodligen hade att göra med den myndighetsutövning man jobbar med på avdelningen barn och ungdom. Motivet är fortfarande inte offentligt, men detta visar på en verklighet vi inte kan blunda för.

Vi behöver inse att den grova organiserade brottsligheten, men även enskilda individer, hotar vårt samhälle och att många delar av samhället angrips. Då behöver både resurserna och verktygen för de offentligt anställda *och* det vi hanterar i dag – skyddet av de offentligt anställda – vara likvärdigt.

Centerpartiet sa ja till det ökade skyddet för poliser förra året, och vi säger i dag ja till det skydd som föreslås till övriga offentligt anställda. Vi tycker dock att skillnaderna i skydd är alldeles för stora mellan olika grupper av offentligt anställda. Vi anser att fler ska höjas upp till polisens nivå, ifall de utsätts för samma typ och grad av hot.

Om socialsekreterare, miljöinspektörer, alkoholhandläggare, kronofogdar, kriminalvårdare och skatteinspektörer ska stå på barrikaderna tillsammans med poliserna mot den organiserade brottsligheten förtjänar de samma skydd.

Om vi ska hindra att barn rekryteras till gängen, hindra att bolag används som brottsverktyg och hindra den kriminella ekonomin att växa behöver hela samhället agera. Det som sägs i betänkandet är att det föreslagna skyddet ska riktas mot enskilda som handlar i affekt. Men är det något som den organiserade

brottsligheten inte gör är det att handla i affekt. Tvärtom agerar de strategiskt, strukturera och, kalkylerat, och vi behöver göra detsamma.

Jag vill ta oss alla tillbaka ett år. Vi upplevde då, som nu, en våldsvåg, och justitieminister Gunnar Strömmer kallade, mycket uppskattat, företrädare för alla partier i justitieutskottet till Rosenbad för samtal om ökat skydd av poliser. Frågan snabbtutreddes, snabbremitterades och snabblagstiftades. Centerpartiet ställde sig bakom förslaget. Jag sa för ett år sedan i talarstolen att vi gör det här för att vår demokrati och rättsstat ligger i vågskålen. De offentligt anställda och andra som utför offentliga uppgifter och myndighetsutövning kommer att vara helt avgörande i arbetet. Vi behöver därför skydda och värna de poliser och polisanställda som arbetar med de frågor som avsågs då. Vi behöver värna deras och deras anhörigas personliga säkerhet för att kunna bedriva en effektiv verksamhet, för att kunna rekrytera fler och för att genomföra den vällovliga utbyggnaden av svensk politik. Men detta gäller då som nu även andra offentligt anställda.

Jag sa också att vi behöver värna den öppenhet och transparens i offentligt beslutsfattande som gör vårt samhälle robust och rättssäkert. Att veta vem som fattar ett visst myndighetsbeslut är viktigt för den som beslutet rör och även för granskande medier. Det är viktigt för att kunna utesluta eller undvika jäv eller andra otillbörliga hänsyn.

Centerpartiet ansåg då, och anser nu, att det var skäligt att med rådande brottslighet göra ett undantag och införa särlösningen för polisanställda. Vi anser att det behöver göras nu. Vi sa förra året att det hade varit att föredra att behandla polisanställdas skydd samlat och gemensamt med andra grupper av offentligt anställda. Redan förra året fanns utredningen som dagens förslag grundar sig på, men den har inte hanterats med snabbhet. Den har kommit ett och ett halvt år senare, och det bidde i vissa delar en tummetott.

Precis som regeringen själv säger behöver hela samhället bekämpa den organiserade brottsligheten. Vi anser därför att det är rimligt att alla offentligt anställda ska få samma skydd i de fall att man bekämpar grov organiserad brottslighet och det finns en påtaglig risk för att den anställda eller någon närstående till denna utsätts för hot och våld – precis som för poliser. Det ska vara hotet och situationen som är lika, inte vad du har för yrke.

Detta ersätter inte arbetsmiljöarbete som behöver göras, men det kommer att behöva finnas i de svåraste fallen. Centerpartiet yrkar därför på ett tillkännagivande om att regeringen bör låta utreda ett bredare skydd för offentliganställda när det gäller exponering av beslutsfattares namn.

Jag vill samtidigt säga att vi anser att det skydd som införs är nödvändigt, och det finns tillfällen när skyddet är tillräckligt. Men det finns många tillfällen då det är för klen. De utsatta får med dagens beslut ett skydd genom att deras namn inte står på underrättelsen, men som flera remissinstanser har framfört kan man ringa och få namn via telefon eller begära ut handlingen med

namn på beslutet. Sverige kan bättre än så här i vissa svåra situationer.

Centerpartiet ser i övrigt positivt på propositionens förslag om förtydligande av myndighetsutövning, om införande av brottet förolämpning av tjänsteman, om att fler brott kan ingå i olaga förföljelse, om viss ökad sekretess och om skärpta straffskalor. Det är bra och nödvändiga lagförslag.

Men för att få ett mer likvärdigt skydd för offentligt anställda yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 54 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Som polis vet jag vad det innebär att arbeta i frontlinjen, att varje dag möta människor i kris, att fatta svåra beslut i pressade lägen och att samtidigt bära ansvaret för både rättssäkerhet och trygghet.

Jag vet också hur det känns att bli utsatt för hat, hot och angrepp – en verklighet som blivit allt vanligare för såväl poliser som andra tjänstemän. Socialsekreterare, lärare, sjukvårdspersonal och andra tvingas utöva sitt ämbete i en allt hårdare och mer aggressiv verklighet.

Det handlar om socialsekreteraren som utreder ett barnärende eller om sjuksköterskan på akuten som vägrar skriva ut ett intyg på felaktiga grunder. Inte sällan handlar det om hot som tidigare inte varit straffbara: antydningar, ”varningar” eller påstötningar riktade mot polisens barn, hemadresser eller fordon. Det är hot som går igenom uniformen. De är utstuderade och precis så vaga att de undgår dagens lagstiftning, men de är ändå tillräckligt allvarliga för att skapa rädsla och självzensur.

Fru talman! Det är ett djupt demokratiskt problem när offentliganställda tvekar att fatta beslut av rädsla för repressalier. När tjänstemän undviker att fullfölja sitt uppdrag, inte av ovilja, utan av rädsla för hot mot sig själva eller sina familjer, då vacklar grundpelarna i vårt samhälle.

Det är därför glädjande att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna nu lägger fram ett helt paket av lagändringar för att skapa ett starkare skydd för dessa personer. Betänkandet innehåller flera viktiga åtgärder.

För det första moderniseras och skärps det straffrättsliga skyddet i brottsbalken. Straffen för våld och hot mot tjänsteman skärps, och det är ett tydligt svar på att detta inte är bagatellartade brott. Det är en viktig signal till gärningspersonerna. Det är också en viktig signal till alla offentliganställda: Staten står bakom er.

För det andra införs ett helt nytt brott, nämligen förolämpning mot tjänsteman. Det kan låta trivialt för den som aldrig har blivit utsatt. Men som polis vet jag att en till synes ”enkel” förolämpning kan vara startskottet på ett händelseförlopp som totalt urartar. Det är inte rimligt att poliser förväntas tåla kränkningar i tjänsten som ingen annan skulle behöva acceptera. Genom att göra detta till ett självständigt brott får vi ett verktyg som tidigare saknats, och det gäller både preventivt och operativt.

Fru talman! Ytterligare en viktig reform är att det blir möjligt att utelämna beslutsfattarens namn i vissa myndighetsbeslut. Det är ett väl avvägt steg – inte för att minska transparens utan för att skydda individer som riskerar att utsättas för brott.

Vi har sett exempel där myndighetsanställda kartläggs av kriminella, ibland som en del av den organiserade brottsligheten, för att påverka beslut eller skrämja till tystnad. Jag noterar att Centerpartiet och Miljöpartiet i sina reservationer uttrycker oro för rättssäkerheten eller att lagförslagen saknar evidens. Låt mig då vara tydlig. Det är inte rättssäkert när en socialsekreterare vägrar ta ett barn i skydd eller när en tjänsteman inte vågar fatta rätt beslut av rädsla för repressalier. Då har vi i praktiken fått ett parallellsamhälle där hot trumfar lag. Det är det som är den verkliga rättsosäkerheten.

Fru talman! Det är också glädjande att regeringen nu slutbehandlar flera av riksdagens tidigare tillkännagivanden, bland annat om att polisens personuppgifter ska ges ett starkare skydd. Detta är något Sverigedemokraterna har drivit länge. Jag har själv sett hur kollegor hängts ut med namn och adress i sociala medier, ibland bara timmar efter att de fattat ett ingripande beslut.

Jag vill också nämna att skyddet nu utökas till studenter vid polisutbildningen. Det är avgörande att framtidens poliser vågar fullfölja sin utbildning utan att riskera att bli uthängda redan innan de har satt på sig uniformen.

Fru talman! Sverige befinner sig i ett allvarligt läge. Kriminella nätverk växer, hoten mot samhällets representanter blir allt mer sofistikerade och vi ser hur staten utmanas på bred front. Då måste vi rusta oss. Då måste vi se till att de som bär upp det offentliga Sverige, från domare och åklagare till lärare och vårdpersonal, känner att de har samhällets stöd. Med detta lagstiftningspaket tar vi ett viktigt steg i den riktning där hederliga och hårt arbetande människor sätts i främsta rummet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 55 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag begärde replik med anledning av att ledamoten i talarstolen sa bland annat att detta förslag till beslut innebär att socialsekreterare kan fatta beslut anonymt. Men det innebär inte detta förslag, utan det handlar om att man i underrättelsen om beslutet kan utelämna beslutsfattarens namn. Däremot går det relativt lätt att ta del av det genom att begära ut handlingen eller ringa och fråga. I propositionen står det också att det är för att hindra dem som är i affekt när de får underrättelsen, så att det ska hinna dämpas.

Jag vill höra ledamotens reflektion på den invändningen, för att se om vi har samma syn på det.

Ledamoten nämnde också Centerpartiets invändningar mot sådan här lagstiftning. Jag uppfattar att vi alla har stor respekt för offentlighetsprincipen och för

att man ska veta vem som fattar besluten. Det lyfter i stort sett samtliga partier upp.

Centerpartiet har dock sagt precis samma sak som vi sa när det gäller den lag som kom på plats förra året och som gav poliser skydd. Den stod vi bakom eftersom vi tycker att den är behövlig. Men vi ser att fler grupper har samma behov av skydd. Här är Sverigedemokraterna dock i en helt annan sits. Med dagens proposition säger de: Nej, det skyddet behövs inte.

Jag vill därför fråga ledamoten hur de ser på skyddet för socialsekreterare, inspektörer och andra som vi anser behöver ett starkare skydd.

Anf. 56 KATJA NYBERG (SD) replik:

Fru talman! Självklart måste även övriga individer få skydd. Men jag vill backa bandet lite.

Centerpartiet har faktiskt röstat nej till det här förslaget tidigare, när det gäller skydd för såväl poliser som lärare och vårdpersonal. Men nu säger man att tryggheten ska stärkas. Jag undrar varför man inte röstade ja till förslaget första gången.

Jag uppfattade inte riktigt frågan gällande socialtjänsten. Menar du att det inte var tillräckligt skydd för dem som arbetar där, Ulrika Liljeberg? Jag antar att du får förtydliga det i din nästa replik.

Anf. 57 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Förra året föreslog regeringen ett skydd för poliser när det finns ett påtagligt hot mot dem själva eller deras anhöriga när de jobbar mot grov organiserad brottslighet. Vi anser här i dag – det är också vårt förslag – att det skyddet ska ges även till andra, bland annat socialsekreterare, miljöinspektörer och kronofogdar när det på samma sätt finns en påtaglig fara för tjänstepersonen eller dennes anhöriga.

Det är dock inte det förslag som Sverigedemokraterna står bakom här i dag. I det har poliserna absolut det starka skyddet, men det enda skyddet socialsekreterarna ges i denna proposition och detta förslag är att deras namn inte finns med i underrättelsen. Men man kan snabbt ringa och fråga, för att ta del av vem som fattat beslutet.

Ofta hänvisar man i den här kammaren till gamla och kommande mandatperioder. Men jag försöker se till att vi ska vara här och nu. Jag undrar varför Sverigedemokraterna inte vill ge socialsekreterare och andra offentligt anställda det skydd som ledamoten uppenbarligen säger att man vill ge dem. Varför är man inte för det i dag? Varför vill man ge socialsekreterarna ett betydligt svagare skydd än man gav poliserna förra året, när de befinner sig i samma situation, med samma hot?

Anf. 58 KATJA NYBERG (SD) replik:

Fru talman! Sedan jag kom in i riksdagen 2018 har vi drivit den här frågan. Då var vi i opposition och fick inte igenom det. Då ville regeringen inte att lagförslaget skulle gå igenom. Men nu får vi äntligen igenom det.

Det kanske kan tyckas otillräckligt i vissa delar. Men det är i alla fall ett steg i rätt riktning som vi har jobbat fram. Nu får vi äntligen igenom det med den här regeringen och Tidöpartierna. Det kom inte till stånd 2018. Redan då höll vi på och kämpade. Det är först nu det kommer, med den nya regeringen.

Det är ett steg i rätt riktning. Men det kan säkert finnas flera möjligheter att utveckla det. Det behöver inte betyda att vi säger nej till att det kommer att bli ett utökat skydd. Det får vi se. Men jag tycker att det är ett stort steg att vi äntligen får igenom detta och definitivt för poliser. Det hån och hat och de trakasserier som poliser får utstå urartar många gånger totalt. Det gör att poliser inte vågar utföra sina jobb. Det gäller självklart också socialsekreterare, lärare och så vidare. Det finns möjlighet att titta vidare på det. Man behöver inte säga att det är totalt stopp.

Men jag vill definitivt påpeka att det är ett viktigt steg vi har tagit nu – tack vare Tidöpartierna.

Anf. 59 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Miljöpartiet anser att offentliganställda ska ha ett starkt skydd mot våld, hot och trakasserier. Vi delar regeringens bild av att detta är ett allvarligt problem och att samhället måste agera för att stärka skyddet för dem som arbetar i samhällets tjänst. Men vi ställer oss inte bakom regeringens föreslagna straffskärpningar eller införandet av det nya brottet förolämpning av tjänsteman.

Miljöpartiet har tidigare varit med och genomfört ett flertal straffskärpningar, exempelvis avseende vapenbrott, våldtäkt och rekrytering av unga till kriminella gäng. Vi har också ställt oss bakom några av den här regeringens förslag om att stärka det straffrättsliga systemet, till exempel när det gäller skyddet av journalister. Det behandlades i proposition 2022/23:106 och handlade om att införa en särskild straffskärpningsgrund för brott mot den som yrkesmässigt bedriver journalistik. Det skiljde sig från det förslag som nu ligger på bordet på så sätt att detta innebär mer generella straffskärpningar.

Det är tydligt att åsikterna i frågan går isär. När vi diskuterade hur vi skulle ställa oss till förslagen tog vi som vanligt del av hur olika remissinstanser ställt sig. Flera fackförbund har ställt sig bakom förslagen om straffskärpningar. Andra har valt att inte ta ställning. Bland andra Civil Rights Defenders och Sveriges advokatsamfund menar att de föreslagna straffskärpningarna varken är ändamålsenliga eller har stöd i forskning och erfarenhet.

På ett principiellt plan kan det ifrågasättas om skärpta straff minskar offentliganställdas utsatthet i realiteten. Vi bör även ha i åtanke att straffets avskräckande effekter är omdiskuterade. Det har också framhållits av till exempel Institutet för mänskliga rättigheter och Stockholms universitet.

Mot den bakgrunden delar Miljöpartiet inte regeringens bedömning att det krävs skärpta straff för den typ av brottslighet som uppmärksammas i propositionen. Om straffen för våld, hot och angrepp mot

tjänsteman ska skärpas anser vi att de ska vara effektiva och evidensbaserade. Vi och flera remissinstanser anser att det inte är fallet här. Vi saknar också en bedömning av straffskärpingarnas proportionalitet.

Fru talman! Vi är även kritiska till att regeringen föreslår en ökad överlappning mellan straffskalorna för brott av normalgraden och grova brott, trots att det i andra lagstiftningssammanhang har förordats en minskad överlappning för gradindelade brott för att säkerställa att hela straffskalan används.

De senaste åren har ett stort antal lagändringar som inneburit straffskärpingar och obligatorisk häktning i flera fall föreslagits och trätt i kraft. Det tillsammans med de utökade befogenheter som brottsbekämpande myndigheter har fått och föreslås få innebär att den allmänna repressionsnivån har ökat.

Mot den bakgrunden anser vi att det behöver göras en samlad genomlysning av straffskalorna i brottsbalken innan ytterligare skärpingar genomförs. Samma krav har framförts av bland andra Civil Rights Defenders. Om lagstiftaren fortsätter att höja straffen för enskilda brott utan att göra en samlad översyn finns det risk att systemet blir osammanhängande och att påföljder för olika brott inte längre står i rätt proportion till varandra.

Fru talman! Om det föreslagna nya brottet förolämpning av tjänsteman säger Journalistförbundets ordförande i en intervju: ”Det nya brottet innebär en inskränkning av yttrandefriheten. Det är en väldigt stor sak att göra. Idag är förtal brottsligt. Men här vill man gå längre. Det är viktigt att man ska kunna kritisera myndigheter och myndighetsutövning även i problematiska ordalag.”

Flera fackförbund är i stället positiva till förslaget om den nya lagen, medan Civil Rights Defenders är starkt kritiska. Åsikterna går som sagt ganska kraftigt isär i den här frågan. Civil Rights Defenders skriver bland annat i en kommentar: ”Tjänstemän omfattas redan av det straffrättsliga skyddet mot förolämpningar i brottsbalkens femte kapitel. Det nu föreslagna brottet blir närmast en så kallad kvalificerad variant av förolämpningsbrottet med en något strängare straffskala.”

Det är av yttersta vikt att lagändringar som innebär kriminalisering föregås av en djupgående och nyanserad analys av hur dessa kan komma att inskränka mänskliga rättigheter. Utredningen har inte analyserat vilka potentiella konsekvenser införandet av detta brott kan få i yttrandefrihetshänseende.

I en rättsstat är det grundläggande att enskilda upplever att de kan kritisera myndighetsutövning även i mindre väl valda ordalag, och vi menar att det inte går att bortse från risken att det nya brottet kan dämpa benägenheten att framföra även motiverad kritik av myndighetsutövning och myndighetsbeslut. Stor försiktighet bör iakttagas när en kriminalisering av yttranden övervägs, i synnerhet då det är fråga om yttranden som förekommer inom ett ojämnt maktförhållande.

Efter att ha tagit del av de olika ståndpunkter som finns gällande de här förslagen har vi – även om

åsikterna som sagt går isär – landat i att vi vill avslå förslagen.

Fru talman! Som bland annat fackförbundet ST framhåller är hårdare straff inte en helhetslösning när det handlar om att motverka våld, hot och trakasserier mot offentliganställda. Det är i huvudsak andra typer av åtgärder som behövs för att åstadkomma ett starkare skydd och få bukt med detta omfattande problem. Jag tror att vi alla är eniga om att det här är djupt problematiskt och någonting vi försöker komma till rätta med. ST pekar särskilt på att mycket kan göras med utgångspunkt i arbetsgivarens arbetsmiljöansvar och i syfte att stärka medarbetarskyddet. Det instämmer Miljöpartiet i.

Vi menar också att förslaget att en skriftlig under rättelse om beslut inte ska behöva innehålla uppgift om en beslutsfattarens namn om det kan befaras att personen utsätts för hot, trakasserier eller annan allvarlig olägenhet kan ha en effekt men att det kan ifrågasättas om det är en tillräckligt effektiv åtgärd att utelämna namnet. Detta hörde vi just ett meningsutbyte om mellan Sverigedemokraterna och Centern.

Miljöpartiet menar att den här åtgärden borde utvärderas. Vår reservation och invändning mot just den här delen av förslaget handlar alltså inte om att vi inte vill se detta utan om att vi ifrågasätter om det är effektivt nog och att vi vill se en utvärdering av det.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 60 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Under alldeles för lång tid har kriminella utan konsekvenser hånat, förlöjligat och förnedrat poliser – ofta med mobilkamera i hand och publik i bakgrunden. Det är ett rent dominansbeteende i områden där statens makt på riktigt är utmanad. Unga människor fostras i och med detta till att skratta åt lagen och se ned på svenskt rättsväsen. Detta måste vi sätta stopp för.

Därför inför vi ett nytt brott, förolämpning mot tjänsteman. Lagen träder i kraft redan den 2 juli. I mångt mycket återinför vi det tidigare brottet missfärdelse mot tjänsteman, som tyvärr avskaffades på det vänsterradikala 1970-talet.

Poliser ska tåla mycket och iaktta självbehärskning, men poliser ska inte ägna sig åt missriktad tolerans mot samhällsfiender som hotar vår demokratiska samhällsordning och vårt lagstyre. Dessa ska polisen ingripa resolut mot, rapportera för brott och om nödvändigt omedelbart omhänderta. I stället för att dra sig tillbaka under haglande glåpord ska polisen agera med fasthet och markera vem som bestämmer. Detta har ett viktigt signalvärde.

Som tidigare polis är jag mycket stolt över att i dag stå här i riksdagens talarstol och presentera denna lagstiftning. Sverige ska vara ett land med både lag och ordning.

Fru talman! Det handlar lika mycket om att upprätthålla respekten för och skyddet av andra, såsom ordningsvakter, vårdpersonal, lärare, socialsekreterare med mera. Vi gör detta därför att utvecklingen kräver

det. Det är inte en fråga om att skydda lättkränkta individer, utan det handlar om att värna vår gemensamma demokratiska ordning.

Det är självklart inte så att minsta lilla förolämpning nu blir straffbar. Många poliser, socialsekreterare och andra tjänstemän arbetar med och nära människor som befinner sig i utsatta situationer där det kan finnas koppling till exempelvis missbruk eller psykisk ohälsa. Alla uttalanden som syftar till att förarga eller reta upp någon omfattas inte av straffansvar enligt den nya lagen, utan det bör krävas att uttalandet träffar den angripne på ett mer personligt plan.

Smärre angrepp på självkänslan eller värdigheten som den enskilde rimligen ska kunna tåla omfattas alltså inte. Enstaka uttalanden i affekt som snarare ger uttryck för egen ilska eller exempelvis fysisk smärta kommer inte heller i fortsättningen att utgöra brott. Det förutsätts alltså en viss tolerans i tjänsteutövningen för att personer som blir föremål för ingripanden eller andra beslut kan ge uttryck för sina känslor på ett sätt som inte är helt genomtänkt. Det här är fullt rimligt.

I många fall förekommer dock förolämpningar som är ett problem både genom att de stör polisernas tjänsteutövning i stunden och genom att de stärker de kriminellas maktställning i utsatta områden. Utredningen som ligger till grund för lagförslaget beskriver särskilt hur kvinnliga polisanställda utsätts för grova förolämpningar.

När poliser utsätts för grova förolämpningar utan att något ingripande sker skapar det också en osäkerhet och en otrygghet hos allmänheten, och även detta lyfts fram i den nämnda utredningen. Jag tycker att det är beklagligt att höra politiker från vänsterkanten stå här och helt ignorera dessa uppenbara problem. Trakasserier mot poliser utgör inte heller bara ett angrepp mot den enskilde utan även mot allmän verksamhet. Därför faller det nya brottet under allmänt åtal.

Fru talman! Vi gör dessutom mer. Vi skärper straffen för våld och hot mot tjänsteman, särskilt vid grova brott. Vi utvidgar skyddet så att även tjänstemäns närstående omfattas. Vi gör det möjligt att i vissa fall utelämna beslutfattares namn i underrättelser för att skydda dem från hämndaktioner.

Vi stärker nu rättsväsendet och det offentliga på flera sätt så att de som företräder det offentliga ska kunna stå emot de starka kriminella krafterna. Den som representerar staten ska kunna göra sitt jobb utan att känna fruktan. Detta ska åter bli en självklarhet.

Anf. 61 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag vill inleda replikskiftet med att påminna om att Centern står bakom alla förslag i dag, bara så att det inte råder några tvivel om det. Det här är bra och nödvändiga förslag till beslut.

Jag uppskattar också det stora engagemang som ledamoten visar för poliser och andra offentligt anställda. Det är det många som gör här i debatten; det råder det ingen tvekan om.

Centerpartiet har dock ett förslag om att skyddet mot övriga offentligt anställda, inte bara poliser,

behöver stärkas. Det behöver bli betydligt robustare och starkare än det blir med vad som föreslås i dag. Jag undrar hur ledamoten och Moderaterna ser på detta, liksom hur ledamoten motiverar den diskrepans som finns och som ger sämre skydd för vissa som jobbar för staten. Jag uppskattade verkligen att ledamoten lyfte att de som jobbar för staten ska ha bra förutsättningar, men jag undrar varför det är så stora skillnader när det gäller skydd.

Anf. 62 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag vill på motsvarande sätt tacka ledamoten för Centerpartiets tydliga ställningstagande för den här propositionen. Det gläder mig att höra att Centerpartiet anser att detta är just både bra och nödvändigt.

Jag har stor respekt för ledamotens kunskande i de här frågorna. Det är inte det mest konstruktiva att de synpunkterna diskuteras här och nu, när beslutet om en ny lag ska fattas i morgon.

Det bästa hade varit om Centerpartiet varit en del av de diskussioner och förhandlingar som har pågått under lång tid för att utforma denna och mycket annan lagstiftning.

I stället väljer Centerpartiet att sitta vid sidan av med armarna i kors och inte vilja samarbeta med den moderatledda regeringen som gör detta och mycket annat, och som är absolut öppen för Centerpartiets stöd för diskussion och förhandling om lagförslag.

Det är Centerpartiet som har valt att inte vara en del av processen genom att man inte vill stötta den moderatledda regeringen och Ulf Kristersson som statsminister.

Jag skulle vilja vända på frågan och helt enkelt ställa en motfråga. Var det verkligen så klokt av Centerpartiet? Var det bästa sättet att konstruktivt försöka påverka, så att vi ska stå här och ha replikskiften i sista minuten i stället för att vara en del av regeringssamarbetet? Vore det inte bättre att framöver i stället stödja den moderatledda regeringen?

Anf. 63 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Vad gäller hela regeringskonstellationen har den nuvarande regeringen och regeringskonstellationen mandat den här mandatperioden ut. Hur nästa regering och regeringsunderlag ser ut är det väljarna som avgör i valet nästa september. Jag tänker att vi lägger detta därhän och avvaktar det.

Vad gäller processen får man laga efter läge. Eftersom Centerpartiet den här mandatperioden inte är en del av regeringsunderlaget gjorde vi det vi tycker att vi behövde göra för att öka skyddet för fler offentligt anställda.

Vi lyfte fram det i de överläggningar som regeringen bjöd in till förra året i april. Vi lyfte fram det i det anförande som jag hade för ett år sedan, så att det skulle vara tydligt vad Centerpartiet tycker. Vi skrev in det i den följdmotion som vi har skrivit till propositionen.

För säkerhets skull lyfte jag fram detta i mitt anförande för att påminna om att vi sa detta redan för ett år sedan, och vi har skrivit det i en följdmotion. Ändå lägger regeringen fram ett förslag som vi bedömer inte ger tillräckligt skydd för de viktiga tjänstepersoner i staten som ska göra ett jobb mot den grova organiserade brottsligheten.

Jag tycker ändå att Centerpartiet har gjort det vi har kunnat utifrån den parlamentariska situation som råder. Vi lyfte fram frågan för ett år sedan både internt och externt. Vi har lyft fram det i följdmotioner, och vi har lyft fram det i dag.

Ändå väljer den moderatledda regeringen att inte ge de offentligt anställda som står på barrikaderna mot den grova organiserade brottsligheten ett skydd. När de utsätts för ett påtagligt hot om våld eller skada på sig själv eller närstående får de inte det skyddet. Jag undrar varför ledamoten inte vill ge dem det.

Anf. 64 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Det handlar inte så mycket om vad jag vill och inte vill göra. Nu har detta föregåtts av ett utredningsdirektiv, en utredning som har remitterats och därefter en lagrådsremiss, och sedan har en proposition skrivits fram.

Jag tar fasta på det ledamoten sa här inledningsvis om att detta är bra och nödvändigt. Med det sagt finns det som med all lagstiftning med säkerhet en förbättringspotential.

Jag har mycket stor respekt för ledamotens kompetens, bakgrund, erfarenhet och kunnande. Jag hoppas att det kommer till nytta i ett närmare samarbete framöver.

Jag kan också konstatera att det blir väldigt svårt att åstadkomma någonting mer och ytterligare förbättringar med de andra som har deltagit i debatten här i dag. Vi hörde Miljöpartiets företrädare gå upp i debatten och uttrycka väldigt stark kritik mot stora delar av lagstiftningen.

Detta replikskifte tydliggör två saker, nämligen hur viktigt det är med en fortsatt konstruktiv dialog och att vi ständigt fortsätter att utveckla lagstiftningen. Det behöver vi fortsätta med nästa mandatperiod.

Vi har påbörjat ett systemskifte denna mandatperiod. Det kommer vi att behöva fullfölja under nästa mandatperiod. Där behövs alla goda krafter i Sveriges riksdag. Men tyvärr hittar vi inte dem på vänstersidan i svensk politik.

Anf. 65 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag antar att det är jag som är politikern på vänsterkanten, som ledamoten hänvisade till.

Tidigare i ett annat replikskifte nämndes att det är jättebra med en konstruktiv dialog. Det är viktigt med saklighet när vi debatterar svåra förslag. Därför undrar jag inledningsvis hur ledamoten uppfattade mitt inlägg.

Uppfattade ledamoten det som att jag och Miljöpartiet menar att de brott som vi diskuterar här i dag inte är allvarliga, inte någonting som samhället borde

bry sig om och inte någonting som det är viktigt att vi vidtar träffsäkra åtgärder mot för att komma till rätta med? Vad det detta som ledamoten ansåg att jag sa? Det var nämligen inte det jag sa.

Jag försökte i mitt anförande att vara icke-konfronterisk och visa på svåra avvägningar som lagstiftaren alltid behöver göra. Man behöver iakttäta stor försiktighet när man kriminaliserar nya områden eller som här återkriminaliserar ett område och vara säker på att man vidtar åtgärder som man tror kommer att få så många bra effekter som möjligt och så lite negativa effekter som möjligt.

Området mänskliga rättigheter är ofta präglad av att man viktat olika intressen mot varandra. Så är fallet även här. Det tänker jag är förklaringen till att så många av de remissinstanser som annars ganska ofta är överens inte har varit överens i den här frågan.

Det splittrar oppositionen på vänsterkanten, även om jag misstänker att Centerpartiet kanske inte känner sig träffat av beteckningen vänsterkanten. Men den samlade oppositionen har olika uppfattningar. Det tänker jag också visar på att vi har gjort olika avvägningar. Men det är ingen som menar att detta är något som är oviktigt eller någonting som vi inte bryr oss om.

Anf. 66 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Som så ofta kan det finnas en samsyn om att det existerar ett problem. Det som ofta skiljer högersidan från vänstersidan är orsaksanalysen av problemet, vad det beror på och vad som är en lämplig och effektiv lösning.

Jag konstaterar att det finns ett väldigt tydligt mönster. Vi på högersidan ser att individen har ett stort eget ansvar, att våra gärningar ytterst beror på våra värderingar och att vi har en fri vilja. På vänstersidan fråntar man alldeles för ofta individerna deras ansvar och skyller på strukturer och socioekonomiska faktorer.

När det kommer till lösningar ser vi att vi har haft en enormt slapp straffrätt. Polisen har varit bakbunden och har haft alldeles för få befogenheter. Det kommer inte minst till uttryck i just att poliser tvingas stå med huvudet hängandes när de får glåpord som haglar mot dem. De får sedan sätta sig i bilen och åka därifrån med svansen mellan benen.

Det är ingen slump att det förhåller sig på det sättet. Det är beslut som har fattats i riksdagen som har inneburit att polisen har varit alltför begränsad i vad de kan ingripa mot.

Om det finns något parti i riksdagen som i störst utsträckning har varit en motståndare till alla de förändringar som krävs, allt det som systemskiftet innebär, är det Miljöpartiet. Det kommer också väldigt tydligt till uttryck i det anförande vi nyss hörde här.

Förstår jag ledamoten rätt att hon är positiv till att vi nu inför ett nytt brott, förolämpning mot tjänstemän, så att polisen inte ska behöva tvingas lämna en plats och låta de kriminella statuera sin makt utan i stället kan ingripa resolut?

Anf. 67 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Det är väldigt tydligt att jag måste bli tydligare. Jag tyckte att jag var överdrivet tydlig i mitt anförande. Som framgår av vår reservation stöder vi inte förslaget. Det antar jag att ledamoten har noterat.

Vad det inte betyder är att vi inte bryr oss om saker som att komma till rätta med svåra samhällsproblem och brottslighet. Jag gav också ett flertal exempel på när Miljöpartiet har stått bakom olika åtgärder – och också självt varit med och drivit fram dem i regering – som också handlat om straffskärpningar. Det är alltså inte så att Miljöpartiet konsekvent är emot straffskärpningar eller, för den delen, kriminalisering. Det jag försökte lyfta fram är att man måste väga olika intressen mot varandra när man lagstiftar på nya områden och beslutar om straffskärpningar.

Från högersidan – om vi nu ska ha det här tilltalet mot varandra – tycker jag att det ofta finns ett missförstånd när man pratar om strukturer. Att se strukturer och att människor påverkas av dem är inte samma sak som att frånta individen eget ansvar. Det är däremot någonting som kan vara till hjälp när man försöker identifiera vilka personer som till exempel kan vara i riskzonen för att hamna i kriminalitet.

Jag träffade nyligen två poliser från Noa som höll på med ett projekt som hette Rätt Kurva, som jag tyckte var en fantastisk verksamhet. Den bygger ganska mycket på att man ser strukturer och att man kan identifiera riskgrupper. Personer som har vissa egenskaper och bakgrundsvariabler löper rent statistiskt en ökad risk för att hamna i kriminalitet. Hur kan vi motverka det? Det är ett fantastiskt arbete som kräver att man ser struktur, och det fråntar inte individerna ansvar.

Vad gäller straffskärpningar tycker vi att det är viktigt att de är träffsäkra och att man kan påvisa att de får effekt. Vi vill alla att vi ska komma till rätta med kriminaliteten. Färre personer ska begå brott från början. Därför är förebyggande arbete väldigt viktigt. De straff som sedan utdöms ska vara proportionerliga och också ha effekt så att brottsligheten minskar.

Anf. 68 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Effekt, avslutade ledamoten med. Det är viktigt att lagstiftning som vi beslutar om här inne har en effekt.

En effekt av förslaget blir att möjligheterna ökar för poliser att ingripa när rättsväsendet och vår demokratiska samhällsordning utmanas av samhällets fiender. När statens makt är utmanad på riktigt – när det står unga i utsatta områden och ser på hur grovt kriminella hånar polisen och jagar bort dem därifrån – är det ett reellt problem, som vi löser med den här lagstiftningen. Att poliser kan omhänderta de här individerna och visa vem som bestämmer har ett oerhört viktigt symbolvärde. Uppenbarligen ser inte Miljöpartiet behovet av det, och jag beklagar detta.

Den typen av viktig och nödvändig repression står inte på något sätt i motsatsförhållande till det sociala brottsförebyggande arbete som ledamoten beskriver.

Ledamoten nämnde ett projekt inom polisen som har en tysk förlaga med namnet Kurve Kriegen, där man samarbetar med socialtjänst och föräldrar för att se till att få barn på rätt väg i livet. Man ska se till att de utvecklar goda, sunda värderingar och en moral som innebär att de inte låter sig imponeras av de grovt kriminella och att de definitivt inte låter sig ledas till att delta i den här typen av angrepp på ordningsmakten.

Men när det senare fallerar måste det förra finnas där. Vi behöver en kraftfull social brottsförebyggande politik och en polis med kraftfulla befogenheter. Miljöpartiet motarbetar konsekvent det senare. Det är näivet, och med tanke på den inre säkerhetskris vi har i Sverige är det direkt farligt.

Anf. 69 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Det vi diskuterar nu är att försöka skydda offentliganställda och begränsa den utsatthet för våld, hot och trakasserier som de riskerar.

Det är uppenbart att frågan är svår, och det är inte självklart hur vi ska hantera den. Det handlar om hur vi ska kunna skydda grundläggande principer om objektivitet, legalitet och likabehandling och att de inte får sättas åt sidan. Detta är grundläggande principer i en demokrati och en rättsstat.

Jag medger gärna att det har varit mycket diskussioner inom Vänsterpartiet om hur vi ska förhålla oss till förslaget. Vi har å ena sidan remissinstanser som har sagt att det riskerar att utmana mänskliga rättigheter, å andra sidan ett antal fackföreningar som markerar att vi behöver de här reformerna. Det är inte självklart hur vi ska välja, men vi har faktiskt valt att i högre grad följa de fackliga rösterna.

Sedan gäller det, vilket jag tror att vi kan vara ense om, att vi följer rättsutvecklingen väldigt noga. Det finns också några saker som vi kanske kan vara mer överens om än andra. Att kunna dölja uppgifter om personnamn när man underrättar om beslut är en åtgärd som jag tror är bra – sedan kan vi diskutera om den är tillräcklig. Det gör inte att vi åsidosätter möjligheterna till insyn eftersom det går att få fram uppgifter om vem tjänstepersonen var. Men det blir i alla fall en viss fördröjning så att den som är upprörd över ett beslut hinner fundera lite till innan man agerar på något fräckt eller trakasserande sätt.

Jag tror också att det kan vara viktigt att vi har personuppgifter som är skyddade när det handlar om personallärenden och till exempel poliser i utbildning. Jag tror inte att vi ska utmana systemet och göra det alltför lätt att klassificera folk och sedan spåra dem i deras hem och privatliv.

Den svåra frågan är på sätt och vis den som handlar om förolämpning mot tjänsteman – någonting som är vanligt. Jag har arbetat inom lokalpolitiken tidigare, framför allt inom socialtjänsten, och jag har haft mycket kontakter med kriminalvården. Där finns en stor utsatthet för detta, och det blir ibland näst intill en never-ending story där någon hela tiden trakasserar men gör det på ett sätt som inte når upp till de klassiska brottskategorierna. Det skulle behövas en möjlighet att

markera något bättre och kanske få stopp på ett sådant beteende.

Det finns också anledning att se vad regeringen skriver i propositionen och vad syftet är med det här. Det handlar inte bara om att någon kastar ur sig en oförsämd kommentar, utan det ska ha ett större djup för att kunna hamna i detta. För straffansvar ska det typiskt sett kunna förutsättas att det är opåkallade påhopp och angrepp som träffar tjänstemannen – som man föredrar att skriva i propositionen, men jag föredrar att säga tjänstepersonen – på ett mer personligt plan. Det kanske inte enbart riktar sig mot den enskilde utan också mot anhöriga och barn, och den som är utsatt blir orolig för vad som ska kunna följa om man inte lyder den som trakasserar.

Det kan också vara sådant som är grovt kränkande därför att det anspelar på att tjänstepersonen har fattat beslut utifrån sitt etniska ursprung, sin sexuella läggning, sin könstillhörighet, ett funktionshinder eller något annat särpräglad drag som personen i fråga har. Det är angrepp som är djupt kränkande och som inte har att göra med att man diskuterar ett beslut eller en åtgärd i sak, utan de är direkt riktade mot personen.

Här är det meningen att brottet ska hamna under allmänt åtal. Jag har märkt i debatten, inte minst på sociala medier, att vissa tror att allmänt åtal innebär att åklagare måste väcka åtal. Så är det inte. Allmänt åtal avser att det inte är nödvändigt att jag som känner mig träffad av brottet anger någonting till åtal, utan åklagaren ska pröva detta. Det ska på sakliga grunder prövas om det är tillräckligt på så sätt att rekvisiten är uppfyllda för brottet: Har vi tillräckliga bevis för att det handlar om det här brottet? Och har vi tillräckliga bevis också för att det är den här personen som har begått brottet? Det är alltså något helt annat.

En sak jag tycker är intressant är att det i mängden av remissvar är två teman som ständigt återkommer: Det här borde man kunna hantera med en bättre arbetsmiljö, och det här borde man kunna hantera med en bättre budget.

Det handlar om att man vill ha åtgärder i den ordinarie arbetsmiljön som gör att man kan vara beredd. Det kan vara att ha utrymme för något så banalt som att bara hinna prata: Vad är det vi har upplevt? Är det här en riskfylld situation? Kan du vara med mig på ett tjänstebesök? Kan du sitta intill när jag har besök av en person som jag inte litar på? Kan vi jobba tillsammans och vara två i ett visst ärende? Kan vi träna oss i det som polisen gör med det de kallar dialogpolis, alltså att dämpa en konflikt så att det inte hela tiden blir ett eskalerande?

Jag tror att alla professioner har glädje av att ventileras och bygga upp sådana här frågor. Jag tror också att det egentligen är ett ansvar för arbetsgivaren. Arbetsgivaren kan dock inte alltid tillhandahålla detta om det inte finns en viss budget för att kunna arbeta på det sättet.

Här vill jag återigen markera att det inte är rimligt att vi hela tiden lutar oss mot straffrätten och glömmar

bort det viktiga förebyggande arbete som kan reducera dessa problem på riktigt och i grunden.

Anf. 70 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Det är vi ledamöter i den här kammaren som stiftar landets lagar – lagar som enskilda, näringsliv och föreningar och alla andra har att förhålla sig till. Vi har också myndigheter, domstolar och kommunala förvaltningar som ska se till att lagarna och reglerna faktiskt efterlevs.

Tjänstemän i förvaltningen prövar ansökningar av allehanda slag. Det kan gälla bygglov, utskärnings-tillstånd, miljöfrågor eller ekonomiskt bistånd. Det kan även handla om mer ingripande åtgärder, exempelvis tvångsomhändertagande av barn eller utmätning på grund av skulder.

Oavsett vilket har tjänstemannen att se till att beslut handläggs i enlighet med gällande lag. Prövningen ska tillgodose såväl den enskildes rättigheter och skyldigheter som det allmänna intresset av legalitet, behov, proportionalitet och objektivitet.

Dagligen tas tusentals beslut runt om i vårt land. Som regel sker det i samförstånd och utan dramatik och har så gjort under lång tid i vårt land, där regelverket till stor del baseras på tillit och ömsesidig respekt.

Fru talman! Under senare år har det dock skett en förskjutning, inte minst på grund av att en organiserad brottslighet har etablerat sig. Vi har även noterat en ökad andel enskilda som på något sätt anser sig stå över lagen och kräver sin rätt utan legitima krav.

Våld, hot och trakasserier mot offentliganställda är nu i hög grad en verklighet som tjänstemän och arbetsgivare har att förhålla sig till. Utsattheten har blivit vardag och förekommer nu inom hela den offentliga förvaltningen.

Låt oss konstatera att brott och andra otillbörliga gärningar som begås mot en person på grund av hans eller hennes tjänsteutövning är ett angrepp inte bara mot den som utsätts utan i förlängningen även mot demokratin och rättsstaten.

Vi ser ett ökat inslag av försök till otillåten påverkan med förtäckta antydningar om skilda problem som kan uppstå i det fall personen inte tillmötesgår krav som i grunden är otillbörliga. Detta är givetvis oacceptabelt, fru talman. Det hotar i grunden människors tilltro till det allmänna och skapar rädsla och otrygghet bland handläggarna. Ingen ska riskera att bli angripen vare sig verbalt eller fysiskt för att man sköter sitt jobb och följer de lagar som vi stiftat i den här kammaren.

Det går inte att blunda för att det finns offentliganställda som, medvetet eller omedvetet, underlåter att vidta tjänsteåtgärder eller fatta korrekta beslut av oro för att utsättas för hot och trakasserier.

Det finns, som nämnts här, självklart arbetsmiljölagstiftning och annat som ska skydda den enskilda tjänstepersonen, men det räcker inte. Vi som politiker och lagstiftare måste stå upp för dem som utsätts och ge dem det stöd som krävs. Anständigheten kräver att vi ger det stöd som borde vara självklart för dem som är i allmänhetens tjänst.

Därför skärper vi nu det straffrättsliga skyddet för tjänstemän och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. Straffskalorna skärps, och ett nytt brott, förolämpning mot tjänsteman, införs.

Ett tydligt syfte med brottet förolämpning mot tjänsteman är att det ska kunna beaktas att brottet är ett angrepp inte bara mot den enskilde utan även mot allmänna intressen. Det kan vara fråga om grovt nedsättande uttalanden som även skapar ordningsstörningar och försvårar för den enskilde tjänstemannen att utföra sitt arbete i en viss situation. Syftet kan vara att påverka, hämnas eller få tjänstemannen ur balans i samband med tjänsteutövningen.

Grovt kränkande yttranden och innehåll förekommer också genom e-postmeddelanden och brev som en följd av myndighetsutövningen, eller som en hämnd. Teknikutvecklingen gör vidare att tjänstemän trakasseras och kränks på andra sätt än tidigare. Samtidigt förekommer det relativt få lagföringar för förolämpningar varje år, vilket utifrån den rådande problembilden ger anledning att befara att anmälningsbenägenheten för den här typen av brottslighet är låg.

För att säkerställa att vissa försvårande omständigheter får ett tydligt genomslag införs särskilda kvalifikationsgrunder för brottet grovt angrepp mot tjänsteman. Det kan röra sig om våld av allvarlig art eller att vapen eller explosiva ämnen används. I sammanhanget görs även en skadebedömning.

Sist och slutligen, fru talman, vill jag framhålla att vi även stärker sekretessen kring personuppgifterna för offentliganställda.

Med detta sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 71 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Vi får det samhälle som vi accepterar. Vi får det samhälle där vi visar var gränsen går mellan vad vi accepterar i beteende och vad vi inte accepterar i beteende.

För 25 år sedan retade jag upp domarkåren här i landet. Det var sedan en 28-årig man hade blivit friad efter att ha spottat en polis i ansiktet. Domstolen hade i sin dom menat att en polis måste tåla en viss form av kränkande behandling.

I det här fallet var alltså den kränkande behandlingen att bli spottad i ansiktet. Det var enligt domstolen någonting som en polis måste acceptera. Att gå fram till en polis och spotta den i ansiktet är inga problem. Det ska inte bestraffas. Det ska frias.

Återigen: Vi får det samhälle vi accepterar.

I fallet med domen efter spottandet är jag dock tveksam till huruvida samhället ens för 25 år sedan höll med Göta hovrätt. Jag tror att de flesta normalt fungerande människor inte tyckte att det skulle vara okej att spotta en polis i ansiktet och bli friad för det.

I dag har domarkåren som tur är insett vilka signaler det skickar att fria en person som spottar en polis i ansiktet. I dag finns det flera domar mot personer som har spottat en polis i ansiktet. Brotsrubriceringen är ofredande.

Fru talman! Som sagt, vi får det samhälle vi accepterar. Kanske är det inte konstigt att vissa individer när de har med poliser att göra tror att de kan bete sig hur de vill och att de kan kalla poliser vad de vill. Vi har ju inga lagar som säger ifrån. Samhället har accepterat det.

Vi har fått ett samhälle där poliser kan bli kallade både det ena och det andra utan att det kommer någon reaktion. Att någon kallar en kvinnlig polis för "jävla fitta" och "jävla hora" och ber henne dra åt helvete sker om inte dagligen så väldigt ofta. Men det har lagstiftarna, det vill säga de som har suttit i det här huset längre än vad jag har gjort, accepterat. De har indirekt sagt att det är okej att kalla en polis för könsord och "jävla hora".

Nu ska det äntligen bli ändring. Regeringen vill lägga till en lag mot förolämpning av tjänsteman i lagboken, vilket gör det olagligt att kalla poliser för nedsättande ord. Det kommer med andra ord att bli slut med att se hur poliser bara står och tar emot glåpord från personer som inte lärt sig hur man ska uppföra sig.

Nu har jag hört Miljöpartiets anförande, och jag har hört Miljöpartiet i replikskiften. Jag ska försöka bena ut vad Miljöpartiet vill och tycker, så att jag får det rätt.

Som jag har tolkat det tycker Miljöpartiet inte att det är okej att poliser blir kallade dåliga saker. Det hoppas jag stämmer. Men man tycker inte att det är tillräckligt allvarligt för att ställa sig bakom lagförslaget om en ny brotsrubricering, alltså förolämpning av tjänsteman. Jag förstår inte riktigt hur den ekvationen går ihop. Det är i och för sig inte det enda jag inte förstår med Miljöpartiet. Jag måste fundera på det lite mer.

Jag tycker att förolämpning av tjänsteman ska vara straffbart. Vi liberaler tycker att det ska vara straffbart. Som tur är tycker även Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna att det ska vara straffbart. Till och med Socialdemokraterna tycker det. Och håll i er nu – Vänsterpartiet tycker också att det ska vara straffbart, om än med brasklappen att man fortfarande ska värna om yttrandefriheten.

Jag är ledsn, Miljöpartiet – det spelar ingen roll vad ni tycker i den här frågan. Från och med i sommar kommer det att vara straffbart att kalla en polis "jävla fitta" och "jävla hora". Å Sveriges polisers vägnar tackar jag regeringen för den nya lagen. Den kommer att göra skillnad där ute i en värld som kräver att vi slutar acceptera dåligt beteende.

Anf. 72 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för möjligheten att förtydliga! Jag tycker att jag har varit ganska tydlig. Jag har försökt ge uttryck för någonting ganska grundläggande i en rättsstat vad gäller vilka beteenden som är önskvärda och inte och hur vi ska komma till rätta med olika problem.

För mig är det så att det inte går att kriminalisera eller lagstifta bort allting som är dåligt. Jag tycker såklart inte heller att det är acceptabelt att kalla poliser, socialsekreterare eller andra personer för nedsättande

uttryck, som ledamoten just exemplifierade med i talarstolen. Naturligtvis inte. Men det vi diskuterar är ju om detta kommer att träffa rätt och om det är proportionerligt jämfört med andra intressen.

Jag tycker inte att det är ointressant om vi inskränker yttrandefriheten. Det kanske har att göra med min yrkesbakgrund; jag är utbildad journalist. Det kanske är därför jag bryr mig om detta. Men det betyder inte att jag inte tycker att de här beteendena är oönskade. Vi ska försöka komma till rätta med dem. Jag tycker inte heller att det är oviktigt att vi har en kriminalitet. Det tycker jag också att vi ska jobba med. Men det vi diskuterar i dag är mer på utformningsnivå. Vilka straff är proportionerliga, till exempel? Kommer de att ha effekt?

Det blir inte automatiskt bättre för att vi har hårdare straff vad gäller effekt och minskad brottslighet på sikt. Det finns olika intressen som ska vägas mot varandra. Polisens rätt att slippa bli tilltalade med kränkande ord å ena sidan – å andra sidan yttrandefriheten och rädsla för oproportionerlig kriminalisering, särskilt när det finns en maktjämlighet. Det är det vi diskuterar, inte den grundsyn som jag antar att vi alla delar, nämligen att det som det har getts uttryck för här är problematiskt.

Anf. 73 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Tack, Ulrika Westerlund, för inspelet!

Man måste förstå hur det fungerar ute i det som kallas verkligheten, där polisen befinner sig. Det kan vara på en plats där det finns 20–30 individer som inte tycker att poliserna ska finnas där. De tycker att det är deras torg, deras kvarter eller deras park och att polisen inte ska vara där. De går fram till polisen och säger åt dem att dra därifrån. Jag ska inte använda fler könsord än nödvändigt, men de använder en massa nedsättande ord. ”Försvinn! Du ska inte vara här, din jävla” – och så vidare. Det är så man uttrycker sig. I min värld är det inte yttrandefrihet.

I praktiken fungerar det så att för att polisen ska kunna ingripa, till exempel genom att avvisa en person från en plats eller till och med omhänderta en person, krävs det att de avbryter en fortsatt brottslig handling. Om en person fortsätter med sina glåpord kan man faktiskt använda polislagens 13 §, som det handlar om nu, och fysiskt föra personen från platsen. Jag vet av erfarenhet att det inte är roligt för sådana här personer. De vill vara på plats. De vill vara där det händer. Det är inte roligt att sitta på polisstationen eller bli körd hem till sina föräldrar. Det verktyget försvinner eller rättare sagt saknas om det inte finns en lag i grunden.

Just förörlämpning mot tjänsteman är en perfekt lag som skulle kunna ligga till grund för att polisen ska kunna använda polislagens 13 § och se till att personer försvinner från en plats.

Anf. 74 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Inför den här debatten har jag som sagt gjort lite research om vad olika aktörer har sagt i frågan. Bland annat har det skrivits en del om en liknande

lag som avskaffades för ungefär 50 år sedan. Då skrevs det i den utredning som lade fram förslaget att bestämmelsen motsvarande den vi nu diskuterar skulle riskera att inkräkta på rätten till fri kritik av bland annat myndigheter, som så starkt hävdas och utövas i den allmänna debatten.

I utredningen som kom på 70-talet menar man även att lagen snarare försvagar än stärker förtroendet för en myndighet som utsätts för ryktesspridning. Det är ett exempel på om detta får avsedd effekt. Kommer det att väcka mer ilska? Nu får man inte ens säga kränkande ord – man kan ju bli helt galen – när polisen kommer in och gör det som är deras uppgift i vårt samhälle. Det kan man till exempel tänka på en dag som denna.

Jag tycker att det är värt att inte avfärda tidigare insikter om varför vi har avskaffat lagar och vad det berodde på då. Särskilt nu när vi har ett lagstiftningsarbete som många aktörer har påpekat går väldigt snabbt. Jag förstår att regeringen och stödpartiet är angelägna om att gå snabbt fram. Man kanske är osäker på om man kommer att ha kvar regeringsmakten efter nästa val. Man vill alltså göra så mycket som möjligt. Men det har kritiserats i sig självt för att man inte riktigt får överblick och nödvändig eftertanke.

Återigen: Detta handlar inte om att vi i Miljöpartiet inte vill komma till rätta med kriminaliteten, att vi skulle strunta i den eller att vi skulle strunta i om tjänstemän blir dåligt behandlade när de utövar sitt yrke. Det tycker vi naturligtvis, precis som alla andra, är viktiga frågor. Det vi diskuterar är metoderna och vad vi tror att de får för effekter. De olika experterna på de olika områdena är ju inte helt eniga.

Anf. 75 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Även jag har läst remissinstansernas svar och konstaterat att det finns flera instanser som inte heller riktigt förstår hur verkligheten ser ut. Jag skulle kunna göra en lista på tio områden, som jag inte ska nämna här, som jag rekommenderar ledamoten, ja alla, att åka till en fredagskväll ihop med polisen. Då kan man höra hur tongångarna går och känna av stämningarna.

Det är extremt otacksamt och frustrerande att som polis bara stå och ta emot glåpord. Men jag vågar nog påstå att 90 av 100 glåpord passerar. Man tar det och biter ihop. Här får vi dock ett verktyg som gör att man kan anmäla en person och i och med det gå vidare och ta personen från platsen, något man inte kan i dag. Så länge personen i fråga är kvar där kommer det att vara oroligt. Det här kommer som en bieffekt när lagen träder i kraft.

Jag förstår såklart att Miljöpartiet inte tycker att det är okej att poliser ska ta emot en massa glåpord. Men jag ser inte att lagen inskränker yttrandefriheten och förstår inte riktigt den oro som ledamoten för fram. Det förvånar mig lite att Miljöpartiet inte står bakom just denna lag. Jag förstår motiveringen mot de andra straffskärpningarna, men när det gäller just lagen om förörlämpning mot tjänsteman trodde jag verkligen att Miljöpartiet skulle stå bakom.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 12 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv

Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU30
Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv (prop. 2024/25:124)
föredrogs.

Anf. 76 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Herr ålderspresident! Vi debatterar nu justitieutskottets betänkande *Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv*. I betänkandet behandlas dels en proposition från regeringen med samma namn, dels ett tjugotal motionsyrkanden. Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet, vilket innebär bifall till regeringens proposition och avslag på samtliga motionsyrkanden.

Herr ålderspresident! Regeringens proposition stärker skyddet för de mest utsatta: barn, äldre och personer som riskerar att utsättas för hatbrott. Den skärper straffen, moderniserar lagstiftningen och visar att rättsstaten står på de hederliga medborgarnas sida. Det är en tydlig del av regeringens arbete för ett tryggare Sverige.

I propositionen föreslås bland annat skärpt syn på bedrägerier mot äldre. Fler sådana brott ska bedömas som grova och ge hårdare straff. Vidare ska skyddet mot sexuellt utnyttjande av barn i åldern 15–18 år stärkas, särskilt när barnets utsatta situation utnyttjas. Hatbrottslagstiftningen utökas, så att den även inkluderar kön som hatbrottsmotiv. Dessutom moderniseras sexualbrottslagstiftningen genom att utvidga köp av sexuell handling och koppleribrott till att omfatta även handlingar utan fysisk kontakt.

Herr ålderspresident! Vi har alla tagit del av hjärtskärande berättelser om hur äldre personer har blivit utsatta för bedrägerier. Ibland kan det handla om mindre belopp, men i andra fall handlar det om hela livsbesparingar. Kanske har vi någon i vår egen bekantskapskrets som har drabbats. När vi talar om dessa brott är det viktigt att komma ihåg att det inte bara är ekonomiska värden som brottsoffret förlorar utan i hög grad också känslan av trygghet och tilliten till det omgivande samhället.

Bedrägerierna sker genom olika kontakter, till exempel telefonsamtal där bedragare uppger att de ringer från banken eller polisen. De kan till och med utge sig för att vara deras barn eller barnbarn. På det sättet lurar de den äldre att uppge kontouppgifter eller att föra över pengar. Brott utförs ofta på distans via telefon eller internet och präglas av en hög grad av systematik och förlagenhet hos gärningspersonerna.

Polisen rapporterar att den här formen av bedrägeribrottslighet har blivit en lukrativ verksamhet för kriminella nätverk, med stora vinster och låg risk att åka fast. Det är fullkomligt oacceptabelt att äldre och andra särskilt utsatta luras på sina besparingar av gärningsmän som hänsynslöst utnyttjar deras sårbarhet och tillit.

Herr ålderspresident! Förutom det personliga lidandet för offren innebär dessa brott att den kriminella ekonomin göds. Regeringen vill både värna äldres trygghet och strypa en viktig inkomstkälla för de kriminella gängen. Arbetet för att motverka bedrägerier sker på flera fronter. Regeringen har en nära dialog med bankerna kring deras arbete med att motverka och försvåra bedrägerier. Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket inrättar nu ett finansiellt underrättelsecentrum för operativ brottsförebyggande samverkan mellan myndigheterna och privata aktörer, till exempel banker.

I denna proposition föreslår regeringen att nya kvalifikationsgrunder införs för grovt bedrägeri samt grov otillåten befattning med betalningsverktyg. Det föreslås att det särskilt ska beaktas om gärningsmannen på ett hänsynslöst sätt har utnyttjat offrets skyddslösa eller utsatta ställning vid bedömningen av om ett bedrägeri är grovt. Resultatet blir att fler fall av bedrägeri mot äldre framöver kommer att bedömas som grova brott med högre straffskalor.

Varför är detta viktigt? Tidigare har många bedrägerifall mot äldre hamnat i kategorin av normalgraden av brott, med förhållandevis mildare straff, trots att de begåtts hänsynslöst och ibland av ligor som systematiskt ringer runt till pensionärer. Genom att skriva in dessa försvårande omständigheter i lagen förstärks det straffrättsliga skyddet för äldre och andra utsatta. Domstolarna blir skyldiga att väga in om offret utnyttjats på ett hänsynslöst sätt eller om brottet ingått i organiserad kriminalitet, vilket gör att fler brott kvalificerar sig som grova med fängelse i upp till sex år. Det ger en strängare påföljd som bättre motsvarar brottens allvar.

Herr ålderspresident! I propositionen föreslås också ett stärkt straffrättsligt skydd för barn i åldrarna 15–18 år mot sexuellt utnyttjande. Den nya bestämmelsen utvidgar det straffbara området för våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn. Om gärningsmannen otillbörligt utnyttjar att ett barn under 18 år som på grund av psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk eller beroende av gärningsmannens auktoritet eller annars med hänsyn till omständigheterna har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet ska det framöver dömas som våldtäkt mot barn eller sexuellt övergrepp mot barn. Med andra ord likställs dessa fall med andra fall av barnvåldtäkt. Det är en tydlig markering att det är lika allvarligt att utnyttja ett barns utsatta tillstånd som att använda våld eller hot.

Genom lagändringen kan exempelvis en lärare, tränare eller annan vuxen i auktoritetsställning som förmår en 16-åring med psykisk ohälsa till sexuella

handlingar dömas för våldtäkt mot barn. Det sänder en stark signal och ger rättsväsendet bättre verktyg att lagföra dessa gärningsmän.

Herr ålderspresident! I dag skyddar hatbrottslagstiftningen uttryckligen etnicitet, religion, sexuell läggning och könsöverskridande identitet men inte biologiskt kön. Regeringen föreslår att även kön läggs till som grund för straffskärpning vid hatbrott. Det betyder att om någon begår ett brott, exempelvis misshandel eller olaga hot, med motivet att hata kvinnor eller män enbart för att de är kvinnor eller män, ska det ses som en försvårande omständighet precis som vid exempelvis rasistiska motiv. Detta är en viktig markering för jämställdheten.

Till sist skärps lagstiftningen mot prostitution och sexuell exploatering. Brottsbeteckningen köp av sexuell tjänst byts ut till köp av sexuell handling, och det straffbara området utvidgas till att omfatta även köp av sexuella handlingar som utförs på distans, till exempel via webbkamera eller liveströmning, i de fall där köparen styr handlingen. Principen är att det som är olagligt i verkliga livet också blir olagligt online.

Herr ålderspresident! Sammanfattningsvis föreslås flera åtgärder inom flera områden i den proposition som nu debatteras. Det som dock är gemensamt för de olika förslagen är att de alla på olika sätt stärker utsatta personers trygghet och ställning.

Anf. 77 SANNA BACKESKOG (S):

Herr ålderspresident! I dag är en viktig och efterlängtdag, för i dag debatterar vi – och i morgon voterar riksdagen om – två viktiga propositioner för att bättre kunna stoppa och lagföra förövare och skydda kvinnor och barn från våld.

Mäns våld mot kvinnor och barn är det yttersta beviset för ett ojämställt och ojämlikt samhälle. Våldet omfattar fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt och sexuellt våld, och det är ett strukturellt samhälls- och folkhälsoproblem.

Det ärende vi behandlar nu är en proposition som bygger på den utredning som Socialdemokraterna tillsatte i regeringsställning. Den innehåller flera lagändringar som syftar till att stärka det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv. Det är bra, och jag välkomnar att det verkar råda stor politisk samsyn i dessa frågor. I mitt anförande i denna debatt vill jag därför lägga särskild tonvikt vid våra reservationer.

Herr ålderspresident! Jag vill först ta upp de föreslagna straffbestämmelserna gällande våldtäkt och sexuella övergrepp mot barn.

Sex som inte är frivilligt är olagligt. Detta slog riksdagen fast 2018 genom samtyckeslagen. Då skärptes bestämmelserna om våldtäkt, och gränsen för straffbar gärning flyttades så att gärningsmannen inte längre behöver ha använt sig av våld eller hot för att kunna dömas för våldtäkt. Samtycke är ett av de finaste ord jag vet, och att lagstiftningen numera bygger på principen om frivillighet är ett stort och viktigt steg i arbetet för ett mer jämställt samhälle.

De särskilda bestämmelserna om våldtäkt och sexuella övergrepp mot barn är också mycket viktiga och kompletterar de generella bestämmelserna. För straffansvar spelar det, till skillnad från vad som gäller för till exempel våldtäktsbrottet, inte någon roll om barnet har ”deltagit frivilligt”. Lagstiftningen finns alltså där för att skydda barnet och värna hens kroppsliga och själsliga integritet, vilket är otroligt viktigt.

Det är alltid olagligt och ett allvarligt brott att utnyttja barn sexuellt. Men för barn som har fyllt 15 men inte 18 finns i dag en lucka i lagstiftningen, något som gärningsmän också kan utnyttja. I den utredning som den tidigare regeringen tog fram och som den här propositionen bygger på exemplifieras detta med straffvärda fall som i dag faller mellan stolarna. Det finns en rad domstolsärenden från de senaste åren där det är tydligt att gärningsmannen utnyttjat barn i åldern 15–17 år som har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet på grund av till exempel psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk eller gärningsmannens auktoritet men inte har gått att fälla för brott.

Den nu aktuella lagändringen syftar till att täppa till dessa luckor i lagstiftningen. Det är viktigt, och vi välkomnar det. För att säkerställa att lagändringarna verkligen får avsedd effekt bör en uppföljande utvärdering genomföras. Vi uppmanar regeringen att göra en sådan utvärdering 2027, drygt ett och ett halvt år efter att lagstiftningen har trätt i kraft.

Herr ålderspresident! I direktivet till den utredning som dagens proposition vilar på ingick att ta ställning till om brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott borde ändras i syfte att tydliggöra att vissa brott utgör dokumenterade sexuella övergrepp mot barn. Utredningens slutsats var dock att en sådan förändring var förknippad med svårigheter, och man rekommenderade därför ingen ändring av brottsbeteckningen. Ett stort antal remissinstanser har kritiserat utredningens bedömning, bland annat Brottsofferjouren, Child X, Ecpat Sverige, Institutet för mänskliga rättigheter, Jämställdhetsmyndigheten, Rädda Barnen och Åklagarmyndigheten. Regeringen uttalar, mot bakgrund av dessa organisationers remisskritik och pågående EU-förhandlingar, att man avser att återkomma till riksdagen i frågan.

Vi socialdemokrater menar att ord har betydelse, särskilt för de barn som utsätts för detta fruktansvärda och som förtjänar upprättelse. Ord har också betydelse för alla de organisationer, vårt oerhört viktiga civilsamhälle, som oförtröttligt kämpar för dessa barn, för deras rätt till upprättelse och stöd och för deras rättighet att skyddas från sexuellt våld och från dokumentation och spridning av detsamma. Socialdemokraterna välkomnar att regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan. För att säkerställa att detta också sker bör riksdagen tillkännage för regeringen att så ska ske.

Herr ålderspresident! Sexköp är inte en fråga om frivilliga överenskommelser mellan jämlika parter. Det hänger ihop med prostitution och människohandel, som är exploatering av kvinnor och utnyttjande av en skev maktbalans mellan könen. Kort sagt är det ett

brutalt uttryck för ojämställdhet. Det är en uttrycksform där makt, pengar och utsatthet möts.

Vi socialdemokrater drev en gång i tiden igenom den svenska sexköpslagen. Det är en lagstiftning som slår fast att det är sexköparen och inte den som säljer sex som begår ett brott. Detta var ett paradigmskifte i synen på sexköp och prostitution. Lagen har haft stor betydelse för att minska efterfrågan och markerar på ett normerande sätt att kvinnors kroppar inte är till salu.

Men samhället förändras, och det gör även formerna för sexköp. I dag sker handeln i allt större utsträckning online, via digitala plattformar som är lyxigt designade – men bakom fasaden finns en stor utsatthet. Det handlar om en digitaliserad prostitution, där gränserna mellan pornografi och människohandel suddas ut men dit exploateringen och övergreppen har flyttat in. Kvinnor och flickor förmås att sälja sexuella handlingar framför kameran, inte sällan under press och tvång eller på grund av ekonomisk utsatthet eller psykisk ohälsa.

Detta är också ofta en inkörsport till grövre prostitution och ett liv präglad av övergrepp, missbruk och dåligt mående. Det kan också ha en avtrubbande och normerande effekt på den som begår sexköpen, som en inkörsport till grövre sexuellt utnyttjande av kvinnor och en ännu skevare kvinnosyn.

Det är alltså hög tid att modernisera lagstiftningen och inkludera köp av sexuell handling som sker digitalt, på distans. Detta tog den föregående regeringen initiativ till, och nu har nuvarande regering lagt fram ett lagförslag på riksdagens bord. Det är bra, men vi menar att lagstiftningen kan skärpas ytterligare.

Regeringens lagförslag innehåller kryphål som gör att personer som abonnerar på enskilda personliga konton, där innehållet enbart delas med prenumeranter, riskerar att gå fria från ansvar. Vi välkomnar alltså att regeringen, precis som vi, vill kriminalisera sexuella handlingar på distans. Att aktivt och löpande betala en person för att lägga upp sexfilmer för en begränsad specifik skara ska, menar vi, likställas med köp av sexuell handling på distans, som enbart delas med en enskild beställare. I praktiken är det just detta som möjliggör den digitala sexhandeln, och det göder efterfrågan och är en stark inkörsport såväl för utsatta som för dem som begår dessa handlingar. Dessa sexköpare, som prenumererar på en persons filmade sexuella handlingar, ska inte heller gå fria. De som tillhandahåller eller gör reklam för tjänsterna i Sverige ska kunna dömas för koppleri.

Vi ser hur unga tjejer gradvis dras in i en värld där gränser suddas ut och sexuella övergrepp normaliseras. Rapporter visar hur många tvingas till strategier för att stå ut och orka: dissociation, droger och självskadebeteende. Den digitala sexindustrin måste mötas med samma kraft som den fysiska och med en lagstiftning som skyddar de utsatta, inte sexköparna.

Samtycke kan inte köpas för pengar. Detta är en viktig jämställdhetsfråga som handlar om kvinnors frihet, trygghet och rätt till ett liv fritt från våld.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 78 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr ålderspresident! De senaste åren har vi, som alla vet, sett en mycket problematisk utveckling av tryggheten i Sverige. Vi ser gängkriminalitet med skjutningar och sprängningar. Vi ser handel med arbetskraft, vapen och narkotika. Vi ser bedrägerier mot äldre och mot välfärden. Det är allvarliga brott, och mycket bra har gjorts för att bekämpa dem, men mycket mer behöver göras.

Men i dag ligger fokus på andra och lika allvarliga områden som inte heller har någon plats i vårt samhälle: sexuella övergrepp och kränkningar, bedrägerier där man hänsynslöst utnyttjar offers skyddslösa eller utsatta ställning och brott med kön som hatbrottsmotiv.

När vi talar om gängkriminalitet talar vi ofta om utsatta områden. Men jag vill än en gång påminna om att när det gäller sexualbrott, mäns våld mot kvinnor, våld mot barn, bedrägeribrott och mängdbrott är hela Sverige ett utsatt område. Då är det inte gator och torg som är brottsplatsen, utan det är oftast i hemmet eller på internet som brottet sker.

Jag vill därför återigen framhålla behovet av en närvarande och tillgänglig polis i hela landet och även på internet för att kunna förebygga brott och skydda brottsutsatta. Fler uniformerade poliser på gator och torg – ja, absolut! Men vi vill även se fler poliser på brottsplatserna hemmet och cybern.

Herr ålderspresident! Centerpartiet har ingen reservation i dagens betänkande, utan jag yrkar bifall till utskottets förslag. De motionsyrkanden vi hade kring kön som straffskärpningsgrund finns med som välkomna förslag i propositionen. Det är nämligen en välkommen straffskärpningsgrund i en alltmer polariserad värld, där kvinnor som grupp utsätts för ett enormt hat, hot och våld just för att de är kvinnor.

Jag vill här både hänvisa till och rekommendera min kollega Helena Vilhelmssons inlägg senare i denna debatt.

Jag vill ta upp en grupp som sällan lyfts fram inom straffrätten eller rättspolitikerna men ofta drabbas hårt inom detta och många andra områden, nämligen personer med funktionsnedsättningar. I betänkandets rubrik omnämns ett av förslagen som ”bedrägerier mot äldre”, men det som avses för att ett bedrägeri ska anses som grovt är att gärningsmannen på ett hänsynslöst sätt har utnyttjat offrets skyddslösa eller utsatta ställning. Det står alltså ingenting om äldre i lagtexten, men det avser förvisso ålder, som ju också kan innebära en utsatthet. Det handlar dock också om skyddslöshet på grund av sjukdom och funktionsnedsättning.

Vi ska dock samtidigt komma ihåg att äldre inte per definition är utsatta eller skyddslösa, även om åldern kan innebära en form av utsatthet. Då det viktigt att bedrägerier mot äldre blir straffbara i större utsträckning.

Vi har alla tagit del av berättelser om hänsynslösa kriminella som lurat äldre, ibland på allt de har. Men

det är viktigt att vi alltid tänker på att reglerna också avser personer som är skyddslösa och utsatta på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Jag vill inte gradera eller relativisera brottsoffer, men vi vet att personer med neuropsykiatriska eller psykiatriska diagnoser och kanske framför allt personer med intellektuella funktionsnedsättningar är mer utsatta, och flickor och kvinnor är en extra utsatt del av den gruppen.

I den del av dagens betänkande som rör sexualbrott framhålls också utsattheten hos funktionshindrade flickor och kvinnor när det gäller att bli utnyttjade både fysiskt, psykiskt och ekonomiskt. Detta är otroligt viktigt. Det hade varit välkommet med en tydligare straffskärpningsgrund som rör funktionshindrade, men det får vi återkomma till.

Det behövs också kunskap och insikter om hur dessa grupper fungerar som brottsoffer. Det offentliga brist i det avseendet kan bli som ett flerdubbelt straff – dels har man en funktionsnedsättning, och dels är man mer skyddslös när det gäller att bli utsatt för brott. Dessutom har kanske rättsväsendet inte alltid rätt resurser eller kompetens att utreda och lagföra de brott som dessa personer utsatts för.

Dagens förslag till beslut är som sagt välkomna. Men vi här i Sveriges riksdag och hela det offentliga Sverige behöver fortsätta arbetet med att ge skydd till dem som behöver vårt skydd allra mest.

Jag avslutar med att återigen yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 79 PONTUS ANDERSSON
GARPVALL (SD):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU30, *Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv*. Förslagen i propositionen syftar till att stärka det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv.

Låt mig inledningsvis börja med den del som behandlar det straffbara området våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn. Där innebär den nya lagstiftningen att det straffbara området utvidgas. Ett barns förmåga att värna sin sexuella integritet kan vara begränsad med hänsyn till bland annat psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk och gärningspersonens auktoritet. Att genomföra en sexuell handling mot ett barn i en sådan situation kan utgöra en allvarlig kränkning, även om barnet uppnått ålder för sexuellt självbestämmande. Därför behöver det straffrättsliga skyddet för barn stärkas i dessa fall. Förändringarna innebär också att det kommer att vara möjligt att döma för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling i fler fall än i dag.

Vidare innebär förändringarna också att kön ska ingå i brottsbalkens straffskärpningsregel för brott med hatbrottsmotiv, eftersom man ser en ökning av brott med hatbrottsmotiv mot inte minst kvinnor. Det införs

också nya kvalifikationsgrunder för grovt bedrägeri och grov olovlig befattning med betalningsverktyg. Det är en ny kvalifikationsgrund som innebär att man vid bedömningen av om brottet är grovt ska beakta om gärningsmannen på ett hänsynslöst sätt har utnyttjat offrets skyddslösa eller utsatta ställning.

Regeringen föreslår även att det i bestämmelsen om grovt bedrägeri ska läggas till en kvalifikationsgrund som tar sikte på om gärningen har ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt. Genom att dessa straffskärpningsgrunder kommer till uttryck i lagtexten förstärks det straffrättsliga skyddet för äldre och andra som är särskilt utsatta. Straffnivåerna höjs genom att fler bedrägerier av detta slag rubriceras som grova, vilket på ett mer ändamålsenligt sätt återspeglar allvaret i den typen av brottslighet. Förändringarna är viktiga för att möta den ökade problematiken, inte minst bedrägerier mot äldre.

Den mest omskrivna och omdebatterade delen av betänkandet handlar dock om att kriminalisera köp av sexuella handlingar på distans, det vill säga utan fysisk kontakt, exempelvis från hemmet genom en webbkamera.

Låt mig först påpeka att frågan om att kriminalisera vissa delar av den verksamhet som finns på sajter som Onlyfans inte är en enkel fråga, inte minst rent ideologiskt. I mitt fall svävar man mellan den klassiskt liberala åsikten att varje person har rätt att göra vad den vill med sin kropp och den mer konservativa hållningen att man genom lagar behöver skydda människor från att råka illa ut.

I Sverige har vi exempelvis tvång på användning av bilbälte trots att den ende som drabbas om en krock skulle inträffa är den person som valt att inte bära bilbälte. Vi har lagar som förbjuder användning av narkotika och dopning trots att de som drabbas av bieffekterna främst är personerna själva.

Bland kreatörerna på exempelvis Onlyfans finns det fall där personer tvingas till att sälja material. Det finns fall där personerna i fråga är så pass utsatta att de känner att det är deras enda val. Det finns fall där personerna gör det av fri vilja men kanske har trauman från barndomen eller tidigare i livet som gör att de väljer att sälja material. Det finns också fall där personer väljer att sälja material helt frivilligt.

Från vår sida har vi landat i den försiktigt konservativa hållningen att samhället behöver skydda dem som på grund av olika omständigheter i livet har hamnat i en situation där de mot sin vilja, på grund av utsatthet eller på grund av trauma i livet väljer att sälja material – på bekostnad av de personer som väljer att göra det av helt fri vilja. Det ska dock sägas att frågan inte är enkel.

Att personer som i dag tjänar stora inkomster på exempelvis Onlyfans abrupt skulle sluta och alltså stå utan inkomst bara för att den här typen av aktiviteter nu kommer att förbjudas är dock inte helt sannolikt.

Sverigedemokraterna har därför en reservation om att det är viktigt att säkerställa att de föreslagna lagändringarna får avsedd effekt, då det påpekats att en

företeelse som kriminaliseras ändå kan fortsätta i mindre skala i det fördolda där utsattheten kan vara större, upptäcktsrisken mindre och förutsättningarna att utreda brott sämre. Man behöver därför följa upp detta och se om lagändringarna får avsedd effekt.

Jag skulle vilja avsluta med att yrka bifall till SD:s reservation nummer 7.

Anf. 80 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr ålderspresident! Det betänkande vi nu debatterar kan kort sammanfattas med att det tar sikte på ett stärkt skydd för grupper som är särskilt sårbara och utsatta.

Det handlar om unga under 18 år som lider av psykisk ohälsa, som har en funktionsnedsättning eller som på andra sätt har en nedsatt förmåga att värja sig mot att utnyttjas sexuellt. Det handlar om när någon på distans förmår någon att utföra sexuella handlingar. Och det handlar om skärpta straff för bedragare som hänsynslöst utnyttjar offrets utsatta och skyddslösa ställning.

Vad gäller unga som är mellan 15 och 17 år finns det flera studier som visar att barn som lider av psykisk ohälsa, som missbrukar eller som har en funktionsnedsättning är särskilt sårbara och utsatta. Barn i den kategorin löper stor risk att utnyttjas sexuellt. Inte sällan har de unga behov av att finansiera ett missbruk. De kan då erbjuda eller lockas till sex i utbyte mot droger och alkohol. Det finns flera rättsfall som visar att ett barns förmåga att värna sin sexuella integritet i sådana fall kan vara begränsad.

I den meningen finns det i dag en lucka i lagen. Det finns straffvärda fall där vuxna utnyttjar sårbara tonåringar i åldern 15–17 år. Den luckan täpps nu igen genom den nya lagstiftningen, som innebär att den som otillbörligt utnyttjar barn under 18 år som lider av psykisk ohälsa eller som av andra skäl har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet kan dömas för våldtäkt och sexuellt övergrepp mot barn. Det är en välkommen lagändring som straffar vuxna som cyniskt och otillbörligt utnyttjar ett barns sårbarhet och svaga självkänsla, något som ytterligare ökar risken för psykisk ohälsa och självskadebeteende.

Herr ålderspresident! I betänkandet föreslås även en kriminalisering av vissa sexuella handlingar som utförs på distans, som nämndes här. Digitaliseringen har förändrat vår vardag, och gränserna mellan vår fysiska tillvaro och gemenskap och vårt digitala liv suddas alltmer ut. Prostitutionen har också förändrats, och nya kontaktvägar öppnas upp via internet. Sexuella handlingar på nätet är nu en realitet. Det finns därmed ett behov av en lagstiftning som går i takt med tiden.

Det ska medges att det, när det gäller gränsen för straffansvaret för sexuella handlingar som sker digitalt och på distans, kan finnas visst tolkningsutrymme, som föregående talare var inne på. Grundläggande för straffansvar är att det ska avse den som förmår en person att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling.

Viktigt är att straffansvaret för köp av sexuella handlingar som utförs på distans begränsas till fall där det är gärningspersonens agerande som är avgörande. För ansvar ska krävas att ersättningen varit en förutsättning för den andra personens utförande av en sexuell handling. Det krävs med andra ord en sorts adekvat kausalitet.

Herr ålderspresident! Bedrägerierna har ökat lavinartat under senare år, och de har genererat stora brottsvinster. Nu skärps straffen för gärningsmän som hänsynslöst utnyttjar offrets skyddslösa och utsatta ställning. Försvårande är även om brotten utövats systematiskt eller i organiserad form.

Ärligen försvinner runt 5–6 miljarder konor ned i fickorna på kriminella. Oftast är det äldre och andra särskilt utsatta personer som drabbas. Bedrägerierna är många gånger sofistikerade, och offren spåras via publika uppgifter på internet. För brottslingen är det synnerligen bekvämt. Man kan sitta nere i soliga Málaga och söka upp offren på nätet, där det finns alla upptänkliga uppgifter om ålder, adress, telefonnummer, anhöriga med mera. Brottsoffren invaggas i tron att de har kontakt med sin bank och identifierar sig då med bank-id, som ger tillgång till offrens bankkonton.

Det finns numera tusentals vittnesmål från äldre som blivit av med hela sitt sparkapital, pengar som utgjort en trygghet och som de skulle haft på sin ålders höst. Otryggheten slår till. Man känner oro och drabbas av ångest och depressioner. Ofta bär de som drabbats på självmordstankar. De har svårt att leva med skammen över att ha blivit berövade alla sina besparingar.

Herr ålderspresident! Jag måste säga att mitt förakt för dessa rövare, som ger sig på äldre och andra värnlösa, är bottenlöst. Den straffskärpning som nu kommer att ske är välkommen. Men vi måste också vidta åtgärder för att förebygga och förhindra brotten. Här har bankerna ett stort ansvar. Men det måste också göras ytterligare begränsningar när det gäller personuppgifter på nätet.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 81 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr ålderspresident! Jag börjar med att säga att vi från Vänsterpartiets sida står bakom betänkandet, men jag yrkar också bifall till reservation 8.

Det är mycket i dag som har kretsat kring mäns våld i olika former. Jag tycker också att vi kan se bedrägerier, som aktualiseras i det här betänkandet, som en form av väldigt allvarligt ekonomiskt våld. Jag tror att det är viktigt att vi som lagstiftare tar ansvar och bestämmer oss för att markera mot detta och skydda dem som är särskilt sårbara i offerpositionen – helst ska de inte bli brottsoffer.

Jag tycker också att det är extremt viktigt att vi vågar diskutera mer hur vi kan förebygga de här bedrägerierna och hur vi kan begränsa effekterna för den som ändå blir utsatt. Här vill jag påstå att bankerna har ett stort ansvar. En del av dem har börjat ta det genom att kompensera utsatta personer med vissa belopp. De

försöker lägga upp varningstexter. Men det skulle vara ännu bättre om de också kunde klara av att begränsa plötsliga, stora utbetalningar och göra en koll. Är det här verkligen relevant? Det handlar om att fördröja utbetalningar. Skulle vi kunna resonera som vi gjorde när det gällde att mörka namnen på beslutsfattare när det skickas underrättelser, som vi diskuterade nyss? Kan vi hitta fler sådana system?

Skulle vi kunna ha det som det är i England? Där får den utbetalande banken stå för den ena halvan av förlusten, och banken som får överföringen får ta den andra halvan. Det handlar långtifrån alltid om hela förlusten. Men de här bankerna kan vara medskyldiga. Det är väl det jag skulle vilja peka på. Jag vill också med detta markera att här finns en del strukturer som vi borde anmäla, använda och angripa innan vi går ned på ett personligt ansvar. Här handlar det mycket om att jag vill begränsa offrets personliga ansvar.

Andra oerhört viktiga inslag i betänkandet handlar om utsatthet för allvarliga sexualbrott. Här tar man ett viktigt steg när man säger att den person som är mellan 15 och 18 ska ha ett starkare skydd. Är man under 15 år är det våldtäkt oavsett om man "samtycker" eller inte; det behöver inte användas våld. För gruppen 15–17-åringar kan det vara väldigt tveksamt om samtycket egentligen är giltigt eller om man är så starkt beroende eller har en så svag position att det bör bedömas som våldtäkt eller sexuellt övergrepp på barn. De fall som vi har berört tidigare i talarstolen har handlat om att man har nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. Kanske låtsas man samtycka eller förstår inte skillnaden mellan att markera för nej eller uttrycka samtycke och ja. Förslaget är viktigt, självklart och efterlängtat.

Sedan handlar det också en del om ord och uttryck i lagtext och i allmänhet. Ord har en väldig betydelse. Det är viktigt att vi ändrar från "köp av sexuell tjänst" – det låter som någon service – till "köp av sexuell handling". Det får dessutom betydelsen att det här också kommer att träffa handlingar som sker online, det vill säga utan fysisk kontakt.

Jag är säkert inte ensam om att ha blivit utsatt för en mejlstorm från personer som vill kalla sig för sexarbetare och antagligen upplever sig som sådana. Jag har blivit fascinerad av en del av läsningen. De vill markera: Det här är min viktiga försörjning. Jag har inget alternativ. Jag har en väldigt trasig bakgrund. Jag har inte fått gå i skola. Vad ska jag göra nu? Då tänker man: Men hur kan du som inte har fått någon utbildning formulera dig så väldigt raffinerat?

Här blir något som är vanligt inom "sexindustrin" uppenbart. En aktör kan ha den här väldigt underordnade positionen. Sedan är det en hallick eller organisatör på en annan nivå som skriver annonser och sådana här mejl. Om det skulle vara så att det existerar en "lycklig hora", som de vill påstå, är det inte där problemet ligger. Det ligger hos alla de andra, som inte har den positionen. Det är en stark underordning och utsatthet som föranlett dem att gå in på en sexmarknad.

Jag skulle också vilja nämna att vi har kommit så pass långt att vi fått dem som vågar att organisera sig utifrån att de varit involverade i sexhandel. Jag tänker på en av de organisationer som uppstod under metoo: Inte din hora. Unga tjejer beskrev sin enorma utsatthet och ville agera, och de fortsätter att agera väldigt starkt. De markerar att de inte vill ha köpta våldtäkter. De markerar också mot pornografi. Mycket av det som pågår handlar om att vi nästan accepterar köpta våldtäkter.

Varför yrkar jag då bifall till reservation 8? Jo, det är för att de som varit involverade i svåra verksamheter markerar hur svårt det kan vara att värja sig i relation till en vuxen när man är i ålderskategorin 15–17 år. Om man önskar en sexuell handling och betalar för den innebär det i sig ett utnyttjande av barnet och skapar en beroendeställning. Jag tror att vi kan ta ett steg till inom en nära framtid för att klargöra om det skydd vi har nu är tillräckligt starkt eller om ytterligare skärpningar krävs. Jag tror att det krävs mer. De beslut som vi diskuterar nu och beslutar om i morgon är väldigt viktiga, men fortsättning måste följa.

Anf. 82 MARTIN MELIN (L):

Herr ålderspresident! Att en mindre grupp tycker någonting behöver inte betyda att alla andra tycker så. Är det en rättighet att få vara prostituerad? Är det en rättighet att få sälja sin kropp fysiskt eller digitalt? Olagligt är det inte. Vi liberaler brukar förespråka individens rätt att själv få fatta sina beslut så länge de inte skadar någon annan. Men det finns inskränkningar i individens fria val och rätt att få leva som man själv vill, även för oss liberaler. Den lyckliga horan, som vi hört om här, brukar vara föremål för debatter då och då. Finns hon eller han? Ja, det är möjligt. Men det är långtifrån alla. Genom polisyrket har jag kommit i kontakt med personer som sålt sin kropp. Faktum är att alla sagt att de säljer sin kropp för att få pengar och att de om de hade pengar inte skulle sälja sin kropp.

Jag har precis som säkert många andra här i riksdagen fått arga mejl från sexarbetare som menar på att de säljer sex av fri vilja, att de mår bra och att lagen skulle ta bort deras försörjning. Det må så vara. Men bakom varje sådant mejl finns det en flicka som inte mår bra, som inte säljer sex av fri vilja och som är tvingad, hotad och utnyttjad. Det ska man också ha i åtanke. Den lag som nu tas fram finns till för henne – eller honom. Det är dem jag tänker på när jag läser regeringens förslag om att även kriminalisera köp av sex på distans, eller som det står i lagförslaget: att förmå någon att mot ersättning företa en sexuell handling.

Precis som vid fysisk prostitution är det den som förmår någon till något som är gärningspersonen, inte den som utför den sexuella handlingen. Det kommer således även i fortsättningen att vara lagligt att ha ett konto på till exempel Onlyfans och att där lägga upp poster av sexuell karaktär. Men de får inte vara specifikt beställda och betalda av någon. Materialet ska alltså vara producerat för allmänheten och inte för en specifik person. Att äga sin kropp och på sina egna

villkor lägga upp sexuellt innehåll kommer alltså även i fortsättningen att vara legalt.

Om jag får se det här lagförslaget från en mer praktisk sida ser jag såklart en utmaning för polisen när det gäller att dels upptäcka brottet, dels bevisa brottet. Jag har lite svårt att se hur det ska gå till, men det får poliser och åklagare fundera på i framtiden. Jag kan bara konstatera att det blir en utmaning.

Herr ålderspresident! Regeringen vill även skärpa, eller utvidga, det straffbara området för våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn så att det även kan bli aktuellt om ett barn som är under 18 år utnyttjas på grund av psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk eller gärningsmannens auktoritet eller om barnet på annat sätt har nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. Det här var på tiden.

Till sist vill jag säga att regeringen nu även lägger fram ett förslag om att det ska bli straffbart att begå hatbrott baserat på kön. I dag är det ett hatbrott om gärningen begås på grund av offrets etnicitet, religion eller sexuella läggning. Nu lägger regeringen alltså till kön, och det är bra. Vi ser i dag en ökning av sexualiserad hatretorik på nätet, främst mot kvinnor. Ingen ska undgå straff för att man kränker någon på grund av dennes kön. Det gäller även män.

Anf. 83 SANNA BACKESKOG (S) replik:

Herr ålderspresident! Varmt tack, Martin Melin, för ett väldigt engagerat anförande! Jag tycker att Liberalerna har hamnat väldigt rätt i de ställningstaganden som ledamoten redogjorde för här. Det känns tryggt.

Jag har några frågor till ledamoten.

En annan person som jag uppfattar som väldigt engagerad i frågor som gäller prostitution och människohandel är den tidigare jämställdhetsministern Paulina Brandberg. Hon var modig och vågade gå emot Sverigedemokraterna och deras krav gällande bristandeandel och att människor som är utsatta i prostitution ska utvisas på grund av bristandeandel.

Jag hann inte fråga den sverigedemokratiske ledamoten om han anser att den som säljer sexuella handlingar via till exempel Onlyfans gör sig skyldig till bristandeandel. Nu när lagstiftningen kommer att utvidgas digitalt vill jag fråga Martin Melin om han står bakom den tidigare jämställdhetsministerns tydliga ställningstagande om att det här inte är personer som gör sig skyldiga till bristandeandel, att de inte ska utvisas och att det här rör sig om utsatta personer som befinner sig i människohandlars och andra kriminella aktörers grepp.

Jag går vidare till nästa fråga – jag kör på! Lagstiftningen säger att man ska företa eller tåla en sexuell handling och att det ska göras i huvudsakligt syfte att gärningsmannen ska delta i eller förevisas den sexuella handlingen. Jag får återkomma till frågan i nästa inlägg.

Anf. 84 MARTIN MELIN (L) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar Sanna Backeskog för frågan och inspelet.

Jag står bakom Paulina Brandbergs ställningstagande. En prostituerad kvinna eller man befinner sig i en utsatt position och är ett offer – till och med ett brottsoffer. Så ska det också förbli. Vad definitionen avandel är har jag inte fått hundra procent klart för mig än. Vad jag förstår är detta någonting man diskuterar just nu. Vi får se vad det landar i, men min och Liberalernas inställning är att en utnyttjad människa – oavsett på vilket sätt den utnyttjas – ska anses vara ett brottsoffer och därmed inte ska kunna utvisas. Det är vår inställning i dag. Sedan får vi se vad förhandlingarna utmynnar i.

Anf. 85 SANNA BACKESKOG (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Martin Melin, för det tydliga ställningstagandet – det uppskattar jag!

Vi socialdemokrater anser att även de prenumranter som finns på till exempel Onlyfans måste ses som personer som förmår handlingarna att utföras. Man prenumererar på en specifik person, och då bekräftar man att man är villig att betala för personens sexuella handlingar. Det måste innebära ett avsiktssuppsåt, menar vi, när specifika prenumranter prenumererar på en specifik persons sexuella handlingar.

Jag är nyfiken på om detta är en fråga som Liberalerna skulle vilja ta vidare i sitt fortsatta arbete och driva gentemot regeringen och Sverigedemokraterna för att komma framåt. Jag kan inte se varför dessa handlingar skulle vara mindre klandervärda eller skapa mindre personlig utsatthet eller mindre samhällsskada än om det skulle handla om en person som beställer en sexuell digital handling.

Jag vill också understryka att det finns långt mer att göra när det gäller prostitution och människohandel. En del i detta handlar om uppklarade brott i fråga om människohandel. Inte en enda person blev straffad för människohandel under förra året, trots många anmälningar. Här ser jag att vi behöver ett uppväxlat tempo hos Polismyndigheten.

Det finns också två väldigt viktiga utredningar som jag hoppas att regeringen tar vidare. Det är *Ut ur utsatthet*, om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution, och *Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras*. Jag vill höra ledamoten resonera lite om vad som skulle kunna vara nästa steg ur Liberalernas perspektiv.

Anf. 86 MARTIN MELIN (L) replik:

Herr ålderspresident! Nu är vi egentligen inne och pratar om gränsdragningar mellan prostitution och pornografi. Man kan fråga sig om den som till exempel deltar i en inspelning av pornografisk film gör det frivilligt eller inte. Är pornografi bara förtäckt prostitution? Det handlar om gränsdragningar när det gäller vad man ska kalla saker och ting. Då hamnar vi också i gränsdragningar juridiskt – vad ska vara lagligt och inte lagligt? Vill vi förbjuda produktion av pornografi?

Man testade det i USA i början av 80-talet. Det fungerade inte, så man gick ifrån det. Det var dock faktiskt förbjudet ett tag i USA.

Vi liberaler har i dag inga planer på att förbjuda tillverkning eller produktion av pornografi, utan vi ser i dag till individen – det är enskilda individer som tar skada. Det kan ske genom människohandel eller genom att de utnyttjas i pornografiskt syfte.

Vi har i dag inga planer på att gå längre än regeringsförslaget till exempel när det gäller sidor som Onlyfans, som drivs av en person. När det gäller personens egna produktioner, som är för allmänheten och inte är riktade till någon specifik person och som inte betalas av någon specifik person, säger vi att det är fine – det är okej.

Jag förstår vad ledamoten säger; det handlar ändå om en viss sorts tvång. Jag förstår resonemanget, men vi har i dag inga planer på att gå längre än vad regeringen säger. Det kan dock ändras.

Slutligen vill jag säga att jag absolut håller med om att polisen måste göra mer mot människohandel. De poliser som jobbar direkt eller indirekt mot prostitution och människohandel är alldeles för få. En av mina vänner gör detta framgångsrikt, och jag hoppas att han får fler kollegor framöver.

Anf. 87 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr ålderspresident! Den proposition vi debatterar här i dag innehåller flera viktiga steg mot ett rättvist och jämställt samhälle. Att straffansvaret för sexuella övergrepp mot barn skärps och att lagen anpassas för att även omfatta övergrepp som sker digitalt är avgörande för att bättre skydda barn, unga och andra utsatta grupper.

Att kön inkluderas i straffskärpningsregeln och blir ett hatbrottsmotiv är en fråga som Miljöpartiet har drivit länge, och att regeringen går fram med ett sådant förslag är ett viktigt erkännande av det könsrelaterade våld och hat som många, särskilt kvinnor, utsätts för. I det här sammanhanget välkomnar vi också den förändrade terminologin – ”könsöverskridande identitet och uttryck” har ändrats till ”könsidentitet och könsuttryck” när det gäller transpersoner. Det är mer i överensstämmelse med internationell terminologi och speglar tydligare vad begreppen betecknar.

Vi ser också positivt på att regeringen markerar mot bedrägerier mot äldre och visar att samhället tar den här typen av hänsynslösa brott på allvar.

Tillsammans utgör dessa förslag viktiga verktyg för att stärka skyddet för de mest utsatta. Detta är någonting som Miljöpartiet länge har drivit på för.

Miljöpartiet välkomnar att regeringen föreslår att den som genomför ett samlag eller en annan sexuell handling med ett barn under 18 år och otillbörligt utnyttjar att barnet, till exempel på grund av psykisk ohälsa, funktionsnedsättning eller gärningsmannens auktoritet, har nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet ska kunna dömas för våldtäkt mot barn eller sexuellt övergrepp mot barn.

Samtidigt är det av stor vikt att man följer upp och utvärderar lagändringen för att säkerställa att den får avsedd effekt. En utvärdering bör särskilt granska hur de nya bestämmelserna tillämpas i praktiken och vilket genomslag de får för rättssäkerheten och skyddet av barn och unga. Det är också viktigt att analysera om rättsväsendet ges tillräckliga verktyg och tillräcklig kompetens för att identifiera situationer där barns särskilda utsatthet utnyttjas på det sätt som lagstiftningen avser att fånga upp.

Det finns en risk att lagändringen trots goda intentioner inte får fullt genomslag om inte domstolar och rättstillämpande myndigheter har gemensamt tolkningsunderlag och vägledning för hur bedömningen ska göras i dessa komplexa fall. Denna ståndpunkt lyfts fram av bland andra Child X, Polismyndigheten och Sveriges Kvinnoorganisationer. Vi har förståelse för de synpunkter dessa remissinstanser uttrycker och hade därför velat se en systematisk utvärdering som kan bidra till att lagstiftningen får genomslag och i förlängningen leda till ett stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp.

Miljöpartiet delar inte regeringens bedömning att inte ändra brottsbeteckningen för barnpornografibrott respektive grovt barnpornografibrott. I det betänkande som ligger till grund för regeringens förslag gjordes bedömningen att det inte fanns juridisk anledning att ändra brottsrubriceringen. Samtidigt lyfte utredningen fram att det kan finnas andra skäl till att ändra rubriceringen och föreslog en alternativ brottsrubricering: sexuell exploatering av barn i bild och grov sexuell exploatering av barn i bild. Förslaget har fått stort stöd av de organisationer som länge drivit på för en förändring av begreppet, och vi delar deras uppfattning. Vi uppmanar därför regeringen att gå vidare med utredningens alternativa förslag.

Herr ålderspresident! Sexköpslagen är ett viktigt verktyg för att skydda de människor som utnyttjas för sexuella ändamål. Vi vill dock betona vikten av att regeringen ser helheten för att skydda och stödja utsatta och inte enbart fokuserar på att skärpa lagen. Vi efterfrågar därför ytterligare förslag i syfte att på andra sätt stärka skydds-, stöd- och vårdinsatser för den som vill lämna prostitution eller som har blivit utsatt för sexuell exploatering och människohandel för sexuella ändamål.

Redan i sexköpslagens förarbeten betonades vikten av sociala insatser och att kriminaliseringen av köp bara var en av de nödvändiga åtgärderna för att minska utsattheten. De sociala insatserna har trots flera riktade projektsatsningar inte varit tillräckliga över tid, och människor fortsätter att fara illa. Detsamma gäller barn och unga som utsätts för kommersiell sexuell exploatering.

En anledning till att insatserna är otillräckliga och ojämnt fördelade över landet kan vara att det inte finns några tvingande krav i socialtjänstlagen eller någon annanstans på att kommuner har ansvar för att avsätta pengar till arbete på just detta område. Det är sannolikt

att denna brist leder till att utsatta inte nås alls, osynliggörs eller inte får ett bra bemötande.

För att säkerställa att alla utsatta får det stöd de har rätt till behövs strukturella åtgärder. I socialtjänstlagen finns paragrafer om bland annat vilket stöd människor som missbrukar, har funktionsnedsättningar eller är brottsoffer har rätt till. Liknande skrivningar skulle kunna finnas om människor som tar emot ersättning för sex. Socialstyrelsen skulle också kunna utfärda bindande föreskrifter och allmänna råd. Det måste också säkerställas att alla utsatta ska kunna få stöd oavsett medborgarskap, kön, ålder eller övriga omständigheter.

Som nämndes i replikskiftet nyss ligger flera utredda förslag om sociala insatser på regeringens bord. Regeringen hänvisar själv till betänkandet *Ut ur utsatthet* där det föreslås särskilt utvecklade exitprogram för både barn och vuxna som behöver och vill ha hjälp att lämna utnyttjande i prostitution och sexuell exploatering. Programmen handlar om att samordna en rad olika insatser under en längre tid utifrån individuella behov för att kunna erbjuda till exempel traumabehandling, olika typer av vård, försörjningsmöjligheter, skydd och boenden.

Regeringen hänvisar också till det andra betänkande som nämndes, som handlar om erfarenheter hos personer som har utnyttjats sexuellt i pornografiska syften. Man konstaterar där att denna grupp starkt överlappar andra våldsutsatta grupper, i synnerhet grupper som utsatts för sexuellt våld och sexuell exploatering. Även denna utredning lägger fram förslag på hur skydd, stöd och vård för utsatta kan förbättras och hur fler förebyggande insatser kan riktas mot de förövare som begår sexualbrott inom denna kontext.

Möjligheten att ta del av vård och behandling samt stanna i Sverige för att kunna delta i eventuella rättsprocesser måste vara lika för svenska medborgare och personer utan eller med osäker uppehållsstatus. Här touchar jag diskussionen om vandel, som Miljöpartiet motsätter sig starkt eftersom risken då är stor att människor inte kommer att kunna medverka i rättsprocesser när de har varit utsatta i sexuella sammanhang.

Om regeringen har för avsikt att säkerställa ett samordnat, långsiktigt och effektivt arbete för att bekämpa prostitution och människohandel är ett tips att ta vidare förslagen från dessa två utredningar.

Jag yrkar bifall till reservation 4, som handlar om benämningen av barnpornografibrott.

Anf. 88 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr ålderspresident! Propositionen innehåller många bra förslag, och jag är genuint glad i dag. Jag hade nog varit lika glad om jag personligen hade varit med när riksdagen beslutade om att införa sexköpslagen. Det var modigt, för många utomstående kritiserade lagen och var emot.

Under åren har det dock visat sig, som alltid, att kriminella tar andra vägar för att begå samma brott – så även i detta fall. Sexköp online har blivit vanligt, normaliserat och accepterat. Men det leder till samma

typ av utsatthet som att sälja sex fysiskt, och därför är jag glad att vi nu tar detta steg.

Även jag vill skicka med några saker till regeringen och samarbetspartiet.

Först gäller det målsägandestatus. Vi måste skydda den utsatta kvinnan på alla sätt. Hur ska hon orka medverka till att sätta fast den kriminella köparen om hon inte tillerkänns status som målsägande med de rättigheter och möjligheter det ger? En reflektionsperiod för migranter fyller ungefär samma syfte. Alla måste ges en möjlighet.

Herr ålderspresident! Vidare handlar det om stödet till de utsatta. Vi har ett ansvar att inte bara kriminalisera förövarna utan också stödja de utsatta. Detta glömdes bort när sexköpslagen infördes. När man häktade sexköparen och plockade bort honom från gatan lämnades kvinnan kvar. Inga program infördes för detta, men många ideella verksamheter startades för att välkomna och ta emot sexsäljare.

Detta får inte upprepas. Därför är det så viktigt att ett exitprogram för att lämna prostitution kommer till stånd så fort som möjligt.

Herr ålderspresident! Jag vill säga till alla som har mejlat oss att vi ser och hör er. I Sverige måste alla ges en möjlighet till ett liv där sexförsäljning inte är den enda inkomsten.

Vi måste också ta nästa steg för att komma åt den problematiska och farliga situation som prostituerade hamnar i när de spelar in porrfilm. För det är två sidor av samma mynt. Trafficking är vanligt. Kvinnor rekryteras från Östeuropa och tvingas sälja sex eller spela in porrfilm. Nu har vi öppnat dörren. Hur kommer vi åt att de kvinnor som spelar in porrfilm i mycket stor utsträckning också är traffickingoffer? Hur gränsen ska dras problematiseras i propositionen, och diskussionen måste fortsätta och tas vidare.

Utvecklingen har ju gått dithän i dag att på sajter som Onlyfans, vilket inte är den enda i sitt slag, kan kreatörer skapa sitt eget material och kunden prenumerera. Kreatören, eller kvinnan som står framför kameran, bestämmer vad hon vill göra. Men i den stund prenumeranten uttrycker en önskan om att kvinnan ska göra på ett visst sätt under sexakten på skärmen och kvinnan går prenumeranten till mötes har ju prenumeranten köpt sex. Det är ju samma situation som när en sexköpare kommer in i ett fysiskt rum till en prostituerad. Inte heller då finns en färdig lista på vad sexakten ska innehålla, utan det ger sig under hand.

Propositionen är bra, men vi måste göra mer. Jag är glad att både konservativa och liberala partier har landat i att lagstiftningen behövs för att alla ska få det bättre. Det fåtal som skulle klara sig utan denna lagförändring är inte de som är normsättande. Lagstiftningen ska vara till för att skydda alla.

Jag yrkar bifall till propositionen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 maj

2024/25:682 Ett gemensamt EU-register för näringsförbud

av *Elisabeth Thand Ringqvist* (C)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:683 Sveriges hållning till Israels handlingar i Gaza

av *Jacob Risberg* (MP)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 maj

2024/25:1180 Konsekvenserna av den globala biståndsnedgången

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1181 En ny forskningsisbrytare

av *Robert Stenkvist* (SD)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.09.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med
§ 10 anf. 41 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11
anf. 75 (delvis) och
av tjänstgörande ålderspresidenten Patrik Björck därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om frågestund.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	1
§ 5 Riksbankens verksamhet och förvaltning 2024	2
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU23	2
(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	2
§ 6 Riksrevisionens rapport om distansarbete vid statliga myndigheter	2
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU28	2
(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	2
§ 7 En effektivare förvaltning av buffertkapitalet	2
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU36	2
Anf. 1 JOAKIM SANDELL (S)	2
Anf. 2 IDA DROUGGE (M)	2
(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	3
§ 8 Justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta	3
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU19.....	3
Anf. 3 MARCUS ANDERSSON (S).....	3
Anf. 4 ERIK HELLSBORN (SD).....	4
Anf. 5 CRISTER CARLSSON (M).....	4
Anf. 6 MARCUS ANDERSSON (S) replik	5
Anf. 7 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	5
Anf. 8 TREDJE VICE TALMANNEN	5
Anf. 9 MARCUS ANDERSSON (S) replik	5
Anf. 10 TREDJE VICE TALMANNEN	6
Anf. 11 CRISTER CARLSSON (M) replik.....	6
(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	6
§ 9 Slopad stämpelskatt vid in-teckning i skepp	6
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU20.....	6
Anf. 12 MARCUS ANDERSSON (S).....	6
Anf. 13 JIMMY STÅHL (SD) replik.....	7
Anf. 14 MARCUS ANDERSSON (S) replik	7
Anf. 15 JIMMY STÅHL (SD) replik.....	7
Anf. 16 MARCUS ANDERSSON (S) replik	8
Anf. 17 JIMMY STÅHL (SD).....	8
Anf. 18 MARCUS ANDERSSON (S) replik	9
Anf. 19 JIMMY STÅHL (SD) replik.....	9
Anf. 20 MARCUS ANDERSSON (S) replik	9
Anf. 21 JIMMY STÅHL (SD) replik.....	9
Anf. 22 BORIANA ÅBERG (M)	9
Anf. 23 MARCUS ANDERSSON (S) replik	10
Anf. 24 BORIANA ÅBERG (M) replik	10
Anf. 25 MARCUS ANDERSSON (S) replik	10
Anf. 26 BORIANA ÅBERG (M) replik	10
Anf. 27 ANDERS EKEGREN (L).....	11
Anf. 28 MARCUS ANDERSSON (S) replik	11
Anf. 29 ANDERS EKEGREN (L) replik	11
Anf. 30 MARCUS ANDERSSON (S) replik	12
Anf. 31 ANDERS EKEGREN (L) replik	12
(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	12
§ 10 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer	12
Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU31	12
Anf. 32 SANNA BACKESKOG (S)	12
Anf. 33 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	13
Anf. 34 SANNA BACKESKOG (S) replik	13

Anf. 35	TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	13
Anf. 36	SANNA BACKESKOG (S) replik.....	14
Anf. 37	HELENA VILHELMSSON (C).....	14
Anf. 38	KATJA NYBERG (SD)	15
Anf. 39	ULRIKA WESTERLUND (MP).....	16
Anf. 40	FREDRIK KÄRRHOLM (M)	16
Anf. 41	HELENA VILHELMSSON (C) replik.....	17
Anf. 42	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik.....	17
Anf. 43	HELENA VILHELMSSON (C) replik.....	18
Anf. 44	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik.....	18
Anf. 45	GUDRUN NORDBORG (V)	18
Anf. 46	TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	19
Anf. 47	GUDRUN NORDBORG (V) replik	19
Anf. 48	TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	20
Anf. 49	GUDRUN NORDBORG (V) replik	20
Anf. 50	TORSTEN ELOFSSON (KD).....	20
Anf. 51	MARTIN MELIN (L).....	21
	(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	22
§ 11 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.....22		
	Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU29	22
Anf. 52	PETTER LÖBERG (S).....	22
Anf. 53	ULRIKA LILJEBERG (C).....	23
Anf. 54	KATJA NYBERG (SD)	24
Anf. 55	ULRIKA LILJEBERG (C) replik.....	24
Anf. 56	KATJA NYBERG (SD) replik	25
Anf. 57	ULRIKA LILJEBERG (C) replik.....	25
Anf. 58	KATJA NYBERG (SD) replik	25
Anf. 59	ULRIKA WESTERLUND (MP).....	25
Anf. 60	FREDRIK KÄRRHOLM (M)	26
Anf. 61	ULRIKA LILJEBERG (C) replik.....	27
Anf. 62	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik.....	27
Anf. 63	ULRIKA LILJEBERG (C) replik.....	27
Anf. 64	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik.....	28
Anf. 65	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	28
Anf. 66	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik.....	28
Anf. 67	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	29
Anf. 68	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik.....	29
Anf. 69	GUDRUN NORDBORG (V)	29
Anf. 70	TORSTEN ELOFSSON (KD).....	30
Anf. 71	MARTIN MELIN (L).....	31
Anf. 72	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	31
Anf. 73	MARTIN MELIN (L) replik.....	32
Anf. 74	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	32
Anf. 75	MARTIN MELIN (L) replik.....	32
	(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	33
§ 12 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv33		
	Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU30	33
Anf. 76	MIKAEL DAMSGAARD (M).....	33
Anf. 77	SANNA BACKESKOG (S)	34
Anf. 78	ULRIKA LILJEBERG (C).....	35
Anf. 79	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	36
Anf. 80	TORSTEN ELOFSSON (KD).....	37
Anf. 81	GUDRUN NORDBORG (V)	37
Anf. 82	MARTIN MELIN (L).....	38
Anf. 83	SANNA BACKESKOG (S) replik.....	39
Anf. 84	MARTIN MELIN (L) replik.....	39
Anf. 85	SANNA BACKESKOG (S) replik.....	39
Anf. 86	MARTIN MELIN (L) replik.....	39

Anf. 87 ULRIKA WESTERLUND (MP).....	40
Anf. 88 HELENA VILHELMSSON (C).....	41
(Beslut skulle fattas den 20 maj.).....	41
§ 13 Anmälan om interpellationer	42
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	42
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.09.	42